

SAKSEN, HABSBURGERS, STATEN VAN FRIESLAND VOOR 1580

Versie 27-6-2011

Onderstaand overzicht behoort tot het [project Waddenarchieven](#), dat wordt gefaciliteerd door de Waddenacademie (www.waddenacademie.knaw.nl).

Het overzicht is als volgt opgebouwd:

- Archieven in Friesland

Heeft u vragen over het project of aanvullende informatie over archiefmateriaal betreffende het waddengebied, dan nodigen wij u uit om contact op te nemen met de Waddenacademie: tel. 058-2339032, e-mail: syds.wiersma@waddenacademie.knaw.nl

FRYSLÂN
TRESOAR
1: Bestuur van de Saksische hertogen over Friesland
<u>Naamlijst van de Saksische landsheren en hun vertegenwoordigers in Friesland:</u>
<u>Landsheren</u>

- 1: 30.4.1498 - 12.9.1500 Albrecht hertog van Saksen (31.7.1443 - 12.9.1500). Werd 30.4.1498 als landsheer aangenomen. Die aanneming werd op 20.7.1498 bevestigd door Rooms-Koning Maximiliaan I en de keurvorsten van het Duitse Rijk. Vanaf oktober 1499 oefende zijn zoon Hendrik (2) het landsheerlijk bestuur voor hem uit.
- 2: 12.9.1500 - 1505 Hendrik hertog van Saksen (18.3.1473 - 18.8.1541), zoon van 1, zie ook aldaar. Sinds 27.4.1501 deelde hij de landsheerlijkheid met zijn broer George (3). In 1505 deed hij afstand van zijn rechten, hoewel George reeds sinds de zomer van 1504 feitelijk alleen regeerde.
- 3: 27.4.1501 - 19.5.1515 George hertog van Saksen (27.8.1471 - 17.4.1539), broer van 2, zie ook aldaar. Zijn regering eindigde toen hij de landsheerlijkheid aan Karel van Habsburg, de latere Karel V, verkocht.

Vertegenwoordigers van de landsheer

- College van vier gecommiteerden, dat functioneerde tot de komst van de hertogen Albrecht en Hendrik in Friesland. 30.4.1498 - 19.7.1499 1.
- Stadhouder: Hugo von Leisnig. Hij functioneerde vanaf het vertrek van landsheer Hendrik als eerste onder zijns gelijken in een groep van vier gedeputeerden. 31.10.1500 - 23.5.1501 2
- Stadhouder: Hugo von Leisnig. Het stadhouderschap kreeg meer reliëf. 23.5.1501 - 21.7.1504 3.
- College van vier regenten onder leiding van Wilhelm Truchsess von Waldburg als "principaalste regent". 21.7.1504 - Zomer 1506 4
- Stadhouder: Heinrich graaf van Stolberg-Wernigerode. Hij bekleedde zijn ambt tot zijn dood. Zomer 1506 - 16.12.1508 5.
- Interimbestuur onder leiding van Hans Schenk van Tautenburg 16.12.1508 - 19.12.1509 6
- Stadhouder: Everwijn graaf van Bentheim-Steinfurt. Zijn bewind eindigde met de verkoop van de landsheerlijkheid door de Saksische hertog. 19.12.1509 - 19.5.1515 7

Aard van het archief

De in Tresoar berustende archieven van de bestuursinstellingen (1498)1522-1580 hebben slechts een zeer geringe omvang. Dit gemis wordt voor een groot deel gecompenseerd door twee collecties microfiches van archivalia betreffende het bestuur van Friesland uit andere archieven. De originele stukken berusten in de centrale bestuursarchieven van de Saksische hertogen in Dresden en van de Habsburgse landsheren in Brussel. Deze vorsten regeerden respectievelijk in de jaren 1498-1515 en 1515-1581 over Friesland en vormden in die kwaliteit archivalia.

Inventaris

3. Stukken uit het sächsisches hauptstaatsarchiv te dresden

3.1. Originalurkunden (akten in origineel), nrs. 1-128, o.a.

- 35: Brief van burgemeester, gerecht en raad van Hindeloopen aan hertog George, waarin men zich beklaagt over de schade die men heeft geleden door de overval op zee. Gegeven te Hindeloopen op 21 oktober 1511. Expeditie, met opgedrukt zegel van de stad Hindeloopen. NB: Vpl: Original Urkunde nr. 9916

- 36: Openbare verklaring van burgemeesters, schepenen en raad van de stad Hindeloopen inzake de schade die de schippers verleden jaar hebben geleden op de Oostzee. Genoemd worden: Sierp Allertzoon, Folpert Symen zoon, Sioweka Reyner zoon, Lyckla Banta zoon, Evert Reyner en Jella Jarich zoon. Met een opsomming van de verloren goederen en een opgave van de waarde daarvan. Gegeven te Stavoren op 27 oktober 1511. Expeditie, met opgedrukt zegel van Stavoren. NB: Vpl: Original Urkunde nr. 9317
- 119: Akte ("commissie") waarbij Rooms-Koning Maximiliaan - met instemming van de keurvorsten, vorsten en standen van het rijk - hertog Albrecht van Saksen en diens erfgenamen en opvolgers aanstelt tot rijks gubernator en potestaat over de graven, prelaten, edelen, steden, meenten en inwoners van Oostergo, Westergo, Zevenwouden, Groninger gebieden, Dithmarschen, "Strandtfriesen", "Wurstfriesen" en Stellingwerf. Het Rijk en aartshertog Filips behouden evenwel het recht van terugkoop ("lossing") voor een bedrag van 100000 gulden. Gegeven te Freiburg im Breisgau op 20 juli 1498. Vidimus. NB: Vpl: Original Urkunde nr. 9254; Afschrift: inv.nr. 299. Ver: Bulla seu Diploma Maximilian I. Romanorum Imperatoris, Alberto Duci Saxoniae (Bulle en opdracht door Rooms-Koning Maximiliaan gedaan aan hertog Albrecht van Saksen van het Erfpotestaat van Friesland) (gedrukt: GPCB, dl. I, p. 786-789) en Bulla altera seu Diploma Maximilian I. Romanorum Imperatoris, Alberto Duci Saxoniae data (gedrukt: GPCB, dl. I, p. 789-792); Blok (1888), p. 51 reg.nr. 95. Opm: De vidimus brieven van de bisschop van Meissen hebben als oud nummer: nr. 260 en 275. Op 9 oktober kwamen Bodo van Stolberg-Wernigerode, Sigmund Pflug en Neithard Fuchs met de commissiebrief van de keurvorsten in Franeker aan. (Thabor, IV, 321). Zie ook: inv.nrs. 4, 300, 338 en 2338. HHStA Wenen, R.R X/2, fol. 656v.-658v; regest in Urkunden und Aktenstücke, nr. 75; RTA, MR, VI, 669-670; NStA Aurich Rep. 241 A 160 fol. 24 afschrift; Vries (1986), p. 182 n. 96
- 128: Akte waarbij hertog George van Saksen zijn rechten als gubernator van Friesland en de eigendom van Het Bildt verkoopt aan Karel van Habsburg. Gegeven te Middelburg, 19 mei 1515. NB: Vpl: Original Urkunde nr. 10061. Ver: Saksers yn Fryslân, p. 64, nr. 68. Gedrukt: GPCB, dl. II, p. 302-308

3.2. Copiale (kopieboeken)

3.2.1. Copial (kopieboek) 106, nrs. 129-152

3.2.2. Copial (kopieboek) 107, nrs. 153-185

3.2.3. Copial (kopieboek) 108, nrs. 186-191, o.a.

- 186: Sigmund Pflug is door hertog George geschreven dat hij zijn stadhouder in Friesland heeft opgedragen om, samen met de stadhouder in Holland, de strijd op te lossen tussen de onderdanen in Friesland en de stad Enkhuizen. Mocht dit niet lukken, dan moet Sigmund Pflug zich aan de de regenten en de stadhouder van aartshertog Filips wenden. Gegeven op 18 november 1502. Uittreksel. NB: Vpl: Copial nr. 108, fol. 99r., tweede aantekening van boven

3.2.4. Copial (kopieboek) 110, nrs. 192-197

- 197: Brief van George van Saksen aan Christof von Taubenheim inzake het zenden van ("Holzmessers") landmeters naar Friesland. Gegeven te Dresden op 25 augustus 1509. (Copial 110, fol. 193r.; Berns, nr. 460). Afschrift. NB: Vpl: Copial nr. 110, fol. 193r. (Berns, nr. 460, transcriptie in CK 6008); zie ook: inv.nr. 198 (Berns, nr. 354) en inv.nr. 1917

3.2.5. Copial (kopieboek) 112, nrs. 198-202, o.a.

- 198: Hertog George schrijft zijn ambtman te Freyburg [Christof von Taubenheim] inzake het verzoek van de raden in Friesland om enige landmeters ("holtzmessers") te sturen om het Bildt op te meten. De Nederlandse meters zijn niet zo geschikt. Gegeven te Dresden op 4 juni 1510. Afschrift. NB: Vpl: Copial nr. 112, fol. 76 (Berns, nr. 354, transcriptie in CK 6007); zie ook: inv.nrs. 197 en 1917

- 199: Brief van George van Saksen aan hertog Hendrik de Oudere van Brunswijk betreffende een uit Hamburg of Lübeck afkomstig schip dat door zware storm bij Stavoren is gestrand. Gegeven te Leipzig op 18 december 1508. Afschrift. NB: Vpl: Copial nr. 112, fol. 243
- 200: Brief van hertog George aan de raad te Lübeck, naar aanleiding van hun brief aan de raden in Friesland, betreffende de bergingskosten die betaald moet worden voor de schepen die bij Harlingen zijn gestrand. Gegeven te Dresden op 24 maart 1509. Afschrift. NB: Vpl: Copial nr. 112, fol. 258v. Ver: Blok (1888), p. 60 reg.nr. 153

3.2.6. Copial (kopieboek) 117, nr. 203

3.2.7. Copial (kopieboek) 127, nrs. 204-205

3.3. Geheimes Archiv

3.3.2. Friesländische Sachen (Friese zaken)

3.3.2.01. Generalia

3.3.2.01.01. Friesländische Sachen 1482-1497, nrs. 208-274, o.a.

- 229: Akte, waarbij Rooms-Koning Maximiliaan I de privileges, aan de prelaten, edelen, steden, meenten en ingezetenen van Oostergo, Westergo, Zevenwouden met hun eilanden en toebehoren gegeven door Karel de Grote (van dit privilege is de volledige tekst in de akte opgenomen), de Rooms-Koningen Willem II (1248) en Sigismund (1417) en keizer Frederik III (5 juli 1493) bevestigt en enige bepalingen maakt over onder meer het ambt van potestaat. Gegeven te Innsbruck 23 september 1493. Afschrift. Duits. NB: Vpl: Loc. 8182, 1482-1497, fol. 34-40/1. Inmiddels is een Latijnse versie van de tekst gevonden, zie inv.nr. 2088, Ver: Vries (1986), p. 124-126; Vries (1990), p.13, noot 14. Zie ook de onvolledige beschrijving bij Blok (1888), p. 51, nr. 100

3.3.2.01.05. Friesländische Sachen 1498-1500, nrs. 299-429, o.a.

- 338: Akte (reversaal) van hertog Albrecht van Saksen dat hij en zijn erfgenamen vanwege Rooms-Koning Maximiliaan en het Heilige Roomse Rijk tot gubernator en potestaat is benoemd over "der lannden, inseln und gebietten Ostergew, Westergew, Sibenwalden, Gruninger gebietten, Dietmarschen, Strandfriessen, Wursfriesen und Stellingwarff". Gegeven te Freiburg im Breisgau op 21 juli 1498. Afschrift. NB: Vpl: Loc. 8182, 1498-1500, fol. 60-66; Ook Loc. 8184, Vol. I, fol. 2-5; zie ook: inv.nr. 119. In marge: Otte von Werdern (?)
- 339: Akte waarbij Rooms-Koning Maximiliaan het Kleine en Grote Bildt, Terschelling en Ameland ("die new auffgeworffenn vih weyd oder lendlin die Gross pild, die Kein pild, die geworff, die Schelling unnd Amlannde genannndt, mit irem zugehorungenn an die See in Frieslande gelegen") aan hertog Albrecht van Saksen schenkt, vanwege zijn trouwe krijgsverrichtingen. Gegeven te Freiburg im Breisgau op 20 juli 1498. NB: Vpl: Loc. 8182, 1498-1500, fol. 67-70 (Berns, nr. 40), 70/1-71 en 96-97); zie ook ok: inv.nr. 2337. Ver: Sperling, p. 17 n. 3. Voorts: Langenn, p. 261; Vries (1986), p. 184, noot 103
- 342: Bevelschrift van Rooms-Koning Maximiliaan I aan alle inwoners van de Friese gebieden ("prelaten, grafen (sic!), edeln, stetten, commitatent, ende inwoenern der lannden unnd innseln Ostergew, Westergew, Sybenwalden, der Grununger gebietten, Dietmarschen, Strannndt friesen, Wursthfriesen unnd Stellingwarff") dat zij hertog Albrecht van Saksen als gubernator en potestaat van Friesland gehoorzaam moeten zijn. Gegeven te Freiburg im Breisgau op 20 juli 1498. Expeditie, met opgedrukt zegel van Maximiliaan. NB: Vpl: Loc. 8182, 1498-1500, fol. 100-102; Andere expeditie: Gemeentearchief Groningen, R.v.r. 398 (Register Feith 1498-7). Ver: Vries (1986), p. 185 noot 104. Opm: Alleen Loc. 8182, 1498-1500, fol. 101 heeft als oud nummer: 35. Alhoewel in het stuk Oostfriesland niet expliciet wordt genoemd, wordt er wel over graven gesproken. Zie ook: OUBM, III, nr. 715 noot 1 (d.d. 27-03-1499). Gedrukt bij: Winsemius, p. 362-363 en Thabor, IV, 310-312 (evenwel gedateerd op 16 juli 1498)

- 346: Aantekening betreffende de keukenmeester ("kuchenmeister"). Opsomming van de verschillende gebieden: Oostergo, Westergo, Zevenwouden, de Ommelanden, het Bildt, Strandfriezen, Wurtfriezen en Ditmarschen. Ongedateerd [1499]. NB: Vpl: Loc. 8182, 1498-1500, fol. 110. Opm: Op achterzijde: Lupszдорff zu schreiben, Thomasz Godegken hellffer, umb die jager(?) zum honsten(?)
- 372: Brief van Rooms-Koning Maximiliaan aan Filips de Schone, inzake zijn geschillen met hertog Hendrik van Saksen over Terschelling en Ameland. Filips' optreden kan tot onrust en oproer leiden. De aanspraken van zijn zoon bevreedden Maximiliaan aangezien deze eilanden hem "weder mit dem rechten steuren noch tributen nye gehorsam gewest sein." Zij behoren tot de Friese gebieden waarover hertog Albrecht als gubernator en potestaat is aangesteld. Overeenkomstig het verdrag kan Filips deze landen terugkopen ("ablosung") voor een bedrag van 250000. Hij dient Albrecht en zijn zoon te helpen om Ameland en andere Friese gebieden tot gehoorzaamheid te brengen. Voorts moet hij beletten dat de ongehoorzame Friezen worden bevoorraad en er met hen wordt gehandeld. Gegeven te Augsburg op 1 april 1500. Afschrift. NB: Vpl: Loc. 8182, 1498-1500, fol. 160 (Berns, nr. 75, transcriptie in CK 6006), 167 en 170. Ver: Sperling, p. 38 n. 4. Zie voorts: Langenn, p. 268
- 377: Brief van Rooms-Koning Maximiliaan aan aartshertog Filips, waarin hij zijn zoon vermaant voor zijn optreden tegen hertog Hendrik van Saksen inzake Terschelling en Ameland, hetgeen tot onrust en oproer kan leiden. Overeenkomstig het verdrag dat hij met hertog Albrecht heeft gesloten, waarbij hem de terugkoop ("ablosung") van Friesland voor een bedrag van 250000 gulden altijd is voorbehouden, dient hij de hertog te helpen om Ameland en de stad Groningen tot gehoorzaamheid te brengen. Gegeven te Augsburg op 4 mei 1500. Afschrift. NB: Vpl: Loc. 8182, 1498-1500, fol. 167-170
- 378: Brief van Rooms-Koning Maximiliaan aan zijn zoon Filips, inzake de inname van Medemblik in het kader van zijn geschillen met hertog Hendrik over Ameland. Hij draagt hem op het slot en de stad weer in handen van de hertog te stellen. Gegeven te "Sweewesten Weert" op 4 mei 1500. Afschrift. NB: Vpl: Loc. 8182, 1498-1500, fol. 168-169
- 380: Instructie van Albrecht van Saksen aan zijn kamermeester Johan Rataller voor de onderhandelingen met aartshertog Filips van Bourgondië inzake de geschillen over Ameland, Terschelling en het slot Medemblik. Gegeven te Augsburg op 5 maart 1500. Expeditie, met opgedrukt zegel van Albrecht van Saksen. NB: Vpl: Loc. 8182, 1498-1500, fol. 172-174/1 (Berns, nr. 68, transcriptie in CK 6006). Opm: Het stuk is ingelegd in inv.nr. 379. Onjuist door Berns gedateerd in 1499: auff dinstag nach dem sonntag misericordias domini anno domini etc. xv c.
- 384: Brief van hertog Hendrik van Saksen aan stadhouder Hugo von Leisnig, kanselier Diettrich von Witzleben, overste veldhoofdman Wilbold von Schaumburg e.a. gedeputeerden in Friesland inzake "die ordenung der lanndt". Overeenkomstig hun schrijven gaat hij accoord dat men met de heerschappen en prelaten een overeenkomst sluit ("zu composition kummen last") met uitzondering van diegenen die "gantz principal in der sachen gewest sein". Hij zal hun zijn "wolmeynung" sturen als hij te Mechelen heeft gesproken met de personen die George heeft gestuurd. Voorts over de dreiging dat de rebellen de soldaten in Gelre willen aannemen. Hierom moeten de havens worden beveiligd en worden toegezien op de bouw te Harlingen. Voorts betreffende het sturen van kamermeester Thomas [Gramaye] met de "ganttzer rechnung" naar Mechelen. Gegeven te 's-Hertogenbosch, vóór 6 november 1500. Expeditie, opgedrukt zegel is verloren gegaan. NB: Vpl: Loc. 8182, 1498-1500, fol. 178-178/1 (Berns, nr. 96, transcriptie in CK 6006). Opm: Zie computerbestand

3.3.2.01.06. Friesländische Sachen 1501-1504, nrs. 430-671, o.a.

- 430: Brief van stadhouder Von Leisnig aan Sigmund Pflug, Hans von Werthern en Christof von Taubenheim waarin hij verlangt dat het huis te Medemblik weer in handen van de hertog komt, waarvan "zcu disszen landenn vil provits und nutz ... do von bestheen mag". Als de burcht te

- Harlingen enigzins bewoonbaar is gemaakt, denkt hij daar te gaan wonen. Derhalve is het niet nodig dat iemand het ambt aldaar aanneemt. Gegeven te Harlingen op 28 december 1500. Expeditie, opgedrukt zegel verloren gegaan. NB: Vpl: Loc. 8182, 1501-1504, fol. 1. Opm: Datering in kerststijl
- 431: Brief van stadhouder Hugo von Leisnig aan hertog George van Saksen, dat hij de soldaten te Harlingen, Franeker en Leeuwarden wegens geldgebrek niet kan betalen. De prelaten, priesters, heerschappen e.a. met wie een overeenkomst was gesloten ("componirt") hebben hun termijn niet betaald. Zo ook het klooster Klaarkamp, waarmee een bedrag van 1000 gulden was overeengekomen. Ook de onderhandelingen over de verkoop van Friesland [aan Filips de Schone], waarbij een nieuwe dag op 2 februari te Brussel was bepaald, hebben geen voortgang meer. De stadhouder vraagt om de toezending van geld. Voorts de mededeling dat er accijnsmeesters in de havens zijn aangesteld en dat hij spoedig zijn dienaar Jacob von Vobeneck zal sturen. Gegeven te Franeker op 15 januari 1501. Expeditie, opgedrukt zegel van Hugo von Leisnig. NB: Vpl: Loc. 8182, 1501-1504, fol. 3-4/1 (Berns, nr. 99, transcriptie in CK 6006)
 - 435: Brief van Hugo von Leisnig aan de heerschappen en hoofdelingen der Ommelanden. Hij heeft geen bevel gekregen om Appingedam te verzorgen; voor steun moet men zich tot graaf Edzard wenden. Inzake de besprekingen te Gent deelt hij mee dat deze zonder besluit zijn gebleven en de hertog de Friese gebieden behoudt. Aartshertog Filips van Bourgondië heeft de rebellen bevolen "kein auffseehenn [te] szullen machenn". Von Leisnig wil het verdrag met de Groningers in stand houden en is niet van plan hun schepen op zee tegen te houden. Gegeven te Franeker op 6 maart 1501. Afschrift. NB: Vpl: Loc. 8182, 1501-1504, fol. 9 (Berns, nr. 110, transcriptie in CK 6006). Opm: Gezien de sneden in het papier was het stuk (als ingelegde kopie) samengevoegd met inv.nr. 434
 - 451: Brief van Hugo von Leisnig aan George en Hendrik van Saksen waarin hij schrijft dat hij dringend geld nodig heeft voor de betaling van de soldaten op de versterkingen ("heuszern") en in het vlek Harlingen, alsmede voor de bouw aldaar. Voorts vraagt hij om enige raden en een kanselier, die hem in de moeilijke zaken kunnen bijstaan. De rebellen plunderen het land en beramen met steun van de Groningers soldaten aan te nemen. Hij kan hiertegen met zijn 300 soldaten te Harlingen geen weerstand bieden. Zijn enige inkomsten heeft hij uit de accijnzen, die sinds hun invoering niet meer dan 1500 gulden hebben opgebracht. De ballingen hebben de accijnsmeester in Lemmer doodgeslagen en die te Kollum bijna gevangen genomen; verdere accijnzen zijn nauwelijks meer te verwachten. Het kruit is slecht en de bussen zijn meest onbruikbaar Om verdere schade en het verlies dezer landen te voorkomen, moet hem geld en raden worden gestuurd. Gegeven te Franeker op 31 maart 1501. Expeditie, opgedrukt zegel is verloren gegaan. NB: Vpl: Loc. 8182, 1501-1504, fol. 30-31 en 35/3 (Berns, nr. 115, transcriptie in CK 6006). Opm: Het stuk is ingelegd in: inv.nr. 450
 - 461: De ridderschap en hoofdelingen uit de gebieden tussen de Eems en de Lauwers, in Appingedam vergaderd, beklagen zich bij hertog Hendrik van Saksen over de Groningers en vragen om hulp. Gegeven te Appingedam op 16 maart 1501. Expeditie, opgedrukt zegel van Abke van Ewsum is verloren gegaan. NB: Vpl: Loc. 8182, 1501-1504, fol. 42-42/1 (Berns, nr. 111, transcriptie in CK 6006). Ver: Formsma (1930), p. 71
 - 630: Brief van de Friese regenten aan hertog George van Saksen inzake de bedijking van het Bildt. Men heeft George "Teychgraff" ("Teychgraber") [als dijkgraaf] aangesteld voor een maandloon van 10 (in bijzondere maanden 14) gulden. Indien men met Thomas Beukelaar in zee gaat, die het Bildt voor minder dan 20000 gulden wil bedijken, dan is hij bereid daarover 10000 gulden te lenen. Voorts inzake het verzoek van Jakob, busmeester te Harlingen. Wilhelm Truchsess von Waldburg weet niet anders dan dat de busmeester meer dan 200 gulden ontvangen heeft, zoals in het register te Franeker geboekt staat ("im hoffregister ins extract vorm beleg zcu Franicker gehalten vortzeichennt stehe"). Gegeven te Leeuwarden op 1 december 1504. Expeditie. NB: Vpl: Loc. 8182, 1501-1504, fol. 289 (Berns, nr. 268, transcriptie in CK 6007). Ver: Zie: Sannes (1951), dl. 1, p. 12
 - 635: Brief van Hessel Martena aan hertog George van Saksen. Refererend aan zijn vorige brief waarin hij rekenschap heeft gedaan van zijn dienst- en

schuldbrieven, verzoek hij om te worden voldaan voor de 100 pondematen op het Bildt, de vrijheid van accijns etc. Gegeven te Franeker op 22 december 1504. Expeditie, opgedrukt zegel is verloren gegaan. NB: Vpl: Loc. 8182, 1501-1504, fol. 296

- 652: Brief van Filips van Bourgondië aan hertog George van Saksen, inzake Jarix Poppe "onsse ondersate vande Schelling". Gegeven te Den Haag op 16 augustus 1504. Afschrift. NB: Vpl: Loc. 8182, 1501-1504, fol. 333
- 655: Akte waarbij hertog George van Saksen de stad Franeker eeuwigdurend vrijstelt van alle accijns van vreemde en ingebrouwen bieren. Van wijnen en laken dient men evenwel belasting te betalen aan de kamer tot een maximum van honderd goudgulden. Gegeven op 10 juli 1504. Afschrift. NB: Vpl: Loc. 8182, 1501-1504, fol. 336r; Expeditie op perkament, met uithangend zegel: Gemeentearchief van Franekeradeel: archieven van Franeker, inv.nr. 3. Ver: Telting, p. 3 nr. 9. Opm: Gedrukt bij GPCB, dl. II, 236. Winsemius, p. 396-400
- 660: Brief van hertog George van Saksen aan zijn regenen in Friesland. Betreffende Heinrich von Maltitz die "ausz anregen seiner freuntschafft bey euch nicht lang beharten [ist]", de terugbetaling van de 4000 gulden aan graaf Edzard die hij afgelopen zomer geleend heeft en de mededeling van heer Seifert von Lütichau aan Heinrich von Slenitz van hetgeen hij met Thomas Beukelaar heeft afgesproken over de bedijking van het Bildt. Gegeven te Dresden op 5 december 1504. Concept. NB: Vpl: Loc. 8182, 1501-1504, fol. 340

3.3.2.01.07. Friesländische Sachen 1505-1509, nrs. 672-881, o.a.

- 672: Brief van George van Saksen als antwoord op een schrijven van de Friese regenten van 27 december 1504, naar aanleiding van de dood van rentmeester Mathias Nijkamer en de verzorging van diens vijf kinderen. Voorts betreffende de bezetting van het huis te Franeker; Hans Passek als kamerschrijver; de opvolger van de rentmeester, die niet Johan Rataller moet zijn maar Frans Minnema; de munten in Friesland, de betaling van Hessel Martena en het uitgeven van land op Het Bildt. Gegeven [te Leipzig] op 18 februari 1505. Concept. NB: Vpl: Loc. 8182, 1505-1509, fol. 1-4 (Berns, nr. 280, transcriptie in CK 6007). Opm: De brief is een antwoord op inv.nr. 746
- 679: Hertog George schrijft vanuit Leipzig aan Hessel Martena dat hij zijn regenten bevolen heeft de betaling te regelen van zijn landen, die gelegen zijn in het Bildt. Gegeven te Leipzig op 18 februari 1505. Concept. NB: Vpl: Loc. 8182, 1505-1509, fol. 11 (Berns, nr. 279, transcriptie in CK 6007)
- 683: Brief van de Friese regenten aan George van Saksen. Alhoewel zij van Fritz von Grumbach hadden vernomen dat men nieuwe soldaten kon aannemen, hebben zij opnieuw te Gerkesklooster onderhandeld. Nadat de eerste besprekingen waren mislukt, aangezien de Groningers aan het verdrag van Assen wilde vasthouden, had men een nieuwe dagvaart afgesproken aangezien nieuwe krijgshandelingen ongelegen kwamen. In de tussentijd heeft men in Holland en Gelre soldaten aangeworven. Tijdens de nieuwe onderhandelingen te Gerkesklooster op 5 april hebben zij de Groningers een drietal punten voorgehouden: 1) het afstaan van de Ommelanden 2) de bouw van versterkingen ("hewser") door de hoofdelingen en 3) dat zij zich met de hertog "von wegen yrer stadt entlich entscheyd liessen". Tot "yrer stoltzer und eygner mutwille" hebben de Groningers de voorstellen afgeslagen zeggende: "Eher zy dy Omblande abtreten wolten, eher solt man yn dy helfse abstechen, und welten auch leyb und guth darstrecken und eher solt auch der hoekste [=hoogste] thurn in Groningen mit der obersten spitzenn in dat fundament gekert werden". Men verzamelt troepen te Aduard waar zij, evenals Veit von Drachsdorf met 400 soldaten zullen komen. Graaf Edzard is gevraagd met 600 man te komen, doch het is van belang dat zij voldoende geld ontvangen (en niet in Brabantse munt), opdat de graaf niet opnieuw weerspanning wordt en wegtrekt. Indien de hertog niet in staat is spoedig naar Friesland te komen, waarnaar vele Friezen vragen, dient hij zijn raden ("trefflichen rethe") te sturen. Inzake de bedijking van het Bildt is met Thomas Beukelaar een overeenkomst gesloten. Op 31 maart is hij met 600 man aan het werk begonnen, doch hij denkt 1500 man aan te nemen. Voor Pinksteren moet hem de overige 6000 gulden betaald worden. Alhoewel Frans Minnema zich voor het ambt

van rentmeester niet geschikt acht, is dienaangaande een jaarloon van 400 gulden afgesproken, opdat hij twee schrijvers in dienst heeft. Gegeven te Leeuwarden op 7 a. NB: Vpl: Loc. 8182, 1505-1509, fol. 15-18 en 20/1 (Berns, nr. 290, transcriptie in CK 6007). Opm: Zie voor het mislukken van de onderhandelingen: Benninge, p. 78

- 686: Brief van de Friese regenten aan hertog George betreffende de onderhandelingen met graaf Edzard op 13 april te Aduard inzake de beloning voor zijn krijgsdiensten onder wijlen hertog Albrecht. Voorts betreffende de strijd tegen Groningen, het maken van sluizen in het Bildt, Thomas Beukelaar en de 21e penning. Gegeven te Leeuwarden op 18 april 1505. Expeditie, met opgedrukt ("Friesischen") zegel. NB: Vpl: Loc. 8182, 1505-1509, fol. 21 en 26 (Berns, nr. 292, transcriptie in CK 6007)
- 687: Brief van George van Saksen aan de Friese regenten als antwoord op hun schrijven van 18 april, inzake de onderhandelingen met graaf Edzard en de bezwaren van de hoofdelingen over de wijze waarop de 21e penning moet worden opgebracht. Hij zal raden met "bevelh und macht" naar Friesland sturen om deze zaken te regelen. Zij zullen eveneens bekijken of de grietenijen anders bestuurd ("zu bestellen") moeten worden. Voorts betreffende het maken van de sluizen op het Bildt en zijn bedenkingen om de 6000 gulden aan Thomas Beukelaar te betalen. Gegeven op 9 mei 1505. Concept. NB: Vpl: Loc. 8182, 1505-1509, fol. 22 (Berns, nr. 297, transcriptie in CK 6007). Opm: Het stuk is ingelegd in inv.nr. 686
- 695: Brief van de Friese regenten aan George van Saksen dat, alhoewel men uit zijn schrijven aan Veit von Drachsdorf heeft vernomen dat nu er enige blokhuzen zijn gebouwd het aantal soldaten verminderd dient te worden, men met Veit von Drachsdorf overeen is gekomen om de soldaten nog niet te ontslaan, om op deze wijze te voorkomen dat zij in dienst worden genomen door de Stichtsen. De hertog moet niet rekenen op de belastingen die op Jacobi opgebracht zullen worden, aangezien hiermee Hessel Martena en andere schuldeisers moeten worden betaald. Voorts betreffende het maken van sluizen in het Bildt, dat meer dan 2000 goudgulden zal gaan kosten. Gegeven te Leeuwarden op 2 juli 1505. Met drie (waarschijnlijk) bijbehorende cedulen: De steden in het Sticht zijn van plan om de troepen van de hertog tot muiterij op te zetten, hetgeen met geld verkomen kan worden (fol. 35) Betreffende dr. Hering, "den man doctor Friesze nennet", die wordt aanbevolen wegens zijn grote ervaring en zijn kennis van de Friese taal (fol. 36) Men heeft uit de brieven van de hertog aan Hugo von Leisnig en Cesar Pflug vernomen dat George op "fuglicher weysze" een oplossing wenst van de bezwaren die graaf Edzard heeft ingebracht inzake de betaling van zijn krijgsdiensten. Men heeft met instemming vernomen dat George een nieuwe regent naar Friesland zal sturen. Voorts betreffende Jarich Poppama. (fol. 37). Expeditie, opgedrukt zegel is verloren gegaan. NB: Vpl: Loc. 8182, 1505-1509, fol. 34-34/1 en 35-37 (Berns, nr. 303 (deels), transcriptie in CK 6007). Opm: Zie computerbestand
- 698: Friese regenten schrijven hertog George naar aanleiding van de banbrieven die hij aan Filips van Bourgondië en enige Utrechtse en Brabantse steden heeft gestuurd. Voorts betreffende het sturen van 4000 goudgulden wegens de oorlog, de 6000 gulden voor de bedijking van het Bildt waarvan de helft ontvangen is, de betaling van Thomas Beukelaar en de geldnood waarin Vijt van Drachsdorf met zijn soldaten verkeren. Wegens de vele regen is de oogst mislukt en zullen de belastingen op Jacobi moeilijk te innen zijn. Gegeven te Leeuwarden op 22 juli 1505. Expeditie, opgedrukt zegel is verloren gegaan. NB: Vpl: Loc. 8182, 1505-1509, fol. 42-42/1 (Berns, nr. 311, transcriptie in CK 6007)
- 702: Brief van George von Hopfgarten en Christof von Taubenheim aan George van Saksen. Betreffende geldzaken, zoals de 2300 gulden die men van Herman Pack heeft ontvangen en de problemen omtrent het sturen van 2000 gulden van het geld dat te Frankfurt ligt. Tijdens de bespreking heeft graaf Edzard zich beklagd ondanks zijn grote diensten "von einer zeit uff dy ander vortrostunge" te moeten zoeken, terwijl de regenten hem duidelijke toezeggingen hebben gedaan. Er moeten raden worden gestuurd om de betaling van zijn diensten te regelen. Zijn verzoek om de gebieden van de Eems tot aan het Groninger Diep in leen? ("erblichen geheist") te krijgen, hebben zij afgewezen. Voorts zijn de afgevaardigden van Oostergo en

Westergo woensdag a.s. te Leeuwarden bijeengeroepen voor onderhandelingen om 1000 a 1500 man tegen de stad Groningen op te brengen. Met de Ommelanden is reeds onderhandeld. Gegeven op 11 september 1505. Expeditie, opgedrukt zegel is verloren gegaan. NB: Vpl: Loc. 8182, 1505-1509, fol. 46-48 (Berns, nr. 322, transcriptie in CK 6007). Ver: Reimers (1910), p. 59 en 179

- 707: Brief van Johan Rataller aan hertog George van Saksen. Hij verwondert zich over het feit dat Sigmund Pflug 4000 gulden bij Jan Munten wil laten ophalen, terwijl deze hiervan niets afweet. Hij veronderstelt dat het hier de 6000 gulden dijkgeld betreft waarover hij met Peter Stoltz gesproken heeft, aangezien hij niets over het eerstgenoemde bedrag gehoord heeft toen hij bij de hertog in Keulen was. Gegeven te Mechelen op 16 juli 1505. Expeditie, opgedrukt zegel is verloren gegaan. NB: Vpl: Loc. 8182, 1505-1509, fol. 56 en 60/1
- 722: Akte van hertog George van Saksen dat hij met Thomas Beukelaar en de gebroeders heer Jacob ridder, Floris en Diederik van Wijngaarden is overeengekomen, dat zij tegen betaling van 16000 goudgulden de bedijking van het Grote Bildt zullen voltooiën volgens het opgemaakt ontwerp. De binnen- en buitendijs gelegen landen zullen zij gedurende elf jaar - een jaar gratis en ieder volgend jaar voor 5 goudgulden per morgen - in gebruik hebben, onder reserve der onbruikbare "blicken". Betreffende het visrecht en Thomas Beukelaar, die gedurende die 11 jaar grietman aldaar zal zijn. Gegeven op 22 februari 1505. Minuut of afschrift. NB: Vpl: Loc. 8182, 1505-1509, fol. 84-85 (Berns, nr. 282, transcriptie in CK 6007); Ander afschrift in: Rijksarchief in Friesland. Rekeningen en andere stukken betreffende Friesland, afkomstig uit de Hollandse Rekenkamer (1515-1575), in inv.nr. 1a en regest 1. Opm: Gedrukt in: GPCB, dl. II, 243 vv. (abusievelijk gedateerd op 18 januari) naar een slechte 17e-eeuwse kopie (vergelijk Theissen, p. 58) van dit afschrift, thans Hs. 9056 J van de Prov. Bibl. van Friesland. Zie ook: inv.nr. 830
- 729: Hertog George van Saksen wil het nog onbedijkte deel van het Grote Bildt aan Thomas Beukelaar en zijn aanhang in erfelijk eigendom (leen?) geven indien men zorg draagt voor het onderhoud van de dijken, sluizen, sloten en wegen. Overzicht van de rechten die men daarbij heeft oa. met betrekking tot de verpachting van de grond, de opbrengst van de boeten, de vis- en vogelvangst, kerkelijke aangelegenheden etc. Ongedateerd [1505]. Minuut of afschrift. NB: Vpl: Loc. 8182, 1505-1509, fol. 92 en 95/1. Opm: Gezien inv.nr. 722 is het stuk waarschijnlijk te dateren in 1505. Ingevoegd zijn inv.nrs. 730-731
- 730: Overeenkomst tussen George van Saksen enerzijds en Thomas Beukelaar, heer Jacob von Wingarten (ridder), Floris en Dirk von Wingarten anderzijds, inzake de bedijking van het Grote Bildt en het onderhoud daarvan gedurende 10 jaar. Met daarbij de "visitacie und undersuch" gedaan door Adriaan Cornelis, houdende afmetingen van de dijk. Ongedateerd (1505?). Afschrift of minuut. NB: Vpl: Loc. 8182, 1505-1509, fol. 93-94. Ver: Zie: Thabor, V, p. 64: Ende daer sint vyer gecoemen wt Hollant Opm: Het stuk is ingelegd in inv.nr. 729
- 731: Een achttal punten waarop moet worden gelet [bij de onderhandelingen met Thomas Beukelaar en Von Wingarten] inzake de bedijking van het Grote Bildt. Ongedateerd (1505?). Minuut of afschrift. NB: Vpl: Loc. 8182, 1505-1509, fol. 95. Opm: Het stuk is ingelegd in inv.nr. 729
- 763: Afschrift van de "handlung" betreffende het Bildt, door Christof von Taubenheim in de kanselarij overhandigd. Naamlijst van personen die "sich etliche lande uff der Bilde haben angemast" en die landen tegen 8 goudgulden hebben afgestaan. Opgave van de opbrengst van het Bildt. Met een beschrijving hoe het bestuur ("bestellung und regirung") in het Bildt geregeld moet worden. Gegeven [te Leeuwarden] 15 augustus 1506. Afschrift. NB: Vpl: Loc. 8182, 1505-1509, fol. 152-156/1 (Berns, nr. 439, transcriptie in CK 6008). Opm: Zie ook: inv.nr. 1809 (Berns, nr. 437). Zie in verband hiermee ook Thabor, p. 84-85. Zie verder computerbestand
- 774: Brief van George van Saksen, naar aanleiding van de "ordenung" die hem is toegestuurd. Hij is ontevreden aangezien een aantal zaken onvermeld blijft, zoals de kosten van het bestuur, het aantal soldaten dat nodig is en het jaarlijkse bedrag voor de stadhouder en de regenten. De hertog wil

weten wat de jaarlijkse opbrengsten uit Friesland zullen zijn. Kanselier Diederik von Witzleben heeft enige afschriften van de verdragen tussen wijlen hertog Albrecht en aartshertog Filips gestuurd inzake "die pensio" en het slot Medemblik. Hij wacht nog op stukken betreffende Ameland en Terschelling. Ongedateerd [september- oktober 1500?]. Expeditie, opgedrukt zegel is verloren gegaan. NB: Vpl: Loc. 8182, 1505-1509, fol. 177. Opm: Het stuk moet gedateerd worden tussen de dood van hertog Albrecht (12 sept. 1500) en het vertrek van Dittrich von Witzleben uit de Friese gebieden (medio okt. 1500). Zie ook: inv.nrs. 384 en 1681

- 784: Brief van graaf Johan van Egmond, stadhouder-generaal in Holland, Zeeland en Friesland, aan Hendrik van Stolberg-Wernigerode, stadhouder in Friesland, inzake zijn verzoek namens de raad van Holland om beslag te leggen op de opbrengst van de landerijen die Thomas Beukelaar, heer Jacob Floris en Dirk van Wijngaarden op het Bildt hebben, alsmede het bevel dat zij op 22 december te Haarlem moeten verschijnen. Gegeven te Den Haag op 24 december 1506. Afschrift. NB: Vpl: Loc. 8182, 1505-1509, fol. 193. Opm: Ingevoegd in inv.nr. 781. Zie ook: inv.nr. 2311 (Berns, nr. 454). Voor de aanspraken van de heren van Egmond op het Bildt, zie: Sannes (1951), dl. 1, p. 22
- 802: Brief [van stadhouder Hendrik van Stolberg-Wernigerode] aan hertog George van Saksen. Betreffende de klachten van de Ommelanders over de schade die zij hebben geleden door de bouw van de burcht van graaf Edzard in Groningen; de huldiging van overste maarschalk Hendrik von Slenitz en de scribent, in naam van hertog George, door de Ommelanders voor het klooster Aduard; het beroep dat Sebold Janckes in zijn rechtszaak op de hertog wil doen; het kanon te Franeker; het niet doorgaan van de besprekingen te Workum met de graaf Van Egmond, o.a. over het Bildt; de klachten van Sneek en andere steden dat men op het platteland de waren van elders betreft "den stethen zcu abbruch; de opmeting van het Bildt; de benoeming van Hans von Grumbach tot ambtman te Sneek; de problemen met de waag te IJlst; de betaling van de mensen die land op het Bildt hadden, die met Christoff von Taubenheim tot overeenkomst zijn gekomen; besprekingen met Everwijn von Bentheim "der wintmulen halben; de klachten van de muntmeester, dat hij alleen stuivers moet slaan; en het feit dat hij van de raden van wijlen koning Filips nog geen antwoord heeft gekregen "der muntze halben". Ongedateerd [na 24 dec 1506]. Expeditie (sneden in papier voor bevestiging zegel). NB: Vpl: Loc. 8182, 1505-1509, fol. 229-232. Opm: Ingevoegd in inv.nr. 801
- 818: Bericht van Hendrik de Jonge graaf van Stolberg en Wernigerode, stadhouder in Westfriesland, aan George van Saksen over de problemen ("gebrechen") in Friesland. Betreffende de onjuist geslagen munten te Antwerpen en de problemen om een waardijn in dienst te nemen; de accijns op het bier; de problemen met de rechtspraak in de Grietenijen waar de grietmannen "bodengelt und fedbandt (ferdban) nach alter Friesischer manieren" nemen; de betalingsproblemen van Beukelaar en van Wijngaarden; de opmeting van het Bildt; de dijk te Harlingen; de klachten dat de "zcinszherren" de belasting op de verkoop van grond proberen te verhogen; de eis van Sneek dat iedereen zijn waren op de markt moet verkopen; het verzoek van de stad Leeuwarden om vermindering van belastingen; het jaargeld voor de oudste zoon van de stadhouder van Holland; de 2000 gulden die van Johan Munten te Antwerpen zijn ontvangen; problemen omtrent de betaling van graaf Edzard; de rekening "zo Felisch vor Groningen im orloghe gehalte n"; de ontevredenheid van een drietal bussenschutten over hun jaargeld; de belegering van "Porroy"; het onvoldoende aantal procuratoren vanwege de lage lonen, alsmede het verbod dat priesters niet het ambt van procureur aan het hof mogen uitoefenen; vanwege het natte weer is er niet gewerkt aan de Ee ("an der Ehe") alhoewel het geld daarvoor was binnen gebracht; de problemen omtrent de ingang van de diensttijd van Hans von Grumbach [als ambtman te Sneek] nadat hij verlof had gekregen; het verzoek van Fritz von Grumbach om een hoger soldij te krijgen; de problemen om "die rechnung" op St. Jacobi gereed te hebben. Gegeven te Leeuwarden op 28 augustus 1507. Expeditie, opgedr. NB: Vpl: Loc. 8182, 1505-1509, fol. 259-266. Opm: Voor de ferdban zie: Algra (1966)

- 821: Herhaald verbod van graaf Edzard aan de inwoners tussen de Eems en Gerkesbrug op de uitvoer van koren ten boete van 50 goudgulden. Gegeven te Emden op 3 oktober 1507. Afschrift? NB: Vpl: Loc. 8182, 1505-1509, fol. 270-271
- 823: Brief van Jacobus Losz, officiaal, aan Erasmus Vischer, secretaris van hertog George, inzake de brieven betreffende Van Wijngaarden; het geld dat de hertog niet aan Edzard wil betalen, hetgeen de graaf mogelijk bij de keizer aanhangig wil maken; en de renten van Pappenfelt waarvoor geen schriftelijk bewijs is. Gegeven te Antwerpen op 2 november 1507. Expeditie, met opgedrukt zegel van Jacobus Losz (los). NB: Vpl: Loc. 8182, 1505-1509, fol. 275-276
- 829: Overeenkomst tussen de regenten in Friesland enerzijds en Jacob en Floris van Wijngaarden en Thomas Beukelaar anderzijds, over de betaling van de pacht van de Bildt landen. Gegeven te Heeg op 13 oktober 1508. Afschrift. NB: Vpl: Loc. 8182, 1505-1509, fol. 285-286v. (Berns, nr. 440, transcriptie in CK 6008). Opm: Onderdeel van een aantal afschriften: inv.nrs. 829-836
- 830: Thomas Beukelaar en Jacob, Floris en Dirk van Wijngaarden verklaren met hertog George van Saksen een overeenkomst te hebben gesloten, dat zij het land in het Grote Bildt nog dit jaar zullen bedijken. Met de voorwaarden waarop dit gebeuren zal. Gegeven op 22 februari 1505. Afschrift. NB: Vpl: Loc. 8182, 1505-1509, fol. 286v.-289v. (Berns, nr. 440, transcriptie in CK 6008). Opm: Onderdeel van een aantal afschriften: inv.nrs. 829-836
- 831: Brief van Nicolaas von Lebenstein aan Hans Schenk van Tautenburg, inzake de gebroeders Van Wijngaarden. Voorts betreffende de de reis van Margaretha van Savoie met enige heren "von dem Orden" naar Kamerijk, om met de koning van Frankrijk vrede te sluiten. De heer van Bergen en Sigmund Pflug is naar "den konink von Engelandt seyn ambasaten" gereisd vanwege de keizer. Gegeven op 11 november 1508. Afschrift. NB: Vpl: Loc. 8182, 1505-1509, fol. 289v.-290r. (Berns, nr. 440, transcriptie in CK 6008). Opm: Onderdeel van een aantal afschriften: inv.nrs. 829-836
- 832: Brief van Thomas Beukelaar en Jacob, Floris en Derk van Wijngaarden aan de regenten in Friesland dat zij het ontwerp voor het verdrag inzake de bedijking van het Bildt hebben ontvangen en met meester Klaas von Lebenstein hebben bezegeld. Met 4 bijbehorende artikelen. Gegeven te Heeg op 12 november 1508. Afschrift. NB: Vpl: Loc. 8182, 1505-1509, fol. 290v.-291v. (Berns, nr. 440, transcriptie in CK 6008). Opm: Onderdeel van een aantal afschriften: inv.nr. 829-836
- 837: Brief van graaf Edzard, stadhouder, aan hertog George van Saksen, waarin hij schrijft zijn vorige brief te hebben ontvangen betreffende de aanmaning aan de Ommelanders om hem hulde en eed te doen. Voorts schrijft hij over de achterstallige belastingen en vraagt of hij, gezien de grote armoede in de gebieden vanwege de zware stormen, dezelfde belastingen moet verordenen als die in de dorpen in Westfriesland. Gegeven te Aurich op 13 december 1508. Expeditie, opgedrukt zegel is verloren gegaan. NB: Vpl: Loc. 8182, 1505-1509, fol. 295. Opm: Zie ook: inv.nr. 874
- 842: Brief van Hans Schenk van Tautenburg en andere raden in Westfriesland aan hertog George van Saksen. De goederen van een Hamburgs schip, dat voor Harlingen schipbreuk had geleden ("zcu grunde gegangen"), heeft ambtman Bernhart Metsch laten bergen. Hij heeft de mensen hun bergingsgeld gegeven. Verschillende mensen maken nu aanspraak op de goederen, die vooreerst naar Stavoren zijn gebracht. Gegeven te Leeuwarden op 10 januari 1509. Expeditie, opgedrukt zegel is verloren gegaan. NB: Vpl: Loc. 8182, 1505-1509, fol. 299 en 300/1
- 843: Brief van Bernard Metsch aan Hans Schenk van Tautenburg inzake de goederen die zijn geborgen van het (Hamburgse) schip en het aandeel dat de bergingslieden is toegezegd. Gegeven op 1 januari 1509. Expeditie, opgedrukt zegel is verloren gegaan. NB: Vpl: Loc. 8182, 1505-1509, fol. 300. Opm: Ingevoegd in inv.nr. 842
- 844: Brief van de burgemeesters en raad van Hamburg aan hertog George van Saksen. Men beklagt zich dat voor de teruggave van de goederen van twee schepen die "von quaden anfalle unde eventure syn gebleven", waarvan Bartelt Hagebeke en Allerd Meijer schippers waren, ongebruikelijk

("boven oude wonheide") veel geld wordt gevraagd. Gegeven te Hamburg op 27 januari 1509. Expeditie op perkament, opgedrukt zegel is verloren gegaan. NB: Brief van de burgemeesters en raad van Hamburg aan hertog George van Saksen. Men beklagt zich dat voor de teruggave van de goederen van twee schepen die "von quaden anfallende unde eventure syn gebleven", waarvan Bartelt Hagebeke en Allerd Meijer schippers waren, ongebruikelijk ("boven oude wonheide") veel geld wordt gevraagd. Gegeven te Hamburg op 27 januari 1509. Expeditie op perkament, opgedrukt zegel is verloren gegaan. NB: Vpl: Loc. 8182, 1505-1509, fol. 301

- 845: Brief van George van Saksen aan obermaarschalk Heinrich van Slenitz en Ceasar Pflug, naar aanleiding van het schrijven van de Hamburgers (inv.nr. 844). Men moet er op toezien ("das sie bey unnserrn rettenn gewarttenn solten") dat regenten en raden tot een akkoord komen waarbij de goederen tegen een normaal berggeld worden teruggegeven, indien men de verzekering krijgt dat goederen bestemd voor Friesland ongehinderd kunnen passeren. (Ten tijde van hertog Albrecht hadden de Hamburgers dit verhinderd). Gegeven te Dresden op 11 februari 1509. Minuut. NB: Vpl: Loc. 8182, 1505-1509, fol. 302
- 846: Brief van Hans Schenk van Tautenburg aan hertog George van Saksen, waarin hij om instructies vraagt. Gedurende de winter hebben de dijken grote schade opgelopen, doch de grietmannen en steden weigeren om tot een gezamenlijke verordening voor de reparatie te komen, aangezien zij "szich zcu keynen ewigen teichen wollen vorbinden". De dijkgerechtigden kunnen echter het benodigde geld niet alleen opbrengen. De dijk te Harlingen is op kosten van de hertog gemaakt, maar de dijken in de omgeving zijn doorgebroken, waardoor de mensen grote schade hebben. Hans Kroeshaar, Georges dienaar, zal hierover nader berichten. Hij verzoekt de hertog "claer und entlich" te bevelen wat er met de uit zee geborgen goederen moet gebeuren. Voorts betreffende: de schade die hoofdeling Louw Donia heeft geleden door zijn gevangenschap te Groningen; de toestemming die de proost te Loppersum, eertijds pastoor te Kollum, heeft gevraagd voor de verkoop van zijn huis aldaar gelegen, ten bedrage van 190 goudgulden, aan de grietman te Kollumerland; het verzoek van Johan zcu der Punte die "uff des landt der Werdenbrassz gebouwen ist; de brief aan graaf Edzard inzake de huldiging, die voor kerst verstuurd is maar waarop nog geen antwoord is ontvangen; Beukelaar en Van Wijngaarden "die vorschreybung uber die Bilde voltzogen" hebben; de opmeting van het Bildt; de brief aan Erasmus Vischer om bij de keizer bezwaar te maken tegen de nieuwe tol, die de drost te Hattem klaarblijkelijk alleen van Friezen heft; het verzoek aan graaf Edzard om met de Groningers te onderhandelen over de nieuwe tol die zij hebben ingesteld; het verzoek van Sneek om de stad met een gracht en een wal te mogen versterken, met het oog op de soldaten die in Kuinre liggen; de pogingen van een "cortisaen" van Friese afkomst, om een priester zijn pastorie afhandig te maken, door hem naar Rome te sturen. Gegeven te Leeuwarden op 30 januari 1509. Expeditie, opgedru. NB: Vpl: Loc. 8182, 1505-1509, fol. 303-305/1
- 848: Brief van Hans Schenk van Tautenburg en andere raden in Westfriesland aan hertog George van Saksen naar aanleiding van diens schrijven van 15 april. Men is in onderhandeling over het maken van de dijken. Het herhaalde verzoek van Louw Donia, die vanwege zijn gevangenschap door de Groningers zijn goederen heeft moeten verpanden, om met het "uffgebott uber die kirche wnd das gerecht ... in keuffen zu gestehen" te mogen blijven na de dood van de stadhouder, opdat zijn armoede niet bekend wordt. De toestemming van hertog George inzake de koop van het huis te Kollum door grietman Sippe Mockema van de proost. Voor de meting van het Bildt zijn geen bekwame landmeters aanwezig. Het bericht van graaf Edzard dat de door de Groningers ingestelde tollens zijn afgeschaft. Seifert von Lüttichau heeft wegens zijn ziekte in Holland geen nieuws vernomen inzake de problemen over de goederen van een burger uit Amsterdam, welke zijn opgeslagen Franeker en Leeuwarden. Voor de benoeming van Frans Minnema, na "endung" van het Hofgerecht op 18 juni, is de toestemming van de hertog noodzakelijk. De toesturing van de rekening ("die rechnunge") aan de hertog. Voorst inzake "die kuchen" in Johan Ratallers rekening, de soldij van de soldaten op de versterkingen ("solde der hewser"), het tekort

- aan kogels voor het geschut: het model daarvoor ("die moedel zu den kloessen") was door de overleden stadhouder meegenomen, Margaretha van Oostenrijk en die van Antwerpen hebben enige soldaten "consentirt uff die von Groningen antzugreiffenn", inzake huisman Hera Bobinga en het Hofgerecht. Van de aanvoerders op Weerdenbras en Weert Groningen heeft men vernomen dat graaf Edzard, vanwege "eyn grosz gemurmel unde widderwille" tegen hem in de stad, heeft verboden om in de kloosters, dorpen en plaats en te brouwen, bakken, smeden of enig ander handwerk "uffm keuff treyben" zonder dat dit in Groningen wordt aangeboden. Gegeven te Leeuwarden op 18 mei 1509. NB: Vpl: Loc. 8182, 1505-1509, fol. 308-310
- 850: Brief van de gedeputeerden tussen de Eems en de Lauwers aan stadhouder Edzard. Na met de rentmeester te hebben "gherekent" bleek men een (belasting) achterstand te hebben van 10 à 11 duizend goudgulden. Men kan dit geld echter niet opbrengen "angeseen susdanige grote besweringe und perikelen by menschen denckent edder in hondert jaren in den landen nee synt ghewest". De dijken zijn in een jammerlijke staat, de zee is tweemaal ingebroken, het vee is gestorven en de meiers hebben hun huur opgezegd en zijn weggetrokken. Men vraagt graaf Edzard om een "vruntliche supplicatie". Gegeven te Appingedam op 16 april 1509. Expeditie, opgedrukt zegel is verloren gegaan. NB: Vpl: Loc. 8182, 1505-1509, fol. 313
 - 851: Brief van George van Saksen aan de regenten in Friesland, naar aanleiding van hun schrijven van 18 mei. Aan de voorgenomen bedijking is de hertog veel gelegen. Voorts o.a. betreffende het verzoek van Louw Donia, zijn toestemming voor de koop van het huis te Keulen door Sippe Mockema, de soldij voor de soldaten op de versterkingen, Hero Bobinga en graaf Edzard. Gegeven te Dresden op 3 juni 1509. Concept. NB: Vpl: Loc. 8182, 1505-1509, fol. 314-314/1. Opm: Zie ook: inv.nr. 848
 - 867: Kwitantie van Frederik pastoor te Wier, Hilbrandus pastoor in Berlikum, Sextus syntum? pastoor te Beetgum, Heino vicarus te Berlikum, Ulbe prebendaris te Wier en Tyeert prebendaris in Berlikum, voor Jan Rataller, ten bedrage van 67 gulden en 4 stuiver, voor de ontvangst van een Utrechtse goudgulden voor elke pondemaat die zij op het Bildt hebben. Gegeven op 7 augustus 1508. Expeditie. NB: Vpl: Loc. 8182, 1505-1509, fol. 335
 - 870: Brief van George van Saksen aan de raden in Westfriesland. Hij heeft graaf Edzard geschreven een manier te vinden om de belastingen in de Ommelanden op te brengen, naar aanleiding van diens schrijven aan hem dat het geld uit de Ommelanden nog niet binnengekomen was. Hij is verbaasd over de verandering in de "verschreybung" aan Thomas Beukelaar en die van Wijngaarden; men moet zich aan zijn bevel houden. Betreffende de "axis meyster" en de door de strijd teruglopende accijnzen in de havens te Sloten en Lemmer. Inzake de procuratie moeten de priesters de arme man ontzien. Het bevalt George dat Seifert von Lüttichau het hofgerecht waarneemt na het overlijden van stadhouder, Heinrich von Stolberg. Betreffende de brief van hertog de Oudere van Brunswijk inzake de goederen te Stavoren. Het verzoek van Filips von der Does om uitstel van betaling te krijgen van de 600 gulden pacht vanwege de 100 morgen land die hij op het Bildt heeft. Hij heeft een brief van Filips Bulland ontvangen da t hij is ontslagen als kamerschrijver. Rentmeester Johan Rataller heeft zijn toestemming om iemand in de kamer aan te nemen. Gegeven te Dresden op 24 januari 1509. Concept. Zie verder computerbestand. NB: Vpl: Loc. 8182, 1505-1509, fol. 338-339; Afschrift: inv.nr. 1903. Opm: De brief is ook aan de stadhouder in Westfriesland gestuurd (inv.nr. 1902)
 - 871: Brief van Margaretha van Oostenrijk aan hertog George van Saksen of zijn regenten. Zij verzoekt dat de 300 gulden schade die Volkert Ysbrants negen jaar geleden heeft geleden toen het rijschip van schipper Peter Herdebol, dat zijn goederen vervoerde, door enige Harlingers werd overvallen. Gegeven in Den Haag op 15 juni 1509. Afschrift. NB: Vpl: Loc. 8182, 1505-1509, fol. (340).
 - 880: Brief van die van Oostergo aan stadhouder Everwijn von Bentheim en de andere raden in Westfriesland inzake het onderhoud der dijken. In tegenstelling tot de reversaalbrief van hertog Albrecht, waarin tot een gemeenschappelijk onderhoud der zeedijken besloten was, verzoekt men

voortaan in deze van Westergo gescheiden te zijn. Ongedateerd [1509?]. NB: Vpl: Loc. 8182, 1505-1509, fol. 356-360/1. Opm: Voor mogelijke datering zie: inv.nr. 879

3.3.2.01.08. Friesländische Steuersachen 1505-1520, nrs. 882-1019

3.3.2.01.09. Friesländische Sachen 1510-1514, nrs. 1020-1208

- 1030: Brief van Everwijn graaf van Bentheim en Steinfurt, de stadhouder in Westfriesland, aan George van Saksen. Hij heeft zijn brief van 14 augustus ontvangen. In zake de bisschop van Utrecht is "des handels keyn ferner anregung beschehen". De reparatie aan de dijken en het havenhoofd in Harlingen verlopen moeizaam. Binnenkort wil hij de hertog persoonlijk over de toestand in Friesland berichten, alsmede over graaf Edzard. De nieuwe kanselier [Simon] Reischach heeft hij aangesteld en dr. Bobentzen zijn ontslag gegeven. De bisschop van Utrecht heeft op 29 augustus een beleg voor Oldenzijl ("Altenszeel") geslagen. Gegeven te Leeuwarden op 5 september 1510. Expeditie, opgedrukt zegel is verloren gegaan. NB: Vpl: Loc. 8183, 1510-1514, fol. 23-23/1
- 1032: Brief van graaf Edzard aan hertog George van Saksen waarin hij stelt dat de afgelopen jaren van de 8000 gulden belasting in de Ommelanden nauwelijks meer dan de helft binnen is gekomen. Nu echter de dijken zijn hersteld is hij persoonlijk met de standen een grondbelasting overeengekomen die meer dan 8000 gulden zal opbrengen. Voorts wenst de ambtman [Snelger Houwerda?] het huis te Oterdum op te geven, dat bouwvallig was geworden nadat de sluis naast het huis gelegen door het watergeweld was vernield. Gegeven te Emden op 11 mei 1511. Expeditie, opgedrukt zegel is verloren gegaan. NB: Vpl: Loc. 8183, 1510-1514, fol. 25
- 1038-1051, 1057: Brieven inzake beroep van de steden Hindeloopen en Stavoren bij het keizerlijk Kamergerecht tegen het in beslag nemen van schepen en goederen door de stad Lübeck, en verdere brieven over het geschil, 1511
- 1052: Brief [van George van Saksen] aan Thomas Beukelaar. Zijn verzoek tot uitbetaling van 1200 gulden vanwege de bedijking te Harlingen is onterecht, aangezien het werk nog lang niet klaar is en hierdoor bovendien grote schade is opgetreden. Meer over de nieuwe bedijking zal hij van zijn raden Hansen en Seifert Lüttichau vernemen. Gegeven 18 januari 1511. Concept. NB: Vpl: Loc. 8183, 1510-1514, fol. 50
- 1060: Brief van George van Saksen aan zijn stadhouder in Westfriesland Everwijn van Bentheim, over de toestand in Friesland. Het verblijf van zijn zoon hertog Johan in Friesland gaat om de aangegeven redenen niet door: "Wiewoll unns ganntz schwer ist ein lanndt so gar ane (=ohne?) allen nutz zu haben". Bij de bouw van de sluizen moet hij zoveel mogelijk geld sparen. Het is zorgelijk dat het Bildt zo weinig pacht oplevert, aangezien hiervoor zoveel geld is uitgegeven. De kosten voor de soldaten die men nog in dienst heeft kunnen worden verminderd, omdat het gemakkelijk is om nieuwe soldaten aan te nemen. Verdere uitgaven voor het blokhuis Weerdenbras dienen alleen op zijn bevel te worden gedaan. Voorts was het George niet bekend dat proost Ulffert bij hem is geweest zonder opdracht van de stadhouder. Dat de drost te Coevorden het ontzet zelf moet betalen, aangezien hij de bevelen niet goed heeft opgevolgd, heeft zijn instemming. Hij vraagt of in Friesland het "grosser gebrech Muntzhalb en" op andere wijze is te lossen. Het zenden van een raad die met de toestand in Friesland bekend is gaat nog niet door wegens zijn bezoek aan de keizer. Met bijbehorend cedulel betreffende de abt van Dokkum. Gegeven te Dresden op 13 april 1512. Expeditie, opgedrukt zegel is verloren gegaan. NB: Vpl: Loc. 8183, 1510-1514, fol. 72-73
- 1069: Brief van George van Saksen aan Everwijn van Bentheim. Aanwijzingen van de hertog aan zijn stadhouder in zake het bestuur in Friesland, o.a. betreffende: de opbrengst van de belastingen; de berechting van de personen die Kempe Rupert, Gerbrand Mockema en Gijlmar Josmans hebben mishandeld; een brief over de Friese privilegien; de opdracht om doctor Edzard gevangen te nemen; de bedijking van het land; het verzoek om nadere

informatie over graaf Edzard; het toesturen van een kopie van de Registers van Aanbreng ("buch von allen renten"); de bouw aan het havenhoofd, de sluis en de en burcht te Harlingen; de accijnzen; het hofgerecht en Gerard Burman en Frans Minnema; de verdiensten van de procurator van het gerecht; het Bildt en Thomas Beukelaar; het voorzien van Schelken der Geysz "mit Grytteneyen oder andern nutzlichen dinsten; jonker Roelof van van Ewsum en Sneek; de instelling van een crimineel gerecht; de leengoederen der geestelijkheid; de grote onkosten voor de burcht te Franeker; he t niet bevestigen van Dokkum; de aanschaf van 2000 "harnasch unnd spiess" voor de versterkingen in Westfriesland; de verantwoording over "kuchen und keller" tijdens de afwezigheid van de stadhouder; de wens om naast kanselier en Seifert von Lüttichau "zu unnserm lieben son verordent" noch twee raden in het bestuur te hebben; enig geld voor George's zoon hertog Johan in Friesland; de onderhandelingen tussen de stadhouder en jonker Omken (van Jever); de kontakten met de bisdommen Münster, Osnabrück en Utrecht en het voorkomen dat Coevorden in handen van graaf Edzard komt; Peter Heyse, Ameland en het keizerlijk Kamergerecht. Gegeven te Dresden 25 september 1512. Concept. NB: Vpl: Loc. 8183, 1510-1514, fol. 90-94/1

- 1075: Brief van de raden van Westfriesland aan hertog George, waarin men schrijft dat de 3 stuiver belasting niets opbrengt wegens het algemene verzet daartegen. Het geld is moeilijk te vorderen, wil men geen opstand riskeren zoals onder hertog Albrecht. Hertog Hendrik van Brunswijk zal met zijn soldaten door het land van graaf Edzard trekken om de ongehoorzamen te straffen. Voorts betreffende de onbillijke heffingen die Idzardus Gravius de prelaten in Friesland oplegt. Gegeven te Leeuwarden op 4 oktober 1512. Expeditie, met opgedrukt zegel (los). NB: Vpl: Loc. 8183, 1510-1514, fol. 107 en 109/1
- 1077: Brief van de schepenen en raden van Amsterdam aan stadhouder Everwijn van Bentheim inzake schipper Hille van Dokkum. Gegeven op 6 oktober 1512. Expeditie, opgedrukt zegel is verloren gegaan. NB: Vpl: Loc. 8183, 1510-1514, fol. 110

3.3.2.01.10. Friesländische Sachen 1510-1520, nrs. 1209-1355

- 1242: Brief van hertog George van Saksen aan Seifert von Lütichau aangaande het verzoek van de burgemeesters, schepenen en raad van Amsterdam inzake schipper Jan Frederiks. Ongedateerd [1514]. Concept. NB: Vpl: Loc. 8183, 1510-1520, fol. 84
- 1243: Brief van hertog George aan graaf Hugo von Leisnig. Hij heeft zijn raden in Westfriesland opdracht gegeven om krijgsvolk, proviand, handbussen en een ton buskruit naar de haven van Norden of "Ochsenbalgen" te sturen. De graaf dient zich derhalve met zijn soldaten bij hem te voegen. Voorts moet er een oorlogsschip worden uitgerust om de aanvoer van levensmiddelen over de Eems te beletten. Hij heeft Hans von Grumbach naar hem toegestuurd. Gegeven te Haslaun op 12 februari 1514. Concept. NB: Vpl: Loc. 8183, 1510-1520, fol. 85-86

3.3.2.01.11. Friesländische Sachen 1514-1515, nrs. 1356-1550

- 1531: Mededeling ("meynung") van hertog Georges raden in Holland, te weten Rudolf Schenck van Tautenburg, Seifert von Lüttichau, kanselier Simon von Reischach en Heinrich von Slenitz aan zijn raden in Friesland, Andries Pflug en Herman von Pagk. Na het afsluiten van de onderhandelingen te Middelburg 14 dagen geleden, wacht men op de schepen om, veilig voor de Geldersen die 60 oorlogsschepen tussen Enkhuizen en Harlingen op zee hebben, met het geld en de stoffen ("gelde und tuch") naar Harlingen terug te kunnen keren. Gegeven te Den Haag op 8 juni 1515. Afschrift. NB: Vpl: Loc. 8183, 1514-1515, fol. 344

3.3.2.01.12. Friesländische Sachen 1516-1537, nrs. 1551-1663

3.3.2.01.13. Friesländische Sachen, vol. 1, nrs. 1664-1775

- 1719: Brief van de regenten in Friesland aan hertog George van Saksen. Betreffende een zware storm waardoor de dijken in Dongeradeel zwaar hebben geleden; de schade aan de haven te Harlingen; het accoord met Johan Rataller "das er die muntze hat angenommen; Thomas Gramaye

muntmeester in Brabant; het Bildt en Thomas Beukelaar en Van Wijngaarden, het sturen van Herman pastor te Heeg ("im Haeghen") naar de graaf van Oldenburg, Hero Omken en Edo Wiemken en de besprekingen te Konstanz; de betaling van de soldaten te Weerdenbras; de bezwaren van de Edzards kanselier tijdens de betaling van de 4000 gulden door Hans von Grumbach; de voorzichtigheid der Groningers na de bijeenkomst te Schüttdorf, die zelfs de sloten van de poorten heeft veranderd; bisschop Frederik van Utrecht die graaf Edzard ernstig heeft gemaand om de burcht in de stad weer af te breken; en de onenigheid over het loon dat Hans von Grumbach nog krijgt nu zijn aanstelling is afgelopen. Ongedateerd [oktober 1507?]. Expeditie, opgedrukt zegel is verloren gegaan. NB: Vpl: Loc. 8184, Vol. I, fol. 123-126 (Berns, nr. 433, transcriptie in CK 6008)

3.3.2.01.14. Friesländische Sachen, vol. 2, nrs. 1776-1862

- 1809: Naamlijst van personen die "sich etliche lande uff der Bilde haben angemast" en die landen tegen 8 goudgulden per pondemaat aan hertog George hebben afgestaan. In totaal wordt hiervoor aan de hoofdelingen en huislieden 2312 fl. betaald. Daarnaast zijn er de "priesters lande" en "knechten lande". Alof Hettes, Hessel Martena en het klooster Mariëngaarde willen hun grond niet afstaan in de hoop meer geld hiervoor te krijgen. Ongedateerd [15 augustus 1506]. NB: Vpl: Loc. 8184, Vol. II, fol. 144-146 (Berns, nr. 437). Opm: Voor datering zie: inv.nr. 763
- 1811: Overzicht van de inkomsten uit Friesland in een ongenoemd jaar aan jaarrenten, accijnzen, 21e penning, het Bildt, boeten en de rechtspraak, ten bedrage van 31185 gulden en 18 stuivers. Ongedateerd [na 1504]. NB: Vpl: Loc. 8184, Vol. II, fol. 152 en 157/2
- 1812: Overzicht van de opbrengsten van het Bildt, ongeveer 3680 1/2 morgen groot die ieder gerekend worden op 5 gouden ort, waarvan de netto opbrengst voor de Friese kamer ("Friesische camer") 3663 en 3 ort bedraagt. Ongedateerd. (15 augustus 1506). NB: Vpl: Loc. 8184, Vol. II, fol. 153 en 157/1. Opm: Voor datering zie: inv.nr. 763

3.3.2.02. Archiv-Sachen, nrs. 1863-1871 – registers en lijsten van stukken en brieven betreffende Friesland en Friese aangelegenheden

3.3.2.05. Cammersachen (Rekenkamerzaken)

3.3.2.05.2. Ungefährliche Tax, nrs. 1879-1894

- 1878: Register van inkomsten en uitgaven in Friesland. Ongedateerd [1513-1514]. Origineel, niet bezegeld of gesigneerd. NB: Vpl: Loc. 8184, 1497-1509, fol. 1-7/1. Opm: Het stuk is te dateren: na 13-10-1506 (jaargeld Frederik van Egmond), na 27-10-1512 (Tiaart van Burmania benoemd tot raad hertog George), en voor 1514 (afkoop 21e penning). Zie ook het Landboek van Kempo van Martena (GPCB, dl. II, p. 77) waar in 1512 onder stadhouder Everwijn van Bentheim en als overlandse regenten Hans Schenk van Tautenburg, Seifert von Lüttichau, Bernard Metsch, Hans von Grumbach en Simon von Reischach worden genoemd

3.3.2.07. Commerzien-Sachen (Rechtszaak over koopvaardij-schepen), nr. 1896

- 1896: Die van Stavoren en Hindeloopen hebben zes vol met koopwaar geladen schepen van die van Lübeck in de Sont met geweld overmeesterd. Bij het Rijkskamergericht is over de aanval geklaagd, 1511. NB: Vpl: Loc. 8184, Irrungen zwischen denen von Lübeck und den Städten Stavorn und Hindelop. 1511, fol. 1

3.3.2.08. Copialia, nrs. 1897-1936

- 1897: Brief van George van Saksen aan de regenten in Friesland. De hertog heeft graaf Edzard die "sozo vil subtilichkeyt gegen uns nicht gebraucht" geschreven dat de Ommelanden weer in zijn "pflicht und holdung" moeten komen. De regenten moeten hem berichten wat de graaf vervolgens gaat doen. Dat de opmeting van het Bildt tot vastentijd is uitgesteld bevalt George niet: hij zal landmeters sturen. Inzake Thomas Beukelaar en Van Wijngaarden moeten de regenten zich houden aan zijn vorige bevel. Hoe men moet optreden inzake de procurator van het hofgerecht is reeds

bekend, doch ten aanzien de artikelen "davon disputacion vorgefallen is", die de regenten hadden toegestuurd, zal hij in de ingesloten brief zijn mening geven. Aangezien de afwezigheid van de stadhouder niet tot schade mag leiden, moeten de regenten naar eigen goeddunken handelen. George schrijft dat hij slechts een algemene toezegging heeft gedaan om de kapelaan van Everwijn van Bentheim van een goed geestelijk leven te voorzien: de zaak kan naar hem worden doorverwezen. Voorts betreffende de grote waterschade en het herstel van de sluis te Harlingen. Het is niet nodig om een aparte kamerschrijver aan te stellen, aangezien de rentmeester met gemak de uitgaven van de keuken en kelder kan bijhouden. Als de keukenmeester blijft klagen moet men een andere aanstellen. Voorts betreffende priester Dawe en het schip dat bij Stavoren is gestrand. In zake de klachten van de priesters dat zij volgens de verordening van de "presentacion" een gulden moeten betalen, schrijft George dat van kerkelijke leengoederen met een zeer geringe opbrengst minder gevraagd mag worden. Met ingesloten brief inzake het overste gerecht (fol. 3r.-4v.). Gegeven te Dresden op 17 november 1508. Afschrift. NB: Vpl: Loc. 8184, Copial 1508-1515, fol. 1-4v

- 1904: Brief van George van Saksen aan overste maarschalk Heinrich von Slenitz en Cesar Pflug. De hertog schrijft naar aanleiding van een brief van de stad Hamburg over de problemen omtrent de bergingen Hamburgs schip in de haven van Harlingen. Gegeven te Dresden op 11 februari 1509. Afschrift. NB: Vpl: Loc. 8184, Copial 1508-1515, fol. 10r. t/m 11r.
- 1907: Brief van George van Saksen aan de raden in Friesland naar aanleiding van een brief van de steden Lübeck en Maagdenburg inzake een geschil over het bergingsgeld voor de schepen die bij Harlingen zijn gestrand. Gegeven te Dresden op 24 maart 1509. Afschrift. NB: Vpl: Loc. 8184, Copial 1508-1515, fol. 12r., bovenste stuk
- 1911: Brief aan de stadhouder in Westfriesland inzake de problemen over de pacht van overste maarschalk Heinrich von Slenitz en Bernhard Metsch, ambtman te Harlingen, voor de 100 morgen land die beiden op het Bildt hebben. De jaarlijkse pacht had men van Thomas Beukelaar afgekocht, doch die van Wijngaarden willen dit niet erkennen. De stadhouder moet erop toezien dat beiden in hun recht worden gesteld, aangezien "die Bilde erstlich und anfennglich mit Thomas Beukelaar, unnd nicht mit den vonn Weyngarten gehandelt" is. Gegeven te Dresden op 5 juni 1509. Afschrift. NB: Vpl: Loc. 8184, Copial 1508-1515, fol. 13v. en 14r.
- 1912: Brief van George van Saksen aan de raden in Westfriesland, waarin hij hen prijst voor de ijver die zij opbrengen bij het herstel van de dijken. Voorts betreffende verschillende zaken: de brief van Lawe Donye over de goederen die hij moest verpanden, het huis te Kollum dat Sippe Menckema van de proost heeft gekocht, het sturen van twee landmeters om de opmeting van het Bildt te bespoedigen, de afschaffing van de "vorgenommene zcoll der vonn Groningen", dat in de keuken "nicht vill unutzes vorthann" moet worden, dat de soldij van de soldaten op de versterkingen niet mag stijgen, het herstel van de gebroken mortieren, de toestemming van de heerschappen voor de koop van goederen, Hera Bobinga, en het bevel van graaf Edzard inzake de verkoop van goederen op de Groninger markt. Gegeven te Dresden op 4 juni 1509. Afschrift. NB: Vpl: Loc. 8184, Copial 1508-1515, fol. 14v-15v
- 1917: Brief van George van Saksen aan de regenten in Friesland. Op advies van Frans Minnema, die onlangs bij hem in Dresden is geweest, moet men 500 gulden zien op te brengen om de dijk te Harlingen volledig te repareren. Voorts worden bij deze de twee landmeters voor de opmeting van het Bildt gestuurd. Gegeven te Dresden op 25 augustus 1509. Afschrift. NB: Vpl: Loc. 8184, Copial 1508-1515, fol. 18v. Opm: Zie ook: inv.nrs. 197-198
- 1923: Brief van de verordineerde raden [o.a. Heinrich von Slenitz], die zich in Zeeland bevinden, aan hertog George van Saksen. Zijn schrijven met de mededeling dat "ausz unvermogen ferner erhaltung des krigsz" onderhandelingen te beginnen ("dy handlung an zu nemen beschlossen") met hertog Karel van Bourgondië, heeft men op 9 mei te Antwerpen ontvangen. In de daaropvolgende onderhandelingen heeft men zijn uiterste best gedaan,

mede om "dy Bilde vor zu behalden". Gegeven te Middelburg op 24 mei 1515. Expeditie, met opgedrukt zegel van Heinrich von Slenitz. NB: Vpl: Loc. 8184, Copial 1508-1515, fol. 25-27

3.3.2.14. Klöster und Stifter (Kloosters in Friesland en Groningen), nrs. 2007-2008

- 2007: Overzicht van de kloosters in het huidige Friesland, per gebied of landschap, met daarbij aangegeven tot welke orde deze behoren. Ongedateerd. NB: Vpl: Loc. 8193, Verzeichniss derer Kloster, fol. 1 en 3
- 2008: Overzicht van de kloosters in Hunsingo, Fivelgo, Halfambt en het Oldambt. Ongedateerd. NB: Vpl: Loc. 8193, Verzeichniss derer Kloster, fol. 2

3.3.2.16. Maleficia (Strafbare feiten)

3.3.2.16.2. Schiffräuber, nrs. 2076-2081

- 2076-81: Brieven van burgemeesters en raden van steden (Wismar, Hamburg, Lübeck, Stralsund, Rostock) aan hertog George inzake de zeeroverij, 1504. NB: Vpl: Loc. 8194, Schiff Räuber 1504, fol. 1-6

3.3.2.18. Privilegia (Privileges)

3.3.2.18.1. Derer Friesländer Privilegia, nrs. 2086-2088

- 2086: Authentiek afschrift van het privilege van Rooms-Koning Sigismund voor de Friezen van 30 september 1417. Latijn. Vpl: Loc. 8194, Derer Friesländer Privilegia, 1417, fol. 1r-2v. Ver: Tekst uitgegeven naar het origineel in: Vries (1986), p. 251- 255. Zie onjuiste beschrijving bij Blok (1888), p. 51, nr. 100
- 2087: Authentieke vertaling van het privilege van Rooms-Koning Sigismund voor de Friezen van 30 september 1417. Nederlands. NB: Vpl: Locat 8194, Derer Friesländer Privilegia, 1417, fol. 3r-4v. Ver: Zie onjuiste beschrijving bij Blok (1888), p. 51, nr. 100
- 2088: Authentiek afschrift van een akte, waarbij Rooms-Koning Maximiliaan I de privileges, aan de prelaten, edelen, steden, meenten en ingezetenen van Oostergo, Westergo, Zevenwouden met hun eilanden en toebehoren gegeven door Karel de Grote (van dit privilege is de volledige tekst in de akte opgenomen), de Rooms-Koningen Willem II (1248) en Sigismund (1417) en keizer Frederik III (5 juli 1493) bevestigt en enige bepalingen maakt over onder meer het ambt van potestaat. De akte is gegeven te Innsbruck 23 september 1493. Afschrift. Duits. NB: Vpl: Loc. 8194, Derer Friesländer Privilegia, 1417, fol. 35r-9v. Zie voor afschrift in het Duits inv.nr. 229. Ver: Vries (1986), p. 124-126; Vries (1990), p. 13, noot 14. Zie onvolledige beschrijving bij Blok (1888), p. 51, nr. 100

3.3.2.19. Regierung (Bestuur), nrs. 2090-2108

- 2094: Verzoek van Hessel Martena aan hertog George van Saksen dat hij zijn regenten in Friesland opdracht geeft om de gelden, die hij nog te goed heeft, te laten uitbetalen. Voorts vraagt Hessel of de 100 pondematen die hij op het Grote Bildt in leen heeft gekregen, kunnen worden afgemeten opdat ze in gebruik kunnen worden genomen. Een verzoek tot vrijstelling van accijns. Ongedateerd. Expeditie?. NB: Vpl: Loc. 8194, Regierung 1501, fol. 16. (Film niet scherp) Opm: Zie ook inv.nr. 2097 waaruit blijkt (fol. 31r.) dat de scribent Hessel Martena is. Film niet scherp
- 2096: Schrijven met de voorwaarden van hertog van Saksen waarop Thomas Beukelaar het Grote Bildt zal indijken. Ongedateerd [ca. 22 februari 1505]. Concept. NB: Vpl: Loc. 8194, Regierung 1501, fol. 21-22 (Berns, nr. 436a, transcriptie in CK 6008)
- 2097: Brief van de regenten in Friesland aan hertog George van Saksen (naar aanleiding van zijn schrijven van 22 september), dat men verheugd is dat de hertog zonder problemen in Saksen is aangekomen. Men vraagt instructie over een 29 tal punten. De dreiging van een opstand heeft men kunnen afwenden door de hoofdelingen bij zich te roepen. Alleen van Groningen vallen moeilijkheden te verwachten indien het bestand niet verlengd wordt.

Voorts betreffende o.a. de achterstallige renten en de problemen van de grietmannen om de gelden te innen gezien de grote armoede onder het volk; de 21ste penning; de jaarrente van de Harlingers; het aannemen van de soldaten op de blokhuisen; wegens de ziekte van de rentmeester neemt Filips "die hendel der cammer" waar, de aanschaf van bouw materiaal voor de huizen te Leeuwarden, Harlingen en Aduarderzijk; het omsmelten van een kanon in twee kartouwen; het maken van kogels, schermen, raderen en buskruit voor het geschut; het traktement voor Gothard Ketler; het be richten van de grote tweedracht in de stad Groningen tussen de raad en het volk; betreffende de teruggave van het geschut van hertog Filips van Oostenrijk; betreffende het herstel van de schade aan de dijken te Harlingen; de noodzaak van het opmeten van de landerijen in verband met het innen van de belastingen; betreffende het privilege van de Franekers en de inkomsten uit de accijnzen; betreffende het appèl bij het overste gerecht en de onrechtmatigheden die daarbij gebeuren; het overbrengen van de archiefstukken ("alle alte hendel") van Harlingen naar Leeuwarden waar zij in de kist in de kanselarij gelegd zijn; betreffende de jaarrente van meester Klaas [von Lebenstein?]; de pondematen van Hessel Martena in het Bildt; de situatie op het blokhuis Weert Groningen gezien de verwachte aanval der Groningers. Ongedateerd [tussen 19 oktober en 11 november 1504]. Expeditie? (geen zegel). NB: Vpl: Loc. 8194, Regierung 1501, fol. 23-31 (Berns, nr. 436b, transcriptie in CK 6008). Opm: Het stuk is te dateren tussen 19 oktober en 11 november. Vermoedelijk voor 6 november toen het verdrag tussen de Saksers en Groningers te Gerkesklooster werd verlengd. Zie voorts: inv.nr. 2095 als antwoord van de hertog op deze brief. Zie ook: Theissen, 40-41

- 2099: Opmerkingen van hertog George van Saksen ten aanzien van de artikelen in het contract met Thomas Beukelaar voor de indijking van het Grote Bildt. Gegeven te Erfurt op 10 maart 1505. Concept. NB: Vpl: Loc. 8194, Regierung 1501, fol. 33-35

3.3.2.20. Städte und Örter (Steden, plaatsen, gebieden)

3.3.2.20.3. Abmessung des Landes Bilde (Opmeting van Het Bildt), nrs. 2128-2141 – NB: Oude beschrijving van het bestanddeel: Locat 8194, Abmessung des Landes Bilde und was dieselbe bisher zum Theil auf zu richten gekostet. Item des Abts zu Mariengarth Praetension daran und welcher Gestalt Herzog George zu Sachsen Barbaren von der Sale Hofmeisterin anderthalb hundert morgen Landes auf ermeltem Bilde verschreibet, de ao 1513-1518. Het bestanddeel (41 folia) is geheel verfilmd. Alle stukken zijn beschreven

- 2128: "Abmessung der Bilde". Opgave door rentmeester Frans Minnema en Hessel Martena van het land dat de verschillende pachters in gebruik hebben. Te weten: heer Otte von Egmond, Jacob Hallingen, Matheus Schwaen, Thomas Walters, Thomas Beukelaar, Claus von Essen, Frantz Peterzoon, Filips, Schwyt von Delfft, Johan von Berendrecht, Hessel Martena, Peter Scaerts, der borgermeister von Tort, Merten von Tort, der Cantzler, der regente, de overste maarschalk (Heinrich von Slenitz), heer Seiffrid, Metschen, Johan van Asche, Peter Schaert, Jost von Mynnen, Jan Peterzoon, Hettes kinder, Dirck von Wingarten, her Jacob, Eiszbert von Schweten, Jan von Bronchorst, Fraencker dy stadt, Hobbe Hermanna en der von Amsterdam. Ongedateerd [1505?]. NB: Vpl: Loc. 8194, 1513-1518, fol. 1-3 (Berns, nr. 461 ged., transcriptie in CK 6008). Opm: Sannes (1951), dl. 1, p. 19 n. 36 dateert het stuk in 1506
- 2129: "Landtmessung der Bildt". Overzicht van de mensen die land op het Bildt in pacht hebben. Genoemd worden: Tyerck Douwes by der alten Leye (132 morgen, 288½ roeden), Matheus Swan (150 morgen, 27½ roeden), Renick von Kaminggabur (140½ morgen, 112½ roeden), heer Ott von Egmondt (99½ morgen, 246 roeden), Spangenberger (45 morgen, 241 roeden), Philips schreyber (45½ morgen, 164 roeden), Fritz von Grumbach (82 morgen, 33 roeden), profosz und Mathis Beck (22 morgen, 175½ roeden), Mathis Beck allein (28 morgen, 150 roeden), schult von Delfftz landt (110 morgen, 257 roeden), Jan von Berendrecht (110 morgen, 167½ roeden), burgermeister von Dort nemlich Cornelius Dam (103½ morgen, 77½ roeden), Cornelius und Martin von Dort (93 morgen, 171½ roeden), Hessel Martin (89½ morgen, 133 roeden), Philips Verdosz (504½ morgen, 174½ roeden), overste

maarschalk (100½ morgen, 260½ roeden), heer Seyfertz landt (100 morgen, 169 roeden), Metschen landt (122 morgen, 293½ roeden), Rattalers landt (119½ morgen, 179 roeden), Jan von Fescho? (59½ morgen, 117½ roeden), Frantz Menema (99 morgen, 66 roeden), heer Jan de Losz (28½ morgen, 92½ roeden), Peter Scharten? (93½ morgen, 268 roeden), cantzler (111½ morgen, 254½ roeden), Frantz Willensz (25½ morgen, 208½ roeden), Zapff (33½ morgen, 170 roeden), kuchenmeister George Meyer (42 morgen, 66½ roeden), heer Seyfert und Mildtitz (148 morgen, 40 roeden), Herman Cun (56 morgen, 243½ roeden), Ongedateerd [1505?]. NB: Jann Peters (143½ morgen, 150 roeden), Anthonius von Nyenfelt und Gheridt von Schoten, Bruchende broer (141½ morgen, 63½ roeden), Gheridt von der Laen (132 morgen, 221½ roeden), Ducko [Hettes] seligen kinder (51½ morgen 91½ roeden), Dirick von Wingarten (383 morgen, 295½ roeden), heer Jacob von Wingarten (424 morgen, 115 roeden), Gyszbart von Schwedten (101½ morgen, 95½ roeden), Jan von Bockhorst und sein bruder (84½ morgen, 261 roeden), griffier (217 morgen, 18 roeden), Franicker landen (202½ morgen, 244 roeden), Claus Becken (45½ morgen, 135½ roeden), Simon Clasz (184 morgen, 67 roeden), Thomas Beukelaar (630½ morgen, 152 roeden). Overzicht van het land op het Bildt: "Guts landt" facit 4619 morgen 95½; "gut blicken" 301 morgen, 110½ roeden; "middelblicken" 300 morgen, 174 roeden; "bosz und unbekant" 425½ morgen, 68 roeden. Totaal overzicht van het land op het Bildt: 5646 morgen, 148 roeden. Vpl: Loc. 8194, 1513-1518, fol. 4-16/2. Ver: Zie: Thabor, V, p. 64: "Oeck heft Hertoch Georgen in desen tyd het Bill laeten meten ende is gemeeten op ...". Opm: Voor datering zie: inv.nr. 2130. 1 Leeuwarder roede = 12 voet en 600 roeden = 1 morgen. "Ducko seligen kinder" heeft betrekking op de nazaten van Doecke Hettesz (Hemmema), die bij de leenbrief van 13 oktober 1502 van de hertogen 15 morgen Bildtland ontving, naast de 35 morgen welke hij reeds had. Zie: Sannes (1951), dl. 1, p. 11 en Sannes (1928)

- 2130: Verklaring [door rentmeester Frans Minnema en Hessel Martena?] gedaan in aanwezigheid van de gedeputeerden, dat het Bildt overeenkomstig het "buch der massen" juist is opgemeten. Ongedateerd [1505?]. Concept. NB: Vpl: Loc. 8194, 1513-1518, fol. 9. Opm: Het stuk is ingelegd in: inv.nr. 2129. 1 Leeuwarder roede = 12 voet en 600 roeden = 1 morgen
- 2131: Register van uitgaven voor de aanleg van het Bildt gedurende de periode 1505-8 mei 1508. Ongedateerd [8 mei 1508]. NB: Vpl: Loc. 8194, 1513-1518, fol. 17-25/3 (Berns, nr. 335, transcriptie in CK 6007).
- 2132: "Abrisz der stadt Groningen". Een schematische tekening van de stad Groningen met daaromheen aangegeven de versterkte kerken, kloosters en blokhuisen. Met op achterzijde een schetskaart van het Bildt, waarop te zien zijn de oude zeedijk en de aanliggende dorpen: Hijum, Oude Leije, Finkum, Stiens, Britsum, Cornjum, Beetgum, Berlikum, Wier, Minnertsga, Firdgum en Tzummarum. Ongedateerd [waarschijnlijk 1505]. NB: Vpl: Loc. 8194, 1513-18, fol. 26-26/1v. Ver: Saksers yn Fryslân, p. 45 (afbeelding) en p. 46, nr. 37
- 2133: Brief van Heinrich von Slenitz aan hertog George betreffende de rechten van de abt van Mariëngaard op het Bildt. Gegeven op 26 maart 1514. Expeditie, opgedrukt zegel is verloren gegaan. NB: Vpl: Loc. 8194, 1513-1518, fol. 27 (Berns, nr. 367, transcriptie in CK 6007). Opm: Door Berns onjuist gedateerd op 6 maart 1513
- 2134: Brief van hertog George waarin hij zijn regenten en rentmeesters in Friesland beveelt om de 150 morgen land, die wijlen Bernhard Metsch van Thomas Beukelaar en Heinrich Slenitz had ontvangen, wegens trouwe diensten 10 jaar lang zonder betaling van pachtgeld aan "hofmeisterin" Barbara van der Sale (de zuster van Bernhardt Metsch) en haar zonen te geven. Gegeven te Dresden op 14 juli 1513. Afschrift ("diese gegenwertige copeny"). NB: Vpl: Loc. 8194, 1513-1518, fol. 28-29 (Berns, nr. 369, transcriptie in CK 6007). Opm: Zie computerbestand
- 2135: Brief van Seifert von Lüttichau inzake de 150 morgen land op het Bildt van "hofmeisterin" Barbara van der Sale. De regenten willen niet langer dat zij het land zonder betaling van pacht gebruikt, zoals dat de afgelopen vier jaar gebeurd is. Voor de resterende 6 jaar dient zij jaarlijks 150 kronen

te betalen, hetgeen in totaal 11 à 1200 goudgulden bedraagt, doch met een bedrag van 700 goudgulden zal men genoeg nemen. Gegeven te Dresden op 27 september 1519. Concept. NB: Vpl: Loc. 8194, 1513-1518, fol. 30-30/1.

- 2136: Brief van Barbara von der Sale "witwe und hoeffmeysterin", waarin zij meedeelt dat hertog George vanwege de pacht van haar land op het Bildt aan Margaretha van Savoye heeft geschreven. Gegeven te Dresden op 28 september 1519. Concept. NB: Vpl: Loc. 8194, 1513-1518, fol. 31
- 2137: Brief van hertog George aan stadhouder Willem van Roggendorf inzake de pacht van het land dat Barbara von der Sale op het Bildt heeft. Gegeven te Dresden op 13 februari 1518. Concept. NB: Vpl: Loc. 8194, 1513-1518, fol. 32-33
- 2138: Brief van George van Saksen aan Margaretha van Savoye inzake de pacht van het land dat Barbara von der Sale op het Bildt heeft. Gegeven te Dresden op 17 april 1518. Concept. NB: Vpl: Loc. 8194, 1513-1518, fol. 34 en 37/1. Opm: Met verbeteringen (waarschijnlijk) in de hand van George van Saksen
- 2139: Brief van Seifert von Lüttichau aan Nicasius Hackeney, "ko. durchleuchtichkeit von Hispanien hofmeister" inzake de problemen over de pacht van het land dat Barbara von der Sale op het Bildt heeft. Gegeven te Dresden op 13 februari 1518. Concept. NB: Vpl: Loc. 8194, 1513-1518, fol. 36-37
- 2140: Brief van George van Saksen "in den hofmeystern nhamen" aan Willem van Roggendorf, stadhouder in Friesland inzake de pacht van het land dat Barbara von der Sale op het Bildt heeft. Gegeven te Dresden op 15 februari 1518. Concept. NB: Vpl: Loc. 8194, 1513-1518, fol. 38 en 41
- 2141: Brief George van Saksen (doorgestreept en vervangen door "Barbara") aan Margaretha van Savoye inzake de pacht van het land dat Barbara von der Sale op het Bildt heeft. Gegeven te Dresden op 13 februari 1518. Concept. NB: Vpl: Loc. 8194, 1513-1518, fol. 39-40

3.3.2.21. Steuern (Belastingzaken), nrs. 2143-2165

- 2143: Overzicht van Johan Rataller van de accijnzen die in 1502-1503 in Friesland zullen worden opgebracht. Overzicht van de gelden die de accijnsmeesters Balger te Workum, Saling [Liwezoon] te Dokkum, Filips te Franeker, Hawbitz te Sloten, Melcher Marschalck te Stavoren, Jorg Botel te Hindeloopen, Steffan te Kollum en voorts die in Lemmer, Stellingwerf, Schoterzijl, Harlingen, Makkum, Leeuwarden, Oude Leye en in Haskervijfga over de periode ca. 3 augustus 1502 tot en met 25 juli 1503 aan de kamer hebben gegeven, met daarbij een schatting van het geld dat nog is af te dragen. Voorts een overzicht van de bieraccijns opgebracht in Menaldumadeel, Smallingerland, Barradeel, Bolsward en Sneek. Ongedateerd. NB: Vpl: Loc. 8194, 1502-1514, fol. 1-5 (Berns, nr. 430).
- 2144: "Memoryal zedel" van Hessel Martena bestemd voor de hertog van Saksen inzake zijn verzoek om als grietman te worden aangesteld van Menaldumadeel, Baarderadeel en Barradeel, de belening van de goederen van Roorda en 100 pondematen op het Bildt. Ongedateerd [waarschijnlijk 16 maart 1502]. NB: Vpl: Loc. 8194, 1502-1514, fol. 6. Opm: Op achterzijde: Hassel Merten. Voor datering, zie: inv.nr. 2147
- 2149: Overzicht of register van de ingekomen belastingen - een beest- of landschot en accijnzen - uit de Ommelanden over de jaren 1506- 1513. Aanvankelijk bedroeg deze 1 stuiver per beest en 4 stuivers voor een ton inlands bier en 6 stuivers voor een ton buitenlands bier. Vanwege de grote watersnood na 1509 werden de belastingen tweemaal gewijzigd In 1509 werd iedere kerspel "up enen sekeren penningk" gezet. De verordening der gedeputeerden bepaalde in 1511 dat per gras, overeenkomstig de waarde van de grond, minstens een stuiver betaald moest worden. Ongedateerd [25 juli 1513?]. NB: Vpl: Loc. 8194, 1502-1514, fol. 16-113

3.3.3. Handschreiben (Brieven)

3.3.3.4. Allerleij Albrecht und Heinrich an J. Rataller etc., nrs. 2242-2298

- 2243: Verklaring door Filips van Bourgondië afgelegd, met een begeleidende missive aan Maximiliaan en het kamergerecht: Hertog Hendrik heeft na

het vertrek van Albrecht uit Medemblik aan Filips steeds overlast en schade berokkend. Herhaaldelijk heeft hij zijn volk naar Ameland en Terschelling gezonden, welke eilanden meer dan 100 jaren in Filips "bewaernisse ende onderdanickheit" geweest zijn, zodat zij ook in de opdracht aan Albrecht niet begrepen mogen zijn. Hij heeft de eilanders allerlei overlast aangedaan, hen gedwongen belastingen te betalen enz. niettegenstaande dat Filips hem had medegedeeld dat hij hen in sauvegarde had genomen. Hij heeft een samenkomst van gemachtigden van beide zijden, om de opdrachtsbrief te onderzoeken, geweigerd en heeft zelfs herhaaldelijk gezegd dat zijn vader Albrecht plan had aan Filips ook te ontnemen: Texel, Wieringen en "andere plecken ende quartieren van de landen voir de poorten toe Haerlem". Ook heeft hij Filips' onderzaten "zoe van de Amsterdam als an dere becommert ende vele andere nijewicheden bedeven". Om al deze redenen heeft Filips, om niet meer last en schade op te lopen, Medemblik weer ingenomen totdat de zaken nader geregeld zijn. Filips heeft zijn wens te kennen gegeven dat door gedeputeerden van beide partijen een dagvaart gehouden wordt op een plaats naar Albrechts keuze, om daar de "tractaten ende brieven" te onderzoeken, zowel betreffende Ameland als de overige zaken. Filips heeft de kamermeester bevolen het jaargeld aan Albrecht te betalen. Die "van den lande van Holland" heeft hij bevolen aan de kamermeester te betalen hetgeen zij Albrecht schuldig zijn. Gegeven op 4 juni 1500. Afschrift, met opgedrukt zegel van F. NB: Vpl: Loc. 10372, Missiven, 1499, fol. 2-4; idem 8-10 (Berns, nr. 79, transcriptie in CK 6006). Ver: Langenn, p. 268. Opm: Zie ook: inv.nr. 2285

- 2293: "Memorial" van Albrecht van Saksen aan een dienstman voor besprekingen met Filips de Schone. Enige zaken die de hertog gerealiseerd wenst, "nach dem mein gnedigster herre ertzherzog Philips die afflossunge von allen Frieszlanden vorbehalten ist". De aartshertog dient vanaf 1 mei 200 soldaten gedurende 6 maanden tegen de Groningers in dienst te nemen. De steden van Brabant, Vlaanderen en Holland moeten de aflossing van de Friese gebieden worden meegedeeld, zodat zij hertog Albecht en de zijnen "hilfflich und bestendig wollen sein." Filips moet de Groningers in zijn vorstendommen "mit leib und gut" arresteren. Hij moet ervoor zorgen dat de rentmeester in Holland Albrechts jaargeld zonder verder oponthoud betaalt. Voorts moet hij instemmen de inwoners van het land van Luik te arresteren, aangezien zij hun schulden aan Albrecht niet betalen. De problemen omtrent Terschelling moeten tot Pasen (=19 april) blijven rusten, zoals de heer van Besançon bij zijn vertrek uit Brussel aan de kamermeester [Johan Rataller] had toegezegd. Hertog Albrecht wenst antwoord op deze artikelen te ontvangen. Ongedateerd [voor 1 mei 1500]. NB: Vpl: Loc. 10372, Missiven, 1499, fol. 66-67. Opm: Als dienstman komt Hans von Werthern in aanmerking. Nb. Het stuk toont aan dat hertog Albrecht kort vóór de Friese opstand van plan was de Friese gebieden van de hand te doen aan Filips de Schone
- 2297: Brief van hertog Albrecht van Saksen aan de aartsbisschop van Besançon dat hij zijn kamermeester Johan Rataller heeft opgedragen met hem over de eilanden Terschelling en Ameland te onderhandelen. In het bijzonder aangezien de bisschop aan kanselier Sigmund Pflug had aangeduid zijn rechten op Terschelling ("dy gerechtigkeit, so ewer lieb an den von Schellingen haben") te willen verkopen. Voorts verzoekt Albrecht de bisschop om zich voor een goede verstandhouding tussen hem en aartshertog Filips te willen beijveren. Gegeven te Augsburg op 3 april 1500. Concept. NB: Vpl: Loc. 10372, Missiven, 1499, fol. 71 (Berns, nr. 88). Opm: Jan van Bergen als ontvanger van het stuk doorgestreep

3.3.6. Schenk von Tautenburgische Sachen, nrs. 2304-2311

- 2311: Johan van Egmond, graaf te Buren, verklaart dat hem door hertog George een jaargeld van 400 Rijnse gulden en zijn oudste zoon Frederik een jaargeld van 300 Rijnse gulden is toegezegd, en dat hij nu ook afziet van zijn vordering op het Bildt, die hij tegen George had ingesteld, maar die onrechtmatig was. Gegeven op 13 oktober 1506. Afschrift. NB: Vpl: Loc. 10340, 1500-1506, fol. 11 (Berns, nr. 454, transcriptie in CK 6008). Ver: Sannes (1951), dl. 1, p. 22

5. Stukken uit het haus-, hof und staatsarchiv te Wenen, nrs. 2315-2345

- 2337: Akte waarbij Rooms-Koning Maximiliaan het Kleine en Grote Bildt, Terschelling en Ameland ("die new auffgeworffenn vih weyd oder lendlin die Gross pild, die Kein pild, die gewurff, die Schelling unnd Amlannde genanndt, mit irem zugehorungenn an die See in Frieslande gelegen") aan hertog Albrecht van Saksen schenkt, vanwege zijn trouwe krijgsverrichtingen. Gegeven te Freiburg im Breisgau op 20 juli 1498. NB: Vpl: Haus-, Hof und Staatsarchiv Wenen, Maximiliana 40, fol. 220-227; Afschrift: inv.nr. 339. Ver: Sperling, p. 17 n. 3. Voorts: Langenn, p. 261; Vries (1986), p. 184, noot 103
- 2340: Akte (reversaal) van Albrecht van Saksen als door Maximiliaan benoemde erfelijke gubernator van Oostergo, Westergo, Zevenwouden, Groninger gebieden, Dithmarschen, Strandfriezen, Wursthfriezen en Stellingwerf. Gegeven te Mechelen op 25 juni 1499. NB: Vpl: Haus-, Hof- und Staatsarchiv Wenen, Maximiliana 40, fol. 229-243

7. Supplement op de inventaris van de collectie microfiches van stukken

7.2. Inventaris

7.2.1. Stukken uit het archief van de Audiëntie, nrs. 1057-1165

- 1057: Brief van landsheer Karel V aan landvoogdes Margaretha van Oostenrijk o.a. betreffende het verzoek om advies van de graaf van Buren over het beheer van de Bildtlanden. 1524, sept., 16. Frans. NB: Fiche: Inv.nr. 38 bis, f.89. 1. Dit stuk is geselecteerd uit Inv.nr. 38 bis van het originele bestand, Lettres closes de Charles Quint adressées à Marguerite d'Autriche, accordant des offices, des dons et des pensions, les commis des domaines et finances, 1517-1530. 2. Alleen de eerste helft van het stuk betreft Friesland. 3. Een fotokopie van dit stuk is te vinden in Collectie Kopieën Elders, Inv.nr. 6012
- 1063: Brief van de stadhouder Megen aan de landvoogd Alva, met daarin verschillende plannen om de opstandsgzinden te bestrijden, o.a. door hun schepen, die bij Ameland voor anker liggen, te overheersen, alsmede een verzoek van de stad Dokkum om de stad te voorzien van wallen en/of verdedigingswerken om zich te kunnen verdedigen bij een aanval van opstandsgzinden. 1570, juni, 16. Frans. Fiche: Inv.nr. 309, f.262. 1. Dit stuk is geselecteerd uit Inv.nr. 309, Correspondance des Gouverneurs généraux avec des fonctionnaires et des institutions diverses de Gueldre et de Zutphen de 1555 á 1572. 2. Zie Woltjer, p.201

2: Collectie microfiches van stukken betreffende het bestuur van Friesland, (1498) 1524-1581 (1598), waarvan de originelen in het Algemeen Rijksarchief te Brussel berusten

Naamlijst van landsheren, landvoogde(sse)n en stadhouders van Friesland (1515-1598). NB: In de volgende lijst zijn ongenoemd gelaten de Saksische landsheren (1498-1515) en de Gelderse landsheer en zijn stadhouders (1515-1525). Bij de samenstelling van deze naamlijst is gebruik gemaakt van E.L. Strubbe en L. Voet, De chronologie van de Middeleeuwen en de moderne tijden in de Nederlanden, Antwerpen, Amsterdam, 1960, pp.399-401

Landsheren

- tot 25.10.1555, Karel van Habsburg, vanaf 1519 Karel V, Duits keizer (24.02.1500 - 21.09.1558)
- 25.10.1555 - 13.09.1598, door de Staten-Generaal afgezworen 26.07.1581, Filips II, prins en vanaf 1556 koning van Spanje (21.05.1527 - 13.09.1598)

Landvoogd(ess)en

Van de Habsburgse landsheren

- tot 01.12.1530, Margaretha van Oostenrijk, hertogin-weduwe van Savoye (10.01.1480 - 01.12.1530)
- 29.01.1531 - 25.10.1555, Maria, koningin-weduwe van Hongarije en van Bohemen (15.09.1505 - 17.10.1558)
- 27.10.1555 - 15.07.1559, Emanuel Filibert, hertog van Savoye (08.07.1528 - 30.08.1580)
- 15.07.1559 - 30.12.1567, Margaretha, hertogin van Parma en Piacenza (28.12.1522 - 18.01.1586)
- 30.12.1567 - 29.11.1573, Fernando Alvarez de Toledo, hertog van Alba, markies van Soria (21.10.1507 - 11.12.1582)
- 29.11.1573 - 05.03.1576, Don Luis de Requesens y Zúñiga, groot-commandeur van Castilië (15.08.1528 - 05.03.1576)
- 08.04.1576 - 01.10.1578, Don Juan de Austria (Jan van Oostenrijk) (24.02.1547 - 01.10.1578)
- 01.10.1578 - 03.12.1592, Alexander Farnese, prins en sinds 1586 hertog van Parma (27.08.1545 - 03.12.1592)
- 12.12.1592 - 30.01.1594, Peter Ernst, graaf van Mansfeld (20.07.1517 - 22.05.1604)
- vanaf 30.01.1594, Ernst, aartshertog van Oostenrijk (15.06.1553 - 20/21.02.1595)

Van de Staten-Generaal

- 08.12.1577 - 1581, Matthias, aartshertog van Oostenrijk (24.02.1557 - 20.03.1619)

Stadhouders

Van de Habsburgse landsheren

- 23.6.1515 - 1517, Floris van Egmond, heer van IJsselstein (1469 - 25.10.1539)
- 11.11.1517 - 1521, Wilhelm, Freiherr von Roggendorff (1481 - 08.1541)
- 24.03.1521 - 02.02.1540, George Schenck van Toutenburg (gestorven 2.2.1540)
- 1540 - 23 of 24.12.1548, Maximiliaan van Egmond, graaf van Buren (gestorven 23 of 24.12.1548)
- 01.01.1549 - 23.05.1568, Jean de Ligne, graaf van Arenberg (1525-23.5.1568)
- 1568 (kort na 23.05) - 09.01.1572, Charles de Brimeu, graaf van Megen (ca. 1524- 9.1.1572). Kwam haast nooit in Friesland
- 09.01.1572 - 10.1573, Gillis de Berlaymont, graaf van Hierges (ca. 1540-18.6.1579). Kwam haast nooit in Friesland
- 17.12.1573 - 11.1576, Caspar di Robles, heer van Billy (1527-4.4.1585). Was luitenant- stadhouder 26.06.1572 - 16.12.1573
- 19.07.1581 - 1594, Francisco Verdugo (1537-22.09.1595)
- 1595 - Frederik, graaf van den Bergh (18.08.1559 - 03.09.1618)

Van de opstandsgesinden

- 14.07.1572 - gevlucht 18.11.1572, Jobst II, graaf van Holstein-Schaumburg (Joost van Schouwenburg) (1525-1581)

31.08.1577 - 11.06.1580, Georges de Lalaing, graaf van Rennenberg (ca. 1540 - 23.7.1581). Begon feitelijk al in november 1576

Brieven en andere stukken, van de stadhouder Toutenburg aan Anthonis van Lalaing, graaf van Hoogstraten, hoofd van de Raad van Financiën van de Nederlanden en kamerheer van de landvoogdes, en aan de landvoogdessen Margaretha van Oostenrijk en Maria van Hongarije, met enkele brieven van of aan andere personen, waaronder keizer Karel V, over diverse onderwerpen. 1524-1540. Fiche: Inv.nr. 94, f.1-f.395 – inv.nrs. 1-160, o.a.:

- 27: Zending meester Cornelis Anthonisz., commissaris in Friesland voor de centrale regering, naar Bolsward, Dokkum, Schiermonnikoog, Sloten, Sneek

en Stavoren, 1526. Fiche: Inv.nr. 94, f.39, f.40.

- 41: Geschil van Friesland met Hamburg over het bezit van een schip, 1526. Fiche: Inv.nr. 94, f.83.
- 44: Geschil tussen Friesland en Hamburg over het bezit van een schip, 1527. Fiche: Inv.nr. 94, f.90
- 56: Regeling Bildtpachten, 1527. Fiche: Inv.nr. 94, f.106, f.113.
- 67: Douwe van Burmania mogelijk bevelhebber van een uit te rusten vloot, 1528. Fiche: Inv.nr. 94, f.131
- 102: De stadhouder gaat confereren met die van Westergo: de dijken zijn zwaar beschadigd en moeten hersteld, anders lopen de blokhuzen van Harlingen en Stavoren gevaar, 1532. Fiche: Inv.nr. 94, f.242.
- 104: De stadhouder heeft met het Hof van Friesland de schippers gewaarschuwd voor een mogelijke aanval van Denemarken en Lübeck, 1532. Fiche: Inv.nr. 94, f.244. NB: Zie Theissen (1912), p.107 (LvBL, nr.9).
- 111: IJzeren geschut uit de blokhuzen van Sloten, Dokkum, Leeuwarden, Harlingen en Stavoren geleend om op Hollandse oorlogsschepen te kunnen worden gebruikt, 1533. Fiche: Inv.nr. 94, f.267, f.268.
- 114: De stadhouder werft in Friesland en Overijssel matrozen aan voor de Hollandse vloot, 1533. Fiche: Inv.nr. 94, f.268, f.270.
- 154: Bede van de keizer aan de Staten van Friesland. De centrale regering probeert in Friesland geld te vinden om haar lening bij Antwerpse kooplieden af te lossen o.a door verkoop van renten op de domeinen in Het Bildt. Het Hof van Friesland helpt daarbij, 1538. Fiche: Inv.nr. 94, f.369, f.371, f.372.
- 155: Aflossing van de lening van Antwerpse kooplieden aan de regering (f.373, f.380, f.388) door verkoop van renten op de domeinen in Het Bildt en in de Ommelanden (f.380). Het spijt de stadhouder dat hij bij de Staten van Friesland in deze en andere zaken niet meer voor de centrale regering heeft kunnen bereiken (f.380). Uiteindelijk staan de Staten van Friesland de bede toe en kan er via de rentmeester van Friesland afgelost worden (f.388, f.393). De stadhouder vraagt om teruggave van het door hem aan de centrale regering geleende geld (f.388, f.392). Johanna van Egmond, weduwe van de stadhouder, schrijft de graaf van Hoogstraten over haar financiële problemen (f.394), 1539-1540. Fiche: Inv.nr. 94, f.373, f.380, f.388, f.392, f.393, f.394.
- 163-176: Briefwisseling van de landvoogd Alva met de stadhouders Arenberg en Megen (als stadhouder van Gelre en Zutphen), alsmede van de luitenant-stadhouders Zeger van Groesbeek (Friesland) en Johan de Mepsche (Stad en Lande), betreffende de inval van Lodewijk, graaf van Nassau in "Friesland" (= Stad en Lande), de eerste reactie van het regeringsleger daarop en de slag bij Heiligerlee. 1567, mei; 1568, april-juni. Met bijlagen. Fiche: Inv.nr. 245, ff.1-148.

Briefwisseling van de landvoogd Alva met de stadhouders Arenberg en Megen (als stadhouder van Gelre en Zutphen), alsmede van de luitenant-stadhouders Zeger van Groesbeek (Friesland) en Johan de Mepsche (Stad en Lande), betreffende de inval van Lodewijk, graaf van Nassau in "Friesland" (= Stad en Lande), de eerste reactie van het regeringsleger daarop en de slag bij Heiligerlee. 1567, mei; 1568, april-juni. Met bijlagen. Fiche: Inv.nr. 245, ff.1-148 - inv.nrs. 163-176

Briefwisseling van de landvoogde(sse)n met de stadhouders, luitenant- stadhouders, drosten, bevelhebbers van Friesland, Stad en Lande, Overijssel en Lingen, het Hof van Friesland en enkele andere correspondenten, betreffende diverse onderwerpen. Met bijlagen. 1556- 1572. Fiche: Inv.nr. 289-297 – inv.nrs. 178-334

Briefwisseling van de landvoogd Emanuel Filibert van Savoye en de landvoogdes Margaretha van Parma met stadhouder Arenberg, het Hof van Friesland en enkele drosten of bevelhebbers van het regeringsleger, hoofdzakelijk betreffende de militaire en politieke situatie in Overijssel, Lingen, Oost-Friesland, en elders in het tegenwoordige Duitsland, betreffende de bestrijding van de ketterij in Friesland en Stad en Lande, en betreffende enkele andere onderwerpen. Met bijlagen. 1556-1560 en zonder datum. Fiche: Inv.nr. 289, ff.1-482 – inv.nrs. 178-205, o.a.

- 181: Acties van Franse kaperschepen voor de Friese kust en reactie hierop van de centrale regering. 1557, 1558. Fiche: Inv.nr. 289, f.59, f.60, f.61, f.64, f.67, f.227
- 197: Beslaglegging op 40 morgen land in Het Bildt door de landsheer. 1559. Fiche: Inv.nr. 289, f.379, f.380, f.382, f.384, f.385, f.387

Briefwisseling van de landvoogdes Margaretha van Parma met de stadhouder Arenberg, het Hof van Friesland, enkele bevelhebbers van het regeringsleger en enkele drosten, hoofdzakelijk betreffende de geschillen tussen de stad Groningen en de Ommelanden, en de militaire handelingen van de garnizoenen van Arenberg in Lingen, Oost-Friesland, elders in het tegenwoordige Duitsland en in Maastricht en incidenteel betreffende de oprichting van een nieuw bisdom en de bestrijding van de ketterij in Friesland en enkele andere onderwerpen. Met bijlagen. 1561-1563. Fiche: Inv.nr. 290, ff.1-377 – inv.nrs. 206-213, o.a.

- 209: Kapers voor de kust bij Oostmahorn gesignaleerd, voorstel om de kust te beschermen met oorlogsschepen uit Monnickendam, 1562. Fiche: Inv.nr. 290, f.108, f.110, f.114.
- 210: Behandeling van het verzoekschrift van de Binnen- en Buitendijksters van de Vijf delen zeedijken, van de steden Franeker, Harlingen en van de grietenij Wonseradeel aan de landvoogd om, vanwege de hoge kosten van het onderhoud van de dijken, het heffen van de jaartax een jaar over te slaan. 1563. Fiche: Inv.nr. 290, f.218, f.219, f.220
- 211: Verzoekschrift van Margarite van Bosbeke om de Dominicaner broeder Henrick Claeszoon te Buren op Ameland, op te roepen als getuige in het proces voor het Hof van Friesland waarbij zij betrokken is. 1563. Fiche: Inv.nr. 290, f.223, f.224
- 213: Georg van Espelbach, drost van Harlingen, meldt nieuwe plundertochten van kapers langs de kust van Friesland en reactie hierop van de landvoogdes. 1563. Fiche: Inv.nr. 290, f.331, f.333, f.337

Briefwisseling van de landvoogdes Margaretha van Parma met de stadhouder Arenberg, alsmede enkele brieven aan haar van het Hof van Friesland, Johan de Mepsche als luitenant-stadhouder van Stad en Lande en de drost van Lingen, hoofdzakelijk betreffende het verzet tegen de oprichting van de nieuwe bisdommen in Leeuwarden, Groningen en Deventer, verder betreffende militaire handelingen van het regeringsleger in Lingen, in Oost-Friesland, en elders in het tegenwoordige Duitsland, betreffende het geschil om het onderhoud van de Vijf delen zeedijken en betreffende enkele andere onderwerpen. Met bijlagen. 1564-1565. Fiche: Inv.nr. 291, ff.1-393 – inv.nrs. 214-234, o.a.

- 222: Plakkaat uit 1564 betreffende het handelsverbod met Engelse of Emdense kooplieden. 1564. Fiche: Inv.nr. 291, f.97, f.121, f.123, f.124, f.129
- 233: Pogingen van de stadhouder om in Leeuwarden een oplossing te vinden voor het geschil tussen Binnen- en Buitendijksters van de Vijf delen zeedijken in Friesland over het onderhoud van de dijken. 1565. Fiche: Inv.nr. 291, f.268, f.273, f.274, f.293, f.295, f.322, f.324, f.326, f.368, f.384, f.391, f.393
- 234: Inventarisatie van de graanvoorraad in Friesland. 1565. Fiche: Inv.nr. 291, f.381, f.383, f.392

Briefwisseling van de landvoogdes Margaretha van Parma met de stadhouder Arenberg en enkele andere correspondenten voornamelijk betreffende de maatregelen tegen het protestantisme in Friesland, Stad en Lande en Overijssel, en betreffende enkele andere onderwerpen. Met bijlagen. 1566 en zonder datum. Fiche: Inv.nr. 292, ff.1-436 – inv. 235-254, o.a.

- 237: Pogingen van de stadhouder om in Leeuwarden een oplossing te vinden voor het geschil tussen Binnen- en Buitendijksters van de Vijf delen zeedijken in Friesland over het onderhoud van de dijken. 1566. Fiche: Inv.nr. 292, f.18, f.19, f.21, f.22, f.69, f.87, f.88, f.227, f.425
- 239: Inventarisatie van de graanvoorraad in Friesland. 1566. Fiche: Inv.nr. 292, f.32
- 241: Organisatie van de kloosterorden in Friesland. 1566. Fiche: Inv.nr. 292, f.37

Briefwisseling van de landvoogdes Margaretha van Parma met de stadhouder Arenberg, enkele bevelhebbers van het regeringsleger en enkele drosten, betreffende acties van opstandsgesinden in Friesland, in Stad en Lande, in Emden en elders buiten het ambtsgebied van de stadhouder en de reactie hierop van de centrale regering, betreffende de bestrijding van het protestantisme in de stad Leeuwarden, en betreffende enkele andere onderwerpen. Met bijlagen. 1567. Fiche: Inv.nr. 293, ff.1-490 – inv.nrs. 255-286, o.a.

- 263: Behandeling van het verzoekschrift van Reyner Claeszoon, burgemeester van Harlingen, waarin hij om vrijbrieven vraagt voor zijn handelsmissie naar de landen rond de Oostzee. 1567. Fiche: Inv.nr. 293, f.96, f.98
- 271: Geschil tussen de Binnen- en Buitendijksters van de Vijf delen zeedijken. 1567. Fiche: Inv.nr. 293, f.211, f.212, f.234, f.448, f.455, f.483, f.490
- 274: Stadsbesturen van Hoorn Enkhuizen en Medemblik vragen de drost van Stavoren om oorlogsschepen met het plan Emden te veroveren op de opstandsgesinden. 1567. Fiche: Inv.nr. 293, f.239, f.241
- 275: Gevangenneming en veroordeling van de volgelingen van de opstandsgesinde Hendrik van Brederode (waaronder Sjoerd Beyma, Hartman Galama en Willem Buma) op een voor de kust bij Harlingen gestrand schip. 1567. Fiche: Inv.nr. 293, f.253, f.257, f.259, f.268, f.273, f.275, f.276, f.287, f.290, f.293, f.295, f.297, f.298, f.302, f.307, f.309, f.313, f.317, f.319, f.320, f.322, f.335, f.337, f.357, f.362, f.366, f.378, f.395, f.396, f.408, f.409, f.414, f.417, f.419, f.424. NB: Zie Woltjer, p.179, p.186 (LvBL, nr.10)

Briefwisseling van de landvoogd Alva met stadhouder Arenberg, kolonel Di Robles en de luitenant-stadhouders Zeger van Groesbeek (Friesland en Stad en Lande) en Johan de Mepsche (Stad en Lande), het Hof van Friesland en enkele andere correspondenten, hoofdzakelijk betreffende acties van de opstandsgesinden in Stad en Lande en Friesland en de verdediging hiertegen. Met bijlagen. 1568, 1569. Fiche: Inv.nr. 294, ff.1-468 – inv.nrs. 287-296, o.a.

- 292: Illegale handel in Engelse waren met Emden door opstandsgesinden. 1569. Fiche: Inv.nr. 294, f.295
- 293: Verzoek om advies over een door volmachten van de Vijf delen Zeedijken bij de Geheime Raad ingediend verzoekschrift. 1569. Fiche: Inv.nr. 294, f.334
- 294: Landing van de opstandsgesinden bij Oostmahorn en de daaropvolgende plundering door hen van het klooster van Weerd (Oostdongeradeel) en het onderzoek naar de gevolgen daarvan. 1569. Fiche: Inv.nr. 294, f.350-f.359

Briefwisseling van de landvoogd Alva met de stadhouder Megen, kolonel Di Robles, de luitenant-stadhouder Johan de Mepsche (Stad en Lande), het Hof van

Friesland, en het stadsbestuur van de stad Groningen en enkele andere correspondenten, hoofdzakelijk betreffende acties van de opstandsgesinden in Stad en Lande en Friesland en de verdediging hiertegen. Met bijlagen. 1570. Fiche: Inv.nr. 295, ff.1-359 – nrs. 297-313, o.a.

- 298: Invallen van opstandsgesinden vanaf Nesserland (bij Emden) via de Waddenzee (het Vlie) in o.a. Friesland en verhandelen van buit in Emden, 1570. Fiche: Inv.nr. 295, f.1, f.7, f.9, f.11, f.21, f.25, f.34, f.38, f.46, f.63, f.132, f.134, f.332
- 325: Acties van, soms met name genoemde, opstandsgesinden. 1572. Voor de kust van Friesland: Fiche: Inv.nr. 297, f.1, f.2, f.3, f.4, f.6, f.42, f.45, f.47, f.52, f.76, f.77, f.98, f.99, f.164. Op Vlieland: Fiche: Inv.nr. 297, f.61, f.62, f.63, f.83. Op Terschelling: Fiche: Inv.nr. 297, f.70. In Sexbierum en Makkum: Fiche: Inv.nr. 297, f.37. In Workum: Fiche: Inv.nr. 297, f.171
- 327: Militaire acties van de regering en kolonel (vanaf 26 juni 1572 luitenant-stadhouder) Di Robles ter verdediging tegen de opstandsgesinden in Friesland. 1572. Geografisch niet nader bepaald: Fiche: Inv.nr. 297, f.37, f.66, f.78, f.79, f.81, f.90, f.104, f.105, f.111, f.124, f.162, f.182, f.185. In Harlingen: Fiche: Inv.nr. 297, f.38, f.40, f.59, f.145, f.169. In Stavoren: Fiche: Inv.nr. 297, f.140, f.145. In Medemblik: Fiche: Inv.nr. 297, f.145. In Sloten: Fiche: Inv.nr. 297, f.199. In Leeuwarden: Fiche: Inv.nr. 297, f.218
- 328: Berechting van op Vlieland gevangen genomen opstandsgesinden. 1572. Fiche: Inv.nr. 297, f.79, f.81, f.90
- 330: Bemiddeling van kolonel Di Robles, George van Oistendorp Boudewijn van Loo en Johannes Fonck (Fonckio) in het geschil tussen Binnen- en Buitendijksters van de Vijf delen zeedijken over de financiering van herstel en onderhoud van de dijken. 1572. Fiche: Inv.nr. 297, f.111, f.127, f.133, f.137, f.138, f.140, f.155, f.156
- Goedkeuring door de Staten van Friesland van de financiering van de uitrusting van zeven schepen ter verdediging van de Friese en Groningse kust tegen opstandsgesinden. 1572. Fiche: Inv.nr. 297, f.120, f.123, f.131, f.132, f.133, f.135, f.136, f.137, f.142, f.150, f.153, f.206
- 334: Geschil tussen Binnen- en Buitendijksters van de Vijf delen zeedijken over de financiering van herstel en onderhoud van de dijken. 1572. Fiche: Inv.nr. 297, f.215

- 342: Verzoekschrift van Dyon Hania als gecommiteerde van de Vijf delen zeedijken aan de landvoogd Matthias om kwijtschelding van de floerenrente voor de nieuw bedijkte gronden, en de beschikking door de Rekenkamer op dit verzoekschrift. Met lijst van de namen en het grondbezit van de ingelanden. 1579. Frans en Nederlands. Fiche: Inv.nr. 571, f.25, f.25v, f.27. NB: Deze stukken zijn geselecteerd uit Inv.nr. 571 van het originele bestand, Patentbrieven van uitgaande commissies van de opstandige regering en aan de regering gerichte correspondentie. 1579, apr-jun. Fotokopieën van deze stukken zijn te vinden in Collectie Kopieën Elders Inv.nr. 6012

Briefwisseling van de landvoogd Parma met de stadhouder Rennenberg en enkele andere correspondenten over de strijd tussen de troepen van de landvoogd en die van de opstandsgesinden in Friesland, Stad en Lande en Drenthe, de vredesonderhandelingen in Keulen in 1579, maar voornamelijk over de politieke ontwikkelingen in de stad Groningen en de rol van de stadhouder hierbij. 1579-1582 en zonder datum. Fiche: Inv.nrs. 588, ff.1-416 en 589, ff.1-301 – inv.nrs. 346-359

Briefwisseling van de landvoogde(ssen) Maria van Hongarije, Margaretha van Parma en Don Juan, de Geheime Raad en de Raad van Financiën met gedeputeerden van Friesland, Stad en Lande, Overijssel en Lingen betreffende de voorwaarden waarop beden aan de centrale regering worden toegestaan en

betreffende de hoogte van die beden. 1539-1577 en zonder datum. Fiche: Inv.nr. 741, ff.1-241 – inv.nrs. 402-413

- 404: Bezwaarschrift van de Staten van Friesland tegen de heffing van de honderdste penning op de uitvoer van Friese koopwaar als boter en kaas, èn brief over de behandeling hiervan door de landvoogdes. 1545. Fiche: Inv.nr. 741, f.18, f.19
- 409: Instructie van de landvoogdes Maria van Hongarije voor Hippolytus Persijn, president van het Hof van Friesland, Adriaan Numan, rekenmeester in Holland en Gerrit van Loo, rentmeester van Friesland, betreffende de verkoop van enige Bildtlanden. 1555. Fiche: Inv.nr. 741, f.85

Instructies voor verschillende functionarissen in Friesland, 1540-1580. Fiche: Inv.nr. 795, ff.30-322 – inv.nrs. 441-447, o.a.

- 444: Instructie voor Hippolytus Persijn, president van het Hof van Friesland, Adriaan Numan, raadsheer en rentmeester van Holland en Gerrit van Loo, rentmeester van Friesland, betreffende de verkoop van enige Bildtlanden in Friesland ter financiering van de oorlog. 1554. Fiche: Inv.nr. 795, f.129

Stukken betreffende de oorlogssituatie in de Ommelanden, de verkoop van kerkelijke goederen, de begiftiging (schenking) van het voormalig waddeneiland Korenzand en het beleg van de stad Groningen. 1550-1593 en zonder datum. Fiche: Inv.nr. 1428.4, ff.1-181 – inv.nrs. 471-498, o.a.

- 475: Bevestiging door Ernest van de begiftiging van het klooster Sint Bernard in Aduard met het eiland Korenzand. Latijn. 1342; Invent. Nr. 1428.4. ontbreekt. NB: In de eerste 19e-eeuwse inhoudsopgave is dit nummer 5
- 476: Bevestiging door meerdere personen van de begiftiging met het eiland Korenzand. Latijn. 1343. [In modern hs.] Origineel Charter. Terugggevonden 1881; Invent.nr. 1428.4. ontbreekt. NB: In de eerste 19e-eeuwse inhoudsopgave is dit nummer 6
- Brief aan het klooster Grootaduard om zich te verwijderen van het eiland "Bosch", genaamd Korenzand. Nederlands. 1551. Fiche: Inv.nr. 1428.4, f.34. NB: In de eerste 19e-eeuwse inhoudsopgave is dit nummer 7

Stukken van en aan de landvoogdessen Margaretha van Oostenrijk en Maria van Hongarije betreffende overleg over de klachten van de Staten van Friesland, diverse onderwerpen het Hof van Friesland aangaande, enkele stukken betreffende Overijssel en Stad en Lande en diverse religieuze en andere onderwerpen. 1524-1555 en zonder datum. Fiche: Inv.nr. 1429.2, ff.1-99 – inv.nrs. 499-528

- 500: Lijst met namen van personen die geklaagd hebben dat zij, in strijd met het traktaat van 1524, te veel belasting moeten betalen. 1545. Fiche: Inv.nr. 1429.2, f.10. NB: Ontbreekt in Collectie Kopieën Elders Inv.nr. 6402
- 501: Verzoekschrift van de vrije edelen en heerschappen van Friesland om vrijstelling van de 21ste penning en de jaartax. 1545. Fiche: Inv.nr. 1429.2, f.14. NB: Ontbreekt in Collectie Kopieën Elders Inv.nr. 6402
- 502: Verzoekschrift van Syds Tjaarda, gedeputeerde van Friesland om vrijstelling van de jaartax en accijns voor de vrije edelen en heerschappen van Friesland. 1532. Fiche: Inv.nr. 1429.2, f.16. NB: Ontbreekt in Collectie Kopieën Elders Inv.nr. 6402. Zie Theissen (1907), p.414 (LvBL, nr.8)
- 507: Aantekening over de betaling van het herstel van de dijken. 1543. Fiche: Inv.nr. 1429.2, f.26.
- 512: Overeenkomst tussen de commissarissen van de landsheer en de gedeputeerden van Friesland betreffende de vrijstelling van de jaartax voor de Friese edelen en heren die in de jaren 1515-1524 trouw waren aan Karel van Habsburg. 1532. Fiche: Inv.nr. 1429.2, f.31
- 515: Aantekeningen betreffende de garnizoenen en fortificaties in Friesland en Overijssel. Minuut. Zonder datum. Frans. Fiche: Inv.nr. 1429.2, f.53
- 520: Antwoorden van de landvoogdes op de haar door de stadhouder Toutenburg gestelde vragen, o.a. betreffende de verpachting van de Bildtlanden.

1527. Fiche: Inv.nr. 1429.2, f.80

- 522: Brief van de landvoogdes met daarin een afwijzing van een verzoekschrift van oude Bildtpachters om verlenging van hun pachtovereenkomst. 1531. Fiche: Inv.nr. 1429.2, f.90
- 524: Lijst van klachten van de Staten van Friesland waarop door de landsheer nog geen beslissing is genomen, o.a. over het muntwezen en het vergeven van beneficiën in Friesland. Zonder datum. Fiche: Inv.nr. 1429.2, f.93

Stukken betreffende de onderwerping van Friesland aan Karel V, betreffende de Friese privileges en betreffende de Staten van Friesland in ballingschap. 1521-1558, 1581-1582 en zonder datum. Fiche: Inv.nr. 1429.3, ff.1-302 – inv.nrs. 529-560

- 529-537: Betreffende de heerlijkheid Friesland
- 538-543: Zes stukken betreffende Friesland. 1521 en zonder datum. Nederlands. Fiche: Inv.nr. 1429.3, ff.13-19
 - 540: Stukken betreffende de vordering van 3000 gulden van Jancko Douwama op de landsheer Karel V en de betaling daarvan uit de opbrengsten van Ezinge, Feerwerd en Garnwerd, drie dorpen in de Ommelanden. Zonder datum. Afschriften. Fiche: Inv.nr. 1429.3, f.15, f.16
 - 543: 22 monsterrollen opgemaakt in Friesland. Nederlands. Inv.nr. 1429.3. NB: In de eerste 19e-eeuwse inhoudsopgave is dit nummer 11. Ontbreekt
- 544-558: Betreffende de Staten van Friesland
 - 549: Instructies en rapport van commissarissen betreffende de obstakels in de geul Scholbalg. Nederlands. 1532 mei 29. Fiche: Inv.nr. 1429.3, f.114
 - 552: Advies van commissarissen betreffende het geschil tussen de steden en het platteland van Friesland betreffende de privileges. Nederlands. Zonder datum. Fiche: Inv.nr. 1429.3, f.131. NB: In de tweede 19e-eeuwse inhoudsopgave is dit nummer 9

Stukken betreffende de kerkelijke zaken in Friesland in het algemeen en betreffende de verbetering van de kwaliteit van de Friese geestelijkheid en de instructies voor de inquisitie in het bijzonder. 1551-1560 en zonder datum. Fiche: Inv.nr. 1430.1, ff.1-193 – inv.nrs. 561-607

- 609: Informatie betreffende de tolleren. Nederlands. 1537 okt.11. Fiche: Inv.nr. 1430.2, f.22

Stukken betreffende de beden in Friesland. 1537-1560. Fiche: Inv.nr. 1430.2, ff.1-100 – inv.nrs. 608-615

Stukken betreffende versterkte plaatsen in Friesland. 1530 en zonder datum. Fiche: Inv.nr. 1430.3, ff.1-24 – inv.nrs. 616-620

Stukken betreffende het begeven van kerkelijke ambten in Friesland. 1550, 1551. Fiche: Inv.nr. 1430.4, ff.1-35 – inv.nrs. 621-631

Briefwisseling van de landvoogdessen Margaretha van Oostenrijk en Maria van Hongarije en de graaf van Hoogstraten, hoofd van Financiën, met stadhouder Toutenburg, het Hof van Friesland, alsmede met enige andere functionarissen in Friesland, vrijwel uitsluitend over Friese aangelegenheden, 1522-1542, en zonder datum. Met retroacta in afschrift, 1498, 1511, 1512, 1515, 1522-1523. Fiche: Inv.nrs. 1524-1533 – inv.nrs. 637-734

- 637: Reversaalbrief van Albrecht van Saksen, waarin hij verklaart de rechten en plichten van de inwoners van Westergo te zullen eerbiedigen, 1498. Afschrift zonder datum. Fiche: Inv.nr. 1524, f.1
- 642: Ordonnantie betreffende de verhoging van de jaartax en van de accijnzen op bier wijn en laken, 1524. Afschrift zonder datum. Fiche: Inv.nr. 1524, f.67
- 647: Verzoek van de stadhouder aan de landvoogdes om een antwoord te geven op een eerder gestelde vraag over de Bildtpacht, 1526. Fiche: Inv.nr. 1524, f.98
- 648: Brieven van de stadhouder en het Hof van Friesland aan de landvoogdes over de publicatie van de ordonnantie op het muntwezen en de uitvoering daarvan in Friesland, 1527. Fiche: Inv.nr. 1524, f.111, f.135
- 657: Mededeling van de stadhouder aan de landvoogdes over de bedijking van de uiterwaarden bij Kollum en waarover Karel van der Nitzen, raadsheer en procureur-generaal in het Hof van Friesland, nadere berichten zal brengen, 1529. Fiche: Inv.nr. 1524, f.202
- 660: Rapporten van Cornelis Anthonisz., commissaris in Friesland voor de centrale regering, aan de graaf van Hoogstraten betreffende zijn bevindingen in Friesland o.a. over het bevel van de landvoogdes zich te houden aan de ordonnantiën, de bouw van fortificaties in Friesland, de Bildtpachten, de toestand van de dijken, een verzoek om meer raadsheren in het Hof te benoemen, de verpachting van het pluimgraafschap, de jaarrekening van de rentmeester, de weigering van de stad Leeuwarden de jaartax te betalen en de achterstand in de betaling van de militairen, 1524-1527. Fiche: Inv.nr. 1524, f.208-f.247
- 662: Brief van het Hof van Friesland aan de landvoogdes over een geschil met de stad Groningen inzake bakengelden in de Scholbalg, 1532. Fiche: Inv.nr. 1525, f.104
- 672: De stadhouder meldt dat de verkoop van domeingrond in de Bildtlanden in Friesland vertraging heeft opgelopen. 1539. Fiche: Inv.nr. 1528, f.7
- 674: Verzoekschrift aan de stadhouder over het muntwezen ingediend door het stadsbestuur van Leeuwarden, mede namens de besturen van de steden Sneek, Bolsward, Harlingen, Workum, Hindeloopen, Sloten, Dokkum en IJlst. 1539. Met begeleidend schrijven van het Hof van Friesland, 1539. Fiche: Inv.nr. 1528, f.31, f.32
- 688: Brieven van de stadhouder en het Hof van Friesland aan de landvoogdes over verkoop van de Bildtlanden en het plan om met de opbrengst daarvan de schulden van de stadhouder bij Antwerpse kooplieden af te lossen, 1539. Fiche: Inv.nr. 1528, f.248, f.249
- 690: Brieven van Cornelis Anthonisz., commissaris in Friesland voor de centrale regering, aan de graaf van Hoogstraten over het opmeten van Het Bildt, de verpachting van Het Bildt en enkele financiële zaken, 1527. Fiche: Inv.nr. 1529, f.4, f.6.
- 701: Brief van de landvoogdes Maria van Hongarije betreffende de onderhandelingen met de stad Franeker over twee morgen land in Het Bildt, zonder datum. Fiche: Inv.nr. 1530, f.46. NB: Frans
- 702: Brief aan Gerrit van Loo, rentmeester van Friesland, betreffende een instructie voor hem om de dijken in Het Bildt te controleren, en betreffende Genemuiden, 1540. Frans. Fiche: Inv.nr. 1530, f.61
- 709: Brief van de Geheime Raad in Brussel aan het Hof van Friesland over schepen uit Denemarken en Noorwegen, zonder datum. Concept. Fiche: Inv.nr. 1530, f.88
- 725: Verslag van de stadhouder over het werven van Bildtpachters in Holland, 1538. Fiche: Inv.nr. 1532, f.19, f.30, f.32, f.34

Briefwisseling van de landvoogdes Maria van Hongarije met het Hof van Friesland, over diverse onderwerpen. 1539-1547. Fiche: Inv.nr. 1646.1, ff.8-287 – inv.nrs.755-783

- 758: Brief van het Hof van Friesland aan de landvoogdes, betreffende de plundering door Geldersen van de handelsschepen van Claes Albertsz. en Thonis Thyaertsz. Met kanttekeningen, 1542. Fiche: Inv.nr. 1646.1, f.34
- 763: Brief van de landvoogdes aan het Hof van Friesland, betreffende de heffing van de honderdste penning op alle handelsgoederen in Friesland, 1543. Fiche: Inv.nr. 1646.1, f.80
- 766: Brieven van het Hof van Friesland aan de landvoogdes over twee Franse schepen die de kust van Friesland onveilig maken. Met kanttekeningen. Met antwoord van de landvoogdes met daarin het bevel om twee oorlogsschepen gereed te maken, 1544. Fiche: Inv.nr. 1646.1, f.95, f.97, f.103
- 768: Brief van het Hof van Friesland aan de landvoogdes met het bericht van het overlijden van Hans Metscher, drost van Stavoren, en een vraag om richtlijnen voor het optreden tegen de personen uit Hamburg die met geweld proberen een aantal schepen uit Hamburg los te krijgen, die in Stavoren aan de ketting liggen, 1544. Fiche: Inv.nr. 1646.1, f.116
- 769: Brief van de landvoogdes aan het Hof van Friesland betreffende het verzoekschrift van Jan van Esens, schipper uit Holstein, 1544. Fiche: Inv.nr. 1646.1, f.126
- 770: Brief van de landvoogdes aan het Hof van Friesland betreffende goederen die op zee zijn buitgemaakt, 1544. Fiche: Inv.nr. 1646.1, f.128
- 774: Brief van de landvoogdes aan het Hof van Friesland betreffende de heffing van de 100ste penning, 1545. Frans. Fiche: Inv.nr. 1646.1, f.196
- 778: Brief van de landvoogdes aan het Hof van Friesland betreffende het naleven van de ordonnantie op de uitvoer van tarwe, gerst, rogge en haver, 1546. Fiche: Inv.nr. 1646.1, f.229
- 779: Brief van het Hof van Friesland aan de landvoogdes met daarin het bericht dat er in de omgeving van Hamburg oorlogsschepen gereed gemaakt worden om keizer Karel V schade te berokkenen, 1546. Fiche: Inv.nr. 1646.1, f.240

Briefwisseling van de landvoogdes Maria van Hongarije met het Hof van Friesland, over diverse onderwerpen. 1548-1555. Fiche: Inv.nr. 1646.2, ff.20-364 – inv.nrs. 784-822

- 785: Inlichtingen van het Hof van Friesland aan de landvoogdes betreffende de redenen van de afzetting van Adolff of Oedts Feyckeszoon als pastoor van Zurich (in Friesland), 1548. Fiche: Inv.nr. 1646.2, f.21
- 796: Over een klacht van de koning van Denemarken dat Deense schepen worden aangevallen door schippers uit Dokkum, 1549, 1551. Fiche: Inv.nr. 1646.2, f.63, f.166
- 798: Opdracht van de landvoogdes aan het Hof van Friesland om uit te zoeken op welke rechtsgrond Wytze van Camminga heer van Ameland is, 1549. Fiche: Inv.nr. 1646.2, f.76
- 799: Toelichting van het Hof van Friesland op de jachtpraktijken in Friesland naar aanleiding van de uitvaardiging van de ordonnantie waarbij de jacht in de Bildtlanden verboden wordt. 1550. Fiche: Inv.nr. 1646.2, f.83
- 804: Het Hof van Friesland en de rentmeester Gerrit van Loo moeten hun best doen kopers van renten op de domeingronden in Friesland te vinden om met de opbrengsten daarvan een deel van de aankoop van het graafschap Lingen te betalen. Zij stellen voor de Friese geestelijkheid ook een deel van de kosten van deze aankoop te laten betalen, 1550, 1551. Fiche: Inv.nr. 1646.2, f.127, f.132, f.151

- 806: Bewaking van de tonnen in de Scholbalg in verband met het conflict over het bakengelden met de Groningers, 1551. Fiche: Inv.nr. 1646.2, f.146
- 810: De klachten betreffende het plakkaat over het uitvoeren van levensmiddelen zullen behandeld worden door de stadhouder, de raadsheer in de Geheime Raad Everard Nicolai en de landscommandant van Maastricht, zodra zij in Friesland zijn, 1552, 1553. Fiche: Inv.nr. 1646.2, f.261, f.264
- 811: De klachten betreffende de publikatie van het plakkaat over de geldwisselkoers van 1552 zullen behandeld worden door de stadhouder zodra hij terug is in Friesland, 1554. Fiche: Inv.nr. 1646.2, f.262, f.309, f.315, f.319
- 813: Over schippers uit Stavoren die voor de kust van Stad en Lande gevangen genomen zijn door een piratenschip uit Dieppe in Frankrijk, 1553. Fiche: Inv.nr. 1646.2, f.267, f.289
- 816: Naleving van het plakkaat, waarin staat dat vissersschepen alleen begeleid door een oorlogsvloot mogen uitvaren, is onmogelijk zolang er geen oorlogsschepen uitgerust zijn, 1554. Fiche: Inv.nr. 1646.2, f.323
- 819: De rekenmeester van Holland wordt naar Friesland afgevaardigd om het Hof van Friesland te helpen enige Bildtlanden te verkopen, 1555. Fiche: Inv.nr. 1646.2, f.346
- 820: Er is een valse ordonnantie op de scheepvaart in omloop in Bolsward en Stavoren, met grote gevolgen voor de scheepvaart in Friesland, 1555. Fiche: Inv.nr. 1646.2, f.347

Briefwisseling van de landvoogd Alva met Idzart Sickinga, raadsheer in het Hof van Friesland, Hero van Ockinga en Hero van Burmania, gedeputeerden van Friesland en met enige anderen over diverse onderwerpen. 1573. Fiche: Inv.nr. 1681-3, ff.1-25 – inv.nrs. 840-851

- 840: Brief waarbij de landvoogd Alva beschikt op het verzoekschrift van Hero van Ockinga en Hero van Burmania, gedeputeerden van Friesland, over de bedde van 128.000 gulden en opdracht geeft de uitgaven te controleren die gedaan zijn door de Staten van Friesland om schepen uit te rusten om het land te beschermen tegen aanvallen van opstandsgesinden, 1573. Nederlands. Fiche: Inv.nr. 1681-3, f.1
- 844: Brief van Idzart Sickinga aan de landvoogd Alva waarin hij hem bedankt voor de steun bij de handhaving van de Friese privileges en een voorstel doet om de kosten die gemaakt zijn om Friesland te beschermen tegen de aanvallen van opstandsgesinden af te trekken van de bedde van 128.000 gulden waar de landvoogd om vraagt, 1573. Nederlands. Fiche: Inv.nr. 1681-3, f.10
- 849: Brief van Boudewijn van Loo, George van Oistendorp, Johannes Fonck en Ygram van Achelen, bemiddelaars in het geschil tussen de Binnen- en Buitendijksters van de Vijf delen zeedijken, aan de landvoogd, waarin zij mededelingen doen over de vorderingen van de onderhandelingen, 1573. Frans. Fiche: Inv.nr. 1681-3, f.21
- 850: Brieven aan de landvoogd Alva met daarin het verzoek om de overkomst van luitenant-stadhouder Di Robles naar Friesland omdat zonder zijn aanwezigheid het proces voor het Hof van Friesland tussen Binnen- en Buitendijksters van de Vijf delen zeedijken niet kan voortgaan, 1573. Nederlands. Fiche: Inv.nr. 1681-3, f.22, f.24

Briefwisseling van de landvoogdes Maria van Hongarije, landvoogd Emanuel Filibert van Savoye en landvoogdes Margaretha van Parma met het Hof van Friesland betreffende een aantal rechtzaken, de bestrijding van de ketterij in Friesland, het toestaan van een bedde en betreffende benoemingen en bezoldiging van functionarissen in Friesland. 1555-1563. Fiche: Inv.nr. 1704-1, ff.4-300 – inv.nrs. 858-865

- 864: Proces voor het Hof van Friesland tussen Binnen- en Buitendijksters van de Vijf delen zeedijken, 1560, 1561. Fiche: Inv.nr. 1704-1, f.279, f.281

Briefwisseling van de landvoogdes Margaretha van Parma en de landvoogden Alva, Requesens en Don Juan met het Hof van Friesland over diverse onderwerpen. 1564-1578. Fiche: Inv.nr. 1704-2, ff.1-398 – inv.nrs. 866-886

- 866: Veroordelen van misdadigers tot de galeien in Spanje, 1564. Fiche: Inv.nr. 1704-2, f.1, f.3
- 867: Gang van zaken binnen de kloosters in Friesland, 1564-1575. Fiche: Inv.nr. 1704-2, f.15, f.46, f.61, f.275
- 868: Herstel en onderhoud van de dijken en het proces voor het Hof van Friesland tussen Binnen- en Buitendijksters van de Vijf delen zeedijken, 1565, 1573. Fiche: Inv.nr. 1704-2, f.40, f.198, f.203, f.223, f.273
- 869: Verlenen en handhaven van octrooien, maken en handhaven van prijsafspraken, het heffen van accijns op goederen en het uitvoeren van handelswaar, 1565-1576. Nederlands en Frans. Fiche: Inv.nr. 1704-2, f.48, f.61, f.63, f.207, f.230, f.342, f.343, f.344, f.346
- 880: Over klachten vanuit Denemarken betreffende soldaten van stadhouder Di Robles die Deense schippers geld en goed afhandig gemaakt zouden hebben, 1573-1577. Fiche: Inv.nr. 1704-2, f.204, f.251, f.259, f.361
- 883: Over het plakkaat op het muntweze, 1577. Fiche: Inv.nr. 1704-2, f.362

Briefwisseling van de landvoogde(sse)n Maria van Hongarije, Emanuel Filibert van Savoye, Margaretha van Parma, Alva, Requesens en Don Juan met de stad Groningen en andere steden en functionarissen in Stad en Lande, Drenthe en Overijssel betreffende diverse onderwerpen, onder andere benoemingen, de introductie van de nieuwe bisschop van Groningen, de militaire situatie en de betaling van gelegeerde garnizoenen. 1555-1577. Fiche: Inv.nr. 1713-1, f.1-f.490 – inv.nr. 887

Briefwisseling van landvoogd Emanuel Filibert van Savoye en landvoogdes Margaretha van Parma met de stadhouder Arenberg over diverse onderwerpen. 1556- 1563. Fiche: Inv.nr. 1731-1, ff.1-214 – inv.nrs. 888-908

- 894: Pest in het ressort van de stadhouder, [1556]. Fiche: Inv.nr. 1731-1, f.7
- 895: Beheer van de Bildtlanden, 1556. Fiche: Inv.nr. 1731-1, f.8
- 896: Over de publicatie van het plakkaat op het graan. 1556. Fiche: Inv.nr. 1731-1, f.30
- 899: Brieven van de landvoogd aan de stadhouder, 1557-1560. Fiche: Inv.nr. 1731-1, f.75, f.99, f.120, f.121, f.149, f.150
- 902: Reorganisatie van belastingstelsel dat uit 1511 stamt (register van de aanbreng), 1559. Fiche: Inv.nr. 1731-1, f.138
- 905: Het openbaar maken van het plakkaat op het muntwezen, 1560. Fiche: Inv.nr. 1731-1, f.155, f.157, f.167, f.201

Briefwisseling van landvoogdes Margaretha van Parma en landvoogd Alva met stadhouder Arenberg, over diverse onderwerpen. 1561-1568 en zonder datum. Fiche: Inv.nr. 1731-2, ff.1-243 – inv.nrs. 909-930

- 916: Publikatie van het plakkaat op de uitvoer van munitie. 1563. Fiche: Inv.nr. 1731-2, f.75
- 918: Plundering van Zweedse en Deense schepen door Hansken Abel voor de kust bij Harlingen, 1564. Fiche: Inv.nr. 1731-2, f.92, f.94, f.113, f.115
- 919: Over het plakkaat op de jacht, 1563. Fiche: Inv.nr. 1731-2, f.101, f.119, f.122, f.224, f.225, f.225verso
- 920: Brieven van de landvoogd aan de stadhouder, 1563. Fiche: Inv.nr. 1731-2, f.104, f.212, f.214, f.216, f.217, f.221, f.227

- 921: Afhandeling van klachten van personen uit Wesel betreffende de inbeslagneming van een aantal harnassen door Van Slooten, accijnsmeester te Lemmer, 1564. Frans. Fiche: Inv.nr. 1731- 2, f.129, f.131, f.132, f.134, f.139, f.152, f.172
- 922: Behandeling van verzoekschriften van het klooster te Dokkum om enkele stukken grond in Stad en Lande te mogen verkopen ten einde schulden te kunnen aflossen, 1564. Frans. Fiche: Inv.nr. 1731-2, f.154
- 925: Geschil tussen Hollandse vissers en schippers van waterschepen (waarmee drinkwater vervoerd werd) over de dagen waarop gewerkt mag worden. Zonder datum. Frans. Fiche: Inv.nr. 1731-2, f.175
- 926: Publicatie en de handhaving van het plakkaat op het graan en de behoefte aan graan in Friesland, 1565. Frans. Fiche: Inv.nr. 1731-2, f.191, f.206, f.207

Briefwisseling van de landvoogden Alva, Requesens en Don Juan met kolonel, later luitenant-stadhouder en vanaf 16 december 1573 stadhouder Di Robles, betreffende de politieke en militaire situatie in Stad en Lande en in Friesland, met name over bewegingen, bevoorrading en betaling van de regeringstroepen in de strijd tegen de opstandsgesinden. 1572-1577 en zonder datum. Fiche: Inv.nr. 1737-2, ff.26-388 – inv.nrs. 931-1019

- 933: Di Robles heeft Leeuwarden bezocht en heeft zich door George van Oistendorp laten inlichten over het conflict tussen de Binnen- en Buitendijksters van de Vijf delen zeedijken in Westergo, 1572. Inv.nr. 1737-2, f.27
- 935: Ontwikkelingen in Friesland tijdens de afwezigheid van Di Robles met betrekking tot de bewapening en aankoop van de door de landvoogd gevraagde schepen, 1572. Fiche: Inv.nr. 1737- 2, f.31
- 940: Bericht dat Di Robles soldaten legerd in Het Bildt en dat de stadhouder Jobst II, graaf van Holstein-Schaumburg, met andere opstandsgesinden ruzie maakt over geldzaken , 1572. Fiche: Inv.nr. 1737-2, f.49
- 942: De landvoogd reist vanuit Maastricht naar het noorden. Di Robles heeft er goed aan gedaan het blokhuis van Leeuwarden te bezetten en soldaten in Het Bildt te legeren, 1572. Fiche: Inv.nr. 1737-2, f.54
- 951: Di Robles stelt voor de vestinggrachten rond Franeker, Sneek en Bolsward te dempen en lage wallen te laten staan. Voortvluchtige opstandsgesinden verzamelen zich op Ameland en Terschelling en in Oost-Friesland. Di Robles vraagt toestemming geconfisqueerde goederen uit Sneek, Franeker en Bolsward te gelde te maken en heeft soldaten gestuurd naar Anjum en Oostmahorn, 1572. Fiche: Inv.nr. 1737-2, f.68
- 952: Aankondiging van opgave van het aantal schepen in de havens van Friesland en Stad en Lande. De storm heeft een bres in het blokhuis van Harlingen geslagen. De drost van Terschelling heeft geld nodig om het eiland te beschermen tegen opstandsgesinden, 1573. In duplo. Fiche: Inv.nr. 1737-2, f.70, f.71
- 953: De landvoogd Alva geeft opdracht de geconfisqueerde kerkelijke goederen terug te geven aan de eigenaren, Di Robles moet wachten met het dempen van de grachten van Sneek en Franeker en moet met de bestuurders van Workum, Hindeloopen, Koudum, Sloten en Dokkum onderhandelen over het financieren van uit te rusten oorlogsschepen, 1573. Fiche: Inv.nr. 1737-2, f.72
- 959: Brief van de landvoogd Alva inzake het conflict tussen Binnen- en Buitendijksters van de Vijf delen zeedijken in Westergo: terugkeer van Di Robles naar Friesland is gewenst, 1573. Fiche: Inv.nr. 1737-2, f.91
- 960: Advies van Di Robles aan de landvoogd Alva inzake het conflict tussen Binnen- en Buitendijksters van de Vijf delen zeedijken in Westergo: wanneer er niet snel een oplossing komt moet de zaak naar de Geheime Raad, 1573. Fiche: Inv.nr. 1737-2, f.92

- 961: Di Robles wil oorlogsschepen laten uitvaren, 1573. Fiche: Inv.nr. 1737-2, f.95
- 962: Advies inzake een haringkoopman die zijn op Ameland verbeurdverklaarde haring claimt, 1573. Fiche: Inv.nr. 1737-2, f.95.
- 963: Stukken betreffende het proces voor het Hof van Friesland tussen de Bremer koopman Hencke de Weler en een vendel Waalse soldaten onder bevel van de heer van Brisilie, inzake het verbeurdverklaren van een partij haring. Met bijlagen betreffende het verbod op het steunen van opstandsgesinden en stukken betreffende de schadeloosstelling van de koopman, [1573]. Fiche: Inv.nr. 1737-2, f.95, f.99, f.101, f.103, f.105, f.108. NB: Fiche: Inv.nr. 1737-2, f.108 is in het Spaans geschreven
- 964: Opdracht van de landvoogd Alva om de Friese oorlogsschepen naar Harlingen te laten varen om daar samen te komen met een aantal oorlogsschepen uit Engeland, 1573. Fiche: Inv.nr. 1737-2, f.111
- 966: De verwachte schepen uit Engeland zijn nog niet bij Harlingen aangekomen, Di Robles heeft op eigen kosten vier Friese oorlogsschepen laten uitrusten. Di Robles moet veel tijd besteden aan het conflict tussen Binnen- en Buitendijksters van de Vijf delen zeedijken, 1573. Fiche: Inv.nr. 1737-2, f.114
- 967: Brief van de landvoogd Alva aan Di Robles betreffende de uitrusting van de vier Friese oorlogsschepen en betaling van de troepen, 1573. Fiche: Inv.nr. 1737-2, f.116
- 968: Er is een tekort aan kruit in Friesland en Stad en Lande en er is een grote achterstand in de betaling van Di Robles' wedde. De vier Friese schepen zijn klaar om actie te ondernemen tegen de stad Groningen. Vorderingen bij de oplossing van het conflict tussen Binnen- en Buitendijksters van de Vijf delen zeedijken, 1573. Fiche: Inv.nr. 1737-2, f.117
- 970: Regeringstroepen zijn met vier Friese oorlogsschepen op weg om zich te voegen bij de troepen die uit Engeland komen, 1573. Fiche: Inv.nr. 1737-2, f.122
- 971: Door storm zijn dijken in Friesland doorgebroken en de vier Friese oorlogsschepen waarschijnlijk vergaan met verlies van ongeveer 300 soldaten, 1573. Fiche: Inv.nr. 1737-2, f.124
- 972: Brief van de landvoogd Alva met het bericht dat de vier Friese oorlogsschepen de storm van augustus goed doorgekomen zijn en dat hij Di Robles' wedde zal toezenden, 1573. Fiche: Inv.nr. 1737-2, f.126
- 974: Di Robles pleit voor verhoging van zijn wedde en voor die van de raadsheren in het Hof van Friesland. Hij verwacht acties van opstandsgesinden in Delfzijl, op Vlieland en in Kuinre. Hij waarschuwt voor achtergebleven vrouwen van gevluchte opstandsgesinden die hun mannen van informatie voorzien, 1573. Fiche: Inv.nr. 1737-2, f.129
- 976: Opdracht van de landvoogd Alva aan Di Robles om de oorlogsschepen uit Harlingen te verenigen met de vloot van de graaf van Bossu, die zich op de Zuiderzee bevindt, 1573. Fiche: Inv.nr. 1737-2, f.134
- 977: Acht schepen met graan zijn onderschept. Di Robles stuurt acht oorlogsschepen naar de vloot van de graaf van Bossu maar moet zelf ziek in Leeuwarden achterblijven. Hij verzoekt 4000 gulden aan obligaties van de overleden stadhouder Megen te mogen houden, 1573. Fiche: Inv.nr. 1737-2, f.135, 136
- 978: Landvoogd Alva keurt goed dat Di Robles de buitgemaakte 4000 gulden aan obligaties houdt en draagt hem op om het onderschepte graan naar Amsterdam te sturen en in Leeuwarden te blijven, 1573. Fiche: Inv.nr. 1737-2, f.138
- 979: Waarschuwing van de landvoogd Alva voor dreiging van nieuwe aanvallen van de opstandsgesinden op de Zuiderzee en aan de Friese kust, 1573.

Fiche: Inv.nr. 1737-2, f.145

- 982: Verzoek van Di Robles om een deel van het onderschepte graan in Friesland te mogen houden en om de bevoorrading van de verschillende blokhuisen en versterkingen op peil te brengen, 1573. Fiche: Inv.nr. 1737-2, f.149
- 983: Verzoek van Di Robles om geld voor de benodigde verdedigingswerken in Friesland te zenden. Tevens het bericht dat in het proces voor het Hof van Friesland tussen Binnen- en Buitendijksters van de Vijf delen zeedijken op 17 november uitspraak is gedaan, 1573. Fiche: Inv.nr. 1737-2, f.152
- 984: Goedkeuring van de landvoogd Requesens voor het plan om Sloten, Dokkum en Delfzijl te versterken. De betalingsordonnantie hiervoor wordt meegestuurd, 1573. Fiche: Inv.nr. 1737- 2, f.157
- 986: Di Robles heeft de betalingsordonnantie voor het versterken van Sloten, Dokkum en Delfzijl ontvangen. Dokkum blijkt, door zijn grootte, moeilijk te versterken. De opstandsgezinde baljuw van Vlissingen onderhandelt met de opstandsgezinden op Terschelling over de plundertochten op zee. Zijn compagnon bevindt zich in Franeker, 1573. Fiche: Inv.nr. 1737-2, f.160
- 989: De blokhuisen van Harlingen en Leeuwarden zijn aan reparatie toe. Het geschil tussen Binnen- en Buitendijksters van de Vijf delen zeedijken lijkt opgelost te zijn, 1574. Fiche: Inv.nr. 1737-2, f.183
- 991: De landvoogd stemt in met benodigde gelden voor de reparatie van de dijken in het waterschapsgebied van de Vijf delen zeedijken, 1574. Fiche: Inv.nr. 1737-2, f.192
- 994: Kopie van een brief van Ruurd Roorda, gedeputeerde van Friesland, Georg van Espelbach, drost van het blokhuis te Harlingen en H. van Deekema waarin staat dat er door voedseltekort oproer dreigt onder de burgers van Harlingen en de werklieden aan het herstel van de dijk bij Harlingen, 1574. In duplo. Fiche: Inv.nr. 1737-2, f.210, f.215
- 997: Di Robles vraagt toestemming om soldaten uit Stad en Lande in Friesland te mogen legeren. De blokhuisen van Leeuwarden, Harlingen en Stavoren zitten vol met gevangenen. Makkum kan in september 1574 ingenomen worden. De waterwegen rond Hindeloopen, Lemmer, Kollumerzijl en Dokkum moeten diep genoeg blijven. Afbreken van de muren van Bolsward, Sneek en Franeker na hun verovering door regeringstroepen, 1574. Fiche: Inv.nr. 1737-2, f.226
- 1001: Verslag van Di Robles van de inval in Hindeloopen door opstandsgezinden en het teruggedrijven van deze troepen door Spaanse soldaten. De arrestatie van Idzart Sickinga, raadsheer in het Hof van Friesland, vanwege zijn weerstand tegen de inning van belasting voor het onderhoud van de regeringstroepen in Friesland, 1574. Fiche: Inv.nr. 1737-2, f.246
- 1005: Gerucht dat opstandsgezinden een inval in de richting van Dokkum willen doen, 1574. Brief in duplo. Fiche: Inv.nr. 1737-2, f.258, f.263
- 1009: De soldaten van de kapiteins Monceau en Chelidoma hebben een inval van opstandsgezinden in Dokkum, met verlies van veel manschappen kunnen voorkomen, 1575. Brief in duplo. Fiche: Inv.nr. 1737-2, f.318, f.322
- 1011: De landvoogd complimenteert Di Robles met de succesvolle operatie bij Dokkum, 1575. Fiche: Inv.nr. 1737-2, f.327
- 1012: Di Robles meldt dat men in Friesland verbaasd is over het feit dat overtreders van het verbod op handel met de vijand niet vervolgd worden, 1575. Fiche: Inv.nr. 1737-2, f.329

Briefwisseling van landvoogd Parma met het Hof van Friesland, dat in ballingschap in de stad Groningen verblijft, betreffende de jurisdictie van het Hof in Stad en Lande, enkele organisatorische kwesties, en enkele andere onderwerpen. 1581-1589. Fiche: Inv.nr. 1793-3, ff.1-13 – inv.nrs. 1020-1027

- 1022: Accijnzen van Nieuwezijl, 1581. Frans. Fiche: Inv.nr. 1793-3, f.3
- 1024: Publicatie van het plakkaat op het muntwezen en over de jurisdictie van het Hof van Friesland dat in ballingschap verblijft in de stad Groningen, 1582. Fiche: Inv.nr. 1793-3, f.7

Briefwisseling van de landvoogden Parma en Peter Ernst van Mansfeld met George van Westendorp, raadsheer in het Hof van Friesland in ballingschap en rentmeester in Friesland, Stad en Lande en Drenthe, met de luitenant-stadhouder van Stad en Lande en met het stadsbestuur van Groningen, voornamelijk over de economische, politieke en militaire situatie in de stad Groningen en in de Ommelanden, over de acties van opstandsgesinden in Friesland en over het offensief van Francisco Verdugo in Gelre, Overijssel en Drenthe, 1578-1592. Fiche: Inv.nr. 1798-3, ff.1-375 – inv.nrs. 1028-1040

- 1028: Economische, politieke en militaire situatie in de stad Groningen en in de Ommelanden, [1578-1592]. Fiche: Inv.nr. 1798-3, passim
- 1032: Acties van opstandsgesinden o.a. in Friesland, 1580, [1592]. Fiche: Inv.nr. 1798-3, f.36, f.50, f.359
- 1033: Opstandsgesinden in Dokkum, 1581. Fiche: Inv.nr. 1798-3, f.41
- 1038: Overwinning op opstandsgesinde schepen bij Makkum, 1580. Fiche: Inv.nr. 1798-3, f.49
- 1039: Troepenbewegingen in Friesland, 1580, [1592]. Fiche: Inv.nr. 1798-3, f.51, f.52, f.373
- 1040: Opstandsgesinden verzamelen zich op Terschelling en op het vasteland van Friesland, 1583. Fiche: Inv.nr. 1798-3, f.111, f.113, f.114

Briefwisseling van de landvoogd Parma met het Hof van Friesland in ballingschap, over de politieke en militaire situatie in de noordelijke gewesten, en over verzoeken om vrijbrieven voor Friese ingezetenen. 1578-1591. Fiche: Inv.nr. 1830-4, ff.1-31 – inv.nrs. 1042-1045

- 1042: Militaire situatie in Friesland, Overijssel, Drenthe en de Ommelanden, 1581-1582. Frans. Fiche: Inv.nr. 1830-4, f.1, f.4, f.5
- 1045: Verzoeken van het Hof van Friesland om vrijbrieven voor diverse personen in Friesland (schippers, handelaars en particulieren) om te reizen binnen en buiten de Nederlanden, zonder datum, 1588-1591. Frans. Fiche: Inv.nr. 1830-4, f.14, f.15, f.16, f.17.

3: Staten van Friesland, voor 1580

4. Archief van de Staten van Friesland

- 1-398: Landdagen 1504 -1579

4.11. Landdag van 23 april 1529 te Leeuwarden

4.11.2. Bijlagen

- 21: Akte, waarbij de prelaten, volmachten van de wereldlijke priesters, heerschappen, eigenerfden en gemene huislieden, allemaal Buitendijksters van Westergo en van de [Zevenwouden], verklaren, dat die van Oostergo niet verplicht zijn te helpen in het onderhoud van hun dijken, tenzij binnen drie jaren door een daarover aangevangen en voleindigd proces anders zal worden beslist, 1529, 2 stukken waarvan 1 charter. NB: Aan te vragen als: Staten vóór 1580, Toegang 3, inv. nr. 1. Charter met uithangend zegel van de Keizer; zie voor het andere stuk: Familiearchief Burmania-Eysinga, Toegang 320, inv. nr. 77 (authentiek afschrift). Zie charterfoto nr. 1470 en zegelfoto, nr. 1733. Dit stuk berustte vroeger in het archief van de gemeente Leeuwarden (inventaris Singels, inv. nr. 167). Bij proces-verbaal van 26 januari 1893 no 6. is het overgedragen aan het Rijksarchief in de provincie

Friesland. Het opgedrukte zegel van Franeker is verloren gegaan. Gedrukt: Chbk. II, 183. Chron. Reg., nr. 98a

4.19. Landdag van 13 augustus 1539 te Leeuwarden

4.19.3. Bijlagen

- 53: Verklaring van de Keizer aan de ingezetenen van Friesland, dat hij het tractaat van 1524 zal onderhouden, dat hun de vrije begeving van de beneficiën, die door hun ouders of voorouders waren gesticht, zal worden gelaten, waarbij tevens wordt vastgesteld, hoe de begeving van de beneficiën op de dorpen zal geschieden, dat de Steden bij hun oude gewoonten zullen blijven en dat de visitatie van de dijken tweemaal per jaar zal geschieden op kosten van de Keizer, en dit alles uit erkentelijkheid voor de beloofde bede van 40.000 Carolus guldens, 13 augustus 1539, 3 stukken. NB: Aan te vragen als: Staten vóór 1580, Toegang 3, inv. nr. 10. Het stuk in de Coll. Gabbema (inv. nr. 11) heeft in dorso: "behoert bij den lantsdach, gehouden in agosto 39". (Minuut of afschrift). Het Charterboek dateert het stuk op 14 augustus. (Chbk. II, 762)

4.30. Landdag van 1 juli 1545 te Leeuwarden

4.30.3. Bijlagen

- 111: Beschikkingen van de Landvoogdes, waarbij zij vrijstelling verleent van de honderdste penning bij uitvoer van boter en kaas en bij invoer van goederen uit Holland, Zeeland en Brabant, in Friesland, 7 juli 1545. Afschriften, 1 stuk. NB: Aan te vragen als: Familiearchief Burmania-Eysinga, Toegang 320, inv. nr. 84. Gedrukt: Chbk. III, 75

4.36. Landdag van 17 januari 1550 te Leeuwarden

4.36.3. Bijlagen

- 149: Registers met stukken betreffende het conflict tussen de steden en het platteland over het verbod van handel en nijverheid op het platteland, 1550, 1554; afschriften, [18de eeuw]. NB: Zie voor het inventarisnummer: Toegang 5, Archief van de Staten 1580-1795, rubriek II.A.1. Zie ook volgnrs. 1301 en 1302 (inv. nrs. 890 en 891)

4.39. Landdag van 11 april 1553 te Leeuwarden

4.39.2. Bijlagen

- 166: Bezwaren van de Staten van Friesland en van de Buitendijksters der Vijf Deelen met de zeven dorpen van Wonseradeel, waarbij eerstgenoemden te kennen geven aan de Keizer niet meer dan 29.000 Carolus guldens te kunnen opbrengen en de Buitendijksters verklaren door de zware dijklasten niet in staat te zijn om aan de buitengewone beden te voldoen, z.j. Origineel, 1 stuk. NB: Aan te vragen als: Coll. Gabbema, Toegang 343, inv. nr. 23

4.44. Landdag van 8 juni 1560 te Leeuwarden

4.44.3. Bijlagen

- 204: Akte, waarbij de Landvoogdes, Margaretha van Parma, namens Koning Philips de 50.000 Carolus guldens accepteert, welke de Staten van Friesland bereid waren in vijf termijnen te betalen in plaats van de vroeger aangevraagde en in vier termijnen te betalen 70.000 guldens, waaraan zij door de dure tijden, sterfte van vee, overstromingen en zware lasten van het onderhoud der dijken niet konden voldoen, 18 augustus 1560, 1 charter. NB: Aan te vragen als: Staten vóór 1580, Toegang 3, inv. nr. 75. Zie charterfoto nr. 1474. Chron. Reg., nr. 382. Een afschrift in het Familiearchief Burmania-Eysinga, inv. nr. 175. Gedrukt: Chbk. III, 520
- 206: Rekest van Caspar Louw te Stavoren aan de Stadhouders en de President en Raden van Friesland houdende het verzoek om wijziging van het reglement op het pluimgraafschap voorzover het de bescherming der zwanen betreft. Met een antwoord hierop van de Gedeputeerden van de Staten

van Friesland en een afschrift van de ordonnantie op het pluimgraafschap, respectievelijk 15 en 17 juni 1560. Afschriften, 1 katern. NB: Aan te vragen als: Staten vóór 1580, Toegang 3, inv. nr. 76. Gewaarmerkt door Pieter Rieuwertsz. Chron. Reg., nr. 378

4.51. Landdag van 11 mei 1571 te Leeuwarden

4.51.2. Bijlagen

- 292: Rekest van de Platte Landen en Steden van Friesland aan de Hertog van Alva, houdende het verzoek om wegens doorbraak der zeedijken en de overstroming der landen alsmede andere calamiteiten, waardoor grote ellende en armoede is ontstaan, ontslagen te worden van het opbrengen van 128.000 Carolus guldens, of ten minste daarvan uitstel te krijgen, totdat de Provincie weer in een betere toestand zal zijn gekomen 1570. Met appointement van de Hertog van 6 februari 1570 (1571). 2 minuten en 3 afschriften, 1 omslag. NB: Aan te vragen als: Staten vóór 1580, Toegang 3, inv. nr. 127. Chron. Reg., nr. 548

5. Archief van Gedeputeerde Staten van Friesland

5.1. Stukken van algemene aard, nrs. 399-784

5.1.1. Resoluties, nrs. 399-401b

5.1.2. Minuten van uitgegane stukken, nrs. 402-514

- 427: Rekest van Wathie van Cammingha en Doco van Martena, Gedeputeerden van Oostergo tot de Doleantiën, aan de Stadhouder en Raden van de Koning in Friesland, inhoudende het verzoek, dat het octrooi door de Landvoogd, de Hertog van Alva aan de Buitendijksters verleend waarbij 40.000 Carolus guldens over het gehele land van Friesland zou worden omgeslagen tot herstel van hun dijken, eerst van te voren aan hun ter hand zou worden gesteld, opdat zij ook hun belangen naar voren zouden kunnen brengen, 1568. Minuut, 1 stuk. NB: Aan te vragen als: Staten vóór 1580, Toegang 3, inv. nr. 195. Chron. Reg., nr. 481
- 430: Antwoord van de Gedeputeerden van Friesland tot de Doleantiën op het rekest van Claes Hans en Jacob Jacobs als gemachtigden van de Steden, waarbij eerstgenoemden aantonen, dat er voor de Steden in het geheel geen aanleiding is om zich tegenover het platteland te beklagen ten opzichte van de opgelegde lasten, zoals de twee stuivers op de Floorenrente en de omslagen van 2000 en 5000 guldens ter bestrijding van de zeeroverijen op de Friese kusten, 1569. Hierbij een afschrift van het verzoek van de bovengenoemde Gedeputeerden, dat het verzoek van de supplianten om uitstel van de omslag van de 2 stuivers op de Floorenrente zal worden afgewezen en dat de omgeslagen onbetaalde penningen van de 5000 guldens op de onwilligen zullen worden verhaald en ter hand zullen worden gesteld aan de ontvanger Cammingha, 1570. Minuut, 1 stuk. NB: Aan te vragen als: Staten vóór 1580, Toegang 3, inv. nr. 197. Chron. Reg., nr. 493
- 433: Rekest van de Gedeputeerden van de Platte Landen van Friesland aan het Hof houdende het verzoek te willen bewerkstelligen, dat maatregelen genomen worden tegen de troepen van de luitenant-stadhouder Caspar di Robles, Heer van Billy, die op hun tocht van Groningen naar Ameland de bewoners van Friesland allerlei overlast aandoen, 1571. Minuten
- 452: Brieven van de Gedeputeerden van de Staten van Friesland aan de Gedeputeerden en de Admiraliteit van Zuid-Holland, houdende het verzoek om zekere Symon Gerrijtsz. te Harlingen, die twee processen in hoger beroep voor de Admiraliteit heeft lopen betreffende 18 vaten "joepen" bier en een schip genaamd "den Swarten Hulck" met wat daarin is, aan goed en kort recht te helpen, 13 januari 1578. Concepten, 2 stukken. NB: Aan te vragen als: Staten vóór 1580, Toegang 3, inv. nr. 216. Chron. Reg., nr. 757. Zie ook volg. nrs. 456 en 463 (inv. nrs. 220 en 227).

- 453: Brief van Gedeputeerde Staten van Friesland aan de magistraat van de stad Enkhuizen betreffende de inbeslagname door de Admiraliteit van Zuid-Holland van het schip met goederen van Gerloff Claesz. van Bolsward, thans in genoemde Zuiderzeestad liggende, met verzoek om alles in het werk te stellen, dat genoemde Gerloff Claesz. aan kort en goed recht wordt geholpen, 28 januari 1578. Concept, 1 stuk. NB: Aan te vragen als: Staten vóór 1580, Toegang 3, inv. nr. 217. Chron. Reg., nr. 763
- 461: Brief van de Gedeputeerden van Friesland aan de Stadhouder, de Graaf van Rennenberg, houdende de mededeling, dat zij volstrekt niet in staat zijn de belasting van de generale middelen te heffen of gelden afkomstig van de 8ste Penning te fourneren, zonder welke de dijken niet kunnen worden hersteld, waarom zij verzoeken, dat hij zelf zal komen ter regeling van de zaken, daar deze anders geen voortgang kunnen hebben, 22 mei 1578. Minuut, 1 stuk. NB: Aan te vragen als: Staten vóór 1580, Toegang 3, inv. nr. 225. Chron. Reg., nr. 825
- 462: Brief van de Gedeputeerden van Friesland aan de Stadhouder van dit gewest, de Graaf van Rennenberg, houdende de mededeling, dat zij niet in staat zijn om de belasting van de generale middelen te heffen of op andere wijze te fourneren, aangezien deze voor de dijken, die zeer vervallen zijn, nodig zijn, en er op aandringende, dat hij zelf zal komen, ter afdoening der zaken, 27 mei 1578. Minuut, 1 stuk. NB: Aan te vragen als: Staten vóór 1580, Toegang 3, inv. nr. 226. Chron. Reg., nr. 827
- 463: Brief van de Gedeputeerden van Friesland aan het Hof van Holland houdende het verzoek het nu al vijf jaren hangende proces tegen Symon Gerrijtsz. van Harlingen over diens schip "De Swarte Hulck" te willen beëindigen, 31 mei 1578. Concept of minuut, 1 stuk. NB: Aan te vragen als: Staten vóór 1580, Toegang 3, inv. nr. 227. Chron. Reg., nr. 830. Zie ook volgnrs. 452 en 456 (inv. nrs. 216 en 220)
- 464: Brief van de Gedeputeerden van Friesland aan de inwoners van Hindeloopen, waarin zij hun verbieden de inwoners van Wymbritseradeel te hinderen bij het maken van een dijk. Hierbij een brief van dezelfde aan de drost van Stavoren, waarin hij verzocht wordt aan Tiete van Hottinga als dijkgraaf van genoemde grietenij zoveel soldaten te zenden als deze wenst of anders als hij zelf kan missen, opdat de inwoners van Hindeloopen het maken van de dijk niet zullen beletten, 14 juni 1578. Concepten of minuten, 1 stuk. NB: Aan te vragen als: Staten vóór 1580, Toegang 3, inv. nr. 228. Chron. Reg., nr. 836
- 466: Brief van Gedeputeerde Staten van Friesland aan de grietman van Westdongeradeel betreffende het opmaken van de Wierumerzeedijk, 28 juni 1578. Concept of minuut, 1 stuk. NB: Aan te vragen als: Staten vóór 1580, Toegang 3, inv. nr. 230. Chron. Reg., nr. 844
- 472: Brief van de Gedeputeerden van Friesland aan de grietmannen van Oostergo, bevattende het bevel om uit iedere grietenij een Volmacht met volledige machtiging af te vaardigen ter vergadering te Leeuwarden op 1 september a.s. ten einde aldaar te beraadslagen over een spoedige herstelling van de zeedijk bij Nes en Wierum, 29 augustus 1578. Concept, 1 stuk. NB: Aan te vragen als: Staten vóór 1580, Toegang 3, inv. nr. 236. Chron. Reg., nr. 930
- 476: Brief van de Gedeputeerden van Friesland aan de Staten-Generaal als antwoord op hun brief van 25 september, behelzende allerlei bezwaren tegen het bevel in genoemde brief vervat, om van de aanzienlijkste en rijkste burgers gelden tegen rente op te nemen ten laste van de Staten-Generaal, tegelijkertijd de mogelijkheid onder de ogen ziende om daarvoor in de plaats vervroegd twee termijnen pacht van de pachters der Bildtlanden in te vorderen en voor zover dit niet genoeg opbracht over te gaan tot verkoop van de Buitenlanden van Het Bildt en tot beslaglegging op de inkomsten van de kloosters, zolang de troebelen zouden duren, 27 september 1578. Minuut, 1 stuk. NB: Aan te vragen als: Staten vóór 1580, Toegang 3, inv. nr. 241. Chron. Reg., nr. 961. Zie Winsemius, Chronique, fol. 621
- 480: Brief van Gedeputeerde Staten van Friesland aan de Staten van Holland behelzende het verzoek om aan Gerlof Claesz. van Bolsward zijn

boeierschip, dat hem met zijn lading door kapitein Marten Segersz., afhandig was gemaakt, te restitueren, 15 november 1578. Minuut, 1 stuk. NB: Aan te vragen als: Staten vóór 1580, Toegang 3, inv. nr. 245. Chron. Reg., nr. 1008

5.1.3. Ingekomen stukken, nrs. 515-776

- 521: Brief van de Volmachten van de dorpen Engelum, Beetgum, Berlikum en Wier aan de Heren Rienck van Burmania, Watthije van Camminga, Haringh Glins, Ruyrdt Roorda en Hessel Aysma, Gedeputeerden van Friesland en gecommiteerd tot de Doleantiën, waarin zij er zich over beklagen, dat sommige personen hun vee over de dijken en openbare wegen laten lopen, en verzoeken om op hun eerstkomende samenkomst met het Hof daartegen maatregelen te beramen, opdat zij van deze overlast bevrijd worden, 3 mei 1562, 1 stuk. NB: Aan te vragen als: Staten vóór 1580, Toegang 3, inv. nr. 271. Chron. Reg., nr. 400
- 523: Rekest van Sippe van Meckema en Kempo Tadema voor hen zelf en voor de andere ingezetenen van Kollumerland aan Gedeputeerde Staten van Friesland houdende het verzoek hun goederen vrij en onbelast door de Scholbalg en over het Wad te mogen voeren, 1562, 1 stuk. NB: Aan te vragen als: Coll. Gabbema, Toegang 343, inv. nr. 119. Gedrukt: Chbk. III, 578
- 524: Brief van de regering van Dokkum aan de Gedeputeerden en Volmachten van de Platte Landen van Friesland betreffende de heffing van het tonne- en bakengeld van de schepen, welke door de Scholbalg binnenlopen, 15 augustus 1562. Hierbij een desbetreffende voorlopige ordonnantie van het Hof van Friesland (in afschrift), 5 mei 1563, 2 stukken. NB: Aan te vragen als: Staten vóór 1580, Toegang 3, inv. nr. 273. Chron. Reg., nr. 408. Ontbreekt 1- 1-1982
- 579: Brief van Margaretha van der Marck, Gravin van Arenberg, aan de Staten van Friesland, houdende het verzoek om het graven van de binnenvaart of grift van de Zwarte sluis tot IJselham, die door wijlen haar man was begonnen, voort te zetten en te voltooiën naar de Blesse en Slijkenburg, opdat de scheepvaart van dit vaarwater, in plaats van de gevaarlijke Zuiderzee, 's winters zou kunnen gebruik maken, 16 mei 1577. Hierbij een commissie en instructie voor mr. Hendrick van Thill, Raad van de koning in Overijssel betreffende deze zaak en een verslag van hetgeen de schulten van Scherwolden en IJselham met mr. Hendrick van Thill en de Drost van Vollenhove naar aanleiding daarvan hebben besproken, 1577. 1 Origineel en 2 afschriften, 3 stukken. NB: Aan te vragen als: Staten vóór 1580, Toegang 3, inv. nr. 320. Chron. Reg., nr. 727. Gedrukt: Chbk. III, 1128
- 588: Extract uit een ordonnantie van de Stadhouders van Friesland, de Graaf van Rennenberg, waarbij Gedeputeerde Staten worden gemachtigd om dijkgraven en andere personen, die verstand van dijkage hebben, te ontbieden, om gezamenlijk plannen te beramen, waardoor het herstel en onderhoud der dijken op de meest geschikte wijze zal kunnen geschieden, 24 april 1578, 1 stuk. NB: Aan te vragen als: Staten vóór 1580, Toegang 3, inv. nr. 328. Chron. Reg., nr. 790
- 593: Brief van Hessel Aysma aan de Gedeputeerden van Friesland houdende mededeling van de ontvangst van de akte betreffende de vermindering van de impost op vreemd bier van zes en negen op drie gulden en over het uittrekken van soldaten uit Brussel tegen de vijand, 13 mei 1578, 1 stuk. NB: Aan te vragen als: Staten vóór 1580, Toegang 3, inv. nr. 332. Chron. Reg., nr. 814
- 620: Brief van George van Lalaing, Stadhouders van Friesland, aan de Gedeputeerden van dit gewest, bevattende het dringende verzoek alle middelen aan te wenden tot het herstel van de zeedijken alsmede om gelden te fourneren ter bevordering van de gemene zaak, 14 augustus 1578, 1 stuk. NB: Aan te vragen als: Staten vóór 1580, Toegang 3, inv. nr. 359. Chron. Reg., nr. 907
- 621: Brief van de Volmachten van Haskervijfga (Haskerland) aan de Gedeputeerden van Friesland behelzende de mededeling, dat zij op aanschrijving van de grietman Sibbe Piers een vergadering hebben gehouden om te beraadslagen over de impositie op de zijden lakenen en andere artikelen en dat

zij dienaangaande hadden besloten zich te schikken naar het besluit van de Landdag van 1577, tenzij nog anders zou worden bepaald, 14 augustus 1578, 1 stuk. NB: Aan te vragen als: Staten vóór 1580, Toegang 3, inv. nr. 360. Chron. Reg., nr. 908

- 650: Rekest van Gerrijt Heynsz. van Betterwerdt c.s. aan de Staten van Friesland, bevattende bezwaren tegen de hierbij in copie toegevoegde Ordonnantie van de Stadhouder van Friesland betreffende de Dijkagiën in de grietenij Westdongeradeel, 1 september 1578, 2 stukken. NB: Aan te vragen als: Staten vóór 1580, Toegang 3, inv. nr. 389. Chron. Reg., nr. 935
- 735: Rekest van Gedeputeerde Staten van Friesland aan de Aartshertog Matthias, houdende het verzoek aan de Raad van de Financiën te bevelen om aan de Rentmeester, Boudewijn van Loo, toe te staan de ordonnantie op het contribuieren en collecteren te onderhouden, in acht te nemen en dienovereenkomstig uit te voeren, zodat de Bildtlanden buiten de jaarlijkse inkomsten niet verder worden bezwaard 1579. Met apostille van het Bureau van de Financiën van 23 mei 1579 alsmede een afschrift van de Confirmatiebrief van 1524. Geliasseerd, 2 stukken. NB: Aan te vragen als: Staten vóór 1580, Toegang 3, inv. nr. 463. Chron. Reg., nr. 1140. In dorso (rechtsonderaan): "Collegie". Zie voor de Confirmatiebrief: Chbk. II, 150
- 776: Rekest van Andries Hommesz. als volmacht van Hantum, Hantumhuizen en Hantumeruitburen aan de Gedeputeerden van Friesland, houdende het verzoek om hulp bij het onderhoud van hun dijken, [1580], 1 stuk. NB: Aan te vragen als: Staten vóór 1580, Toegang 3, inv. nr. 477. Chron. Reg., nr. 1046

5.1.4. Andere correspondentie, nrs. 777-784

Brieven, gewisseld tussen de Landvoogd en de Stadhouder van Friesland, waarvan afschriften zijn gezonden aan Gedeputeerde Staten, 1578 – inv. nrs. 777-784

- 777: Brief van Aartshertog Matthias aan de Graaf van Rennenberg, Stadhouder van Friesland, betreffende de verzoening van de stad Groningen met de Ommelanden, de versterking der grenzen en het afbreken van sommige blokhuisen, in het bijzonder die van Harlingen en Stavoren, 13 februari 1578, 1 stuk. NB: Aan te vragen als: Staten vóór 1580, Toegang 3, inv. nr. 478. Chron. Reg., nr. 768. In dorso (rechts onderaan): "Collegie". Gedrukt: Chbk. III, 1184
- 778: Brief van Aartshertog Matthias van Oostenrijk aan de Graaf van Rennenberg, Stadhouder van Friesland, betreffende het in werking stellen van de Generale Middelen, de belastingen op de in- en uitvoer van alle koopmanschappen; op het dragen van zijden lakenen; op de huizen en landen en van de twee stuivers op elke ton bier, 20 april 1578. Afschrift, 1 stuk. NB: Aan te vragen als: Staten vóór 1580, Toegang 3, inv. nr. 479. Chron. Reg., nr. 788

5.2. Stukken van verschillende aard

5.2.01. Regeringswisseling, nrs. 785-794

5.2.02. Verdragen, nrs. 795-812

5.2.03. Inventarissen

--: "Inventaris van den brieven wesende in een van den lantskisten van Vrieslandt", 1575, 1 deel. NB: zie inv. nr. 889

5.2.04. Landboek van Martena, nrs. 813-814

5.2.05. Privileges, nrs. 815-820

5.2.06. Costumen, nr. 821

5.2.07. Functionarissen, nrs. 822-864

5.2.08. Plakkaten en Ordonnanties, nrs. 865-872

- 867: Ordonnantie op het tonnen- en bakengeld, 25 september 1562. Met begeleidend schrijven van de Stadhouder aan de grietman van Oostdongeradeel, bevattende het verzoek deze binnen zijn rechtsgebied te doen afkondigen, 1562. Afschriften, 2 stukken. NB: Aan te vragen als: Coll. Gabbema, Toegang 343, inv. nr. 119
- 868: Plakkaat behelzende een verbod van de handel op Engeland, 20 mei 1564. Afschrift, 1 stuk. NB: Aan te vragen als: Staten vóór 1580, Toegang 3, inv. nr. 531. Chron. Reg., nr. 414. Gedrukt: Chbk. III, 617
- 872: Nieuwe ordonnantie op de wagen in Friesland, z.j. [ca. 1580], 1 stuk. NB: Aan te vragen als: Coll. Gabbema, Toegang 343, inv. nr. 105

5.2.09. Belastingen, nrs. 873-883

Stukken betreffende de protesten tegen de invoering van nieuwe accijnsen, imposten en tolleren, 1574. Afschriften – inv.nrs. 875-883

- 877: Protest van de inwoners van Friesland tegen de invoering van nieuwe accijnsen, imposten en tolleren, 26 juni 1574. 3 stukken (1 concept en 2 afschriften). NB: Aan te vragen als: Staten vóór 1580, Toegang 3, inv. nr. 539. Chron. Reg., nr. 637a, b en c
- 881: Tarief op de invoer in de Nederlanden van wijnen, bieren, vlees, zoute vis en haring alsmede van andere koopmanschappen, 1578, 1 stuk. NB: Aan te vragen als: Staten vóór 1580, Toegang 3, inv. nr. 543. Chron. Reg., nr. 756

5.2.10. Onderhoud dijken, nrs. 884-903

- 885-888: Stukken betreffende het geschil tussen de Binnen-en Buitendijksters over het over het onderhoud van hun dijken, 1533
- 885: Nadere verklaring op de uitspraak van de Stadhouder, President en Raden van Friesland in het geschil tussen de Binnendijksters en Buitendijksters van Westergo inzake het maken en onderhouden van hun dijken, 9 mei 1533, 1 stuk. NB: Aan te vragen als: Staten vóór 1580, Toegang 3, inv. nr. 547. Chron. Reg., nr. 113. Gedrukt, Chbk. II, 636
- 886: Uitspraak van Gecommitteerden van het Hof van Friesland, geldende voor tien jaar inzake de verdeling van het onderhoud van de zeedijk van Het Bildt tot Makkum, tussen de Binnen-en Buitendijksters met nietig verklaring van de in die zaak plaats gehad hebbende loting, 2 juli 1533. Dubbel, 2 stukken. NB: Aan te vragen als: Staten vóór 1580, Toegang 3, inv. nr. 548. Chron. Reg., nr. 116. Gedrukt: Chbk. II, 640. Zie verder over deze kwestie het Familiearchief Burmania-Eysinga, inv. nr. 48 en 49, respectievelijk gedrukt in het Charterboek II, 632 en 634
- 887: Rekest van de Gedeputeerden aan de Keizer, waarin zij verzoeken, dat op zijn kosten tweemaal per jaar door twee Commissarissen de dijken, wegen en waterwegen zullen worden geïnspecteerd, 2 november 1539. Afschrift, 1 stuk. NB: Aan te vragen als: Staten vóór 1580, Toegang 3, inv. nr. 549. Chron. Reg., nr. 167
- 888: Missive van de Landvoogdes Maria aan het Hof van Friesland, ter geleide van een verzoekschrift van de Gedeputeerden aan de keizer, 2 november 1539 (zie inv.nr. 887), 1 stuk. NB: Aan te vragen als: Staten vóór 1580, Toegang 3, inv. nr. 550. Chron. Reg., nr. 168
- 889-902: Stukken betreffende het proces tussen Ysbrandus van Harderwijk, prelaat van Lidlum en Schelto van Lyauckema te Sexbierum met de Buitendijksters als eisers enerzijds, tegen de ingezetenen van de Vijf Deelen en Zeven Dorpen Binnendijkers als gedaagden anderzijds, over de verdeling van de onderhoudskosten van de zeedijken, 1565-1568; met retro-acta vanaf 1548
- 903: Rekest van Wyger Gabbez. aan de Stadhouder van Friesland, houdende het verzoek de middelen aan de hand te doen ter betaling van het bedrag benodigd voor het onderhoud der dijken in Oostdongeradeel, alsmede een verzoek tot goedkeuring op het reglement op de dijken aldaar, van welk reglement een afschrift is bijgevoegd. Met beslissing door de Stadhouder hierop genomen, 8 juni 1578. Hierbij nog een rekest van dezelfde eveneens

aan de Stadhouder, houdende het verzoek te willen beslissen of men zich inzake de kosten zal houden aan de oude Dijkboeken of dat men eerst de dijk volgens bestek zal laten opmaken en de kosten dan zal doen omslaan pondemaats-pondemaats gelijk, bij loting of door verdeling door de volmachten. Met beslissing van de Stadhouder, 13 juni 1578. Afschrift, 1 stuk. NB: Aan te vragen als: Staten vóór 1580, Toegang 3, inv. nr. 563. Chron. Reg., nr. 835

5.2.11. Kerkelijke Zaken, nrs. 904-920

5.2.12. Bezetting van Beneficiën en Vicarieën, nrs. 921-923

5.2.13. Geestelijke Goederen, nrs. 924-948

5.2.14. Rechtspraak, nrs. 949-953

5.2.15. Militaire Zaken, nrs. 954-964

- 957: Missive van Igram van Achelen, President van het Hof van Friesland, aan dit College, bevattende de mededeling, dat het de intentie van de luitenant-stadhouder de Heer van Billy is, dat de soldaten, die naar Ameland zullen trekken, de huislieden geen overlast of geweld zullen aandoen, maar alles tot de laatste cent toe zullen betalen en daarom ook geld hebben ontvangen, 11 januari 1571. Afschrift, 1 stuk. NB: Aan te vragen als: Staten vóór 1580, Toegang 3, inv. nr. 582. Chron. Reg. nr. 561
- 959: Stukken betreffende het gedrag van hopman Rienck van Dekema in de schans te Oostmahorn, 21-24 augustus 1577. Afschriften, 1 omslag. NB: Aan te vragen als: Staten vóór 1580, Toegang 3, inv. nr. 584. Chron. Reg., nr. 734

5.2.16. Blokhuizen, nrs. 965-972

5.2.17. Limieten, nr. 973

5.2.18. Botertonnen, nr. 974

- 974: Rekest van mr. Claes Hansz., Cornelis Fonck, mr. Gerbrant Walkema en Jacob Jacobsz., Gedeputeerden en Volmachten van de gemene Steden van Friesland, aan de Stadhouder, President en Raden, houdende het verzoek maatregelen te willen nemen, dat het gewicht van de botertonnen door de kuipers overeenkomstig de voorschriften wordt gemaakt. Hierbij twee attestaties gepasseerd door Burgemeesters, Schepenen, Raad en Secretaris van de stad Deventer omtrent het gewicht van de botertonnen aldaar, 23 november 1563. Afschriften, 1 stuk. NB: Aan te vragen als: Staten vóór 1580, Toegang 3, inv. nr. 595. Chron. Reg., nr. 409

5.2.19. Watervloeden, nr. 975

- 975: Opgaven van enige grietenijen en Steden omtrent schade en het aantal verdronken mensen en vee bij de Allerheiligenvloed van 1570. Afschriften, 1 katern. NB: Aan te vragen als: Coll. Gabbema, Toegang 343, inv. nr. 130. Gedrukt: Chbk. III, 837

5.3. Stukken afkomstig van de secretaris der Staten, mr. Pieter Rieuwerdtz. Van Dokkum

5.3.1. Uitgegane brieven, nrs. 976-985

5.3.2. Ingekomen brieven, nrs. 986-990

5.4. Bijlagen, nrs. 301-306

6. Archief van de Gedeputeerden tot de Rekening van Friesland, 991-1188

6.1. Acta, nrs. 991-1006

6.2. Uitgegane stukken, nrs. 1007-1019

6.3. Ingekomen Stukken, nrs. 1020-1043

6.4. Commissies, nr. 1044

6.5. Aanbreng, Renten, Lening, nrs. 1045-1055

- 1045: Register van de aanbreng van Ferwerderadeel, begin 16de eeuw, 1 katern. NB: Aan te vragen als: Staten vóór 1580, Toegang 3, inv. nr. 656. Dit registertje komt niet geheel overeen met dat van de aanbreng van 1511. De volgorde in de namen der dorpen is wel dezelfde, maar in de tekst zitten kleine verschillen. Voor een nauwkeurige datering heb ik geen aanknopingspunten kunnen vinden. Maar gezien de grote overeenkomst van de namen met die uit het register van 1511, moet het wel omstreeks dat jaar zijn opgemaakt. Vergelijk I. Telting (ed.), Register van den Aanbreng van 1511 en verdere stukken tot de floreenbelasting betrekkelijk. 4 delen. Leeuwarden, 1880. Deel I, blz. 91-113. Chron. Reg., nr. 40
- 1046: Register van de aanbreng van Oostergo, 1511, 1 deel. NB: Aan te vragen als: Verzameling aanwinsten, Toegang 345, inv. nr. 2. Zie voor de gedrukte uitgave: notabene 4 bij volgnr. 1045 (inv. nr. 656). Chron. Reg., nr. 47
- 1047: Register van de aanbreng van Oostergo, 1511, 1 deel. NB: Aan te vragen als: Verzameling aanwinsten, Toegang 345, inv. nr. 2. Afschrift van het onder vorig nummer vermelde. Zie voor de gedrukte uitgave: notabene 4 bij volgnr. 1045 (inv. nr. 656). Chron. Reg., nr. 47+
- 1050: "Anbreng van Vrieslant", 1511, 1 katern. NB: Aan te vragen als: Staten vóór 1580, Toegang 3, inv. nr. 658. In dorso: "De zomme der grietenijen anbreng over Vrieslant"! Chron. Reg., nr. 298/2
- 1051: Lijst van de namen der heerschappen met opgave van de rente, die zij ten tijde van de Saksische Hertogen ten kantore van de Rentmeester van Friesland betaalden, 1511, 1 katern. NB: Aan te vragen als: Coll. Gabbema, Toegang 343, inv. nr. 76. In dorso gedateerd (met moderne hand): 1513. Waarop deze datering steunt weet ik niet.
- 1052: Specificatie van de opbrengsten van de landrenten, huisrenten en stadspachten van al de steden, alsmede van de Floreenrente van deze en van de grietenijen in de kwartieren Oostergo, Westergo en Zevenwouden, berekend uit de gegevens van de aanbreng, berustende op het kantoor van de Rentmeester van Friesland, 1511, 3 stukken. NB: Aan te vragen als: Staten vóór 1580, Toegang 3, inv. nr. 659. Chron. Reg., nr. 572++
- 1053: Lijst van de renten door de Stadhouder en Raden op de landen van Friesland gelegd, 1511, 1 stuk. NB: Aan te vragen als: Staten vóór 1580, Toegang 3, inv. nr. 660. Chron. Reg., nr. 572+++
- 1055: Register met een extract uit het privilegeboek betreffende de aanbreng van landen en renten in Friesland, instructies, akkoorden, octrooien, akten en andere stukken, 1517-1566; met inhoudsopgave; afschrift, [18de eeuw], 1 deel. NB: Zie voor het inventarisnummer: Toegang 5, Archief van de Staten 1580-1795, rubriek II.A.1

6.6. Jaartax, nrs. 1056-1057

- 1056: "Register van den jaartax, zoo die eerst gesteld is", 1511, 1 stuk. NB: Aan te vragen als: Staten vóór 1580, Toegang 3, inv. nr. 662. Onder aan de bladzijde: 19 januari. In dorso, van moderne hand: 1557 of daaromtrent. Chron. Reg., nr. 333.

6.7. Overige stukken, nrs. 1058-1188

- 1100: Registers en verdere stukken betreffende de omslag van de achtste penning in de grietenij Ferwerderadeel en van Ee in Oostdongeradeel, 1578,

1 pak. NB: Aan te vragen als: Staten vóór 1580, Toegang 3, inv. nr. 713. Chron. Reg., nr. 1044

- 1102-1129: Registers van de Personele Impositie van Sneek, Harlingen, IJlst, Bolsward, Dokkum, Oostdongeradeel, Leeuwarderadeel, Gaasterland, Dantumadeel, Idaerderadeel, Stavoren, Workum, Sloten, Ferwerderadeel, Tietjerksteradeel, Smallingerland, Rauwerderhem, Menaldumadeel, Wonseradeel, Hemelumer Oldeferd en Noordwolde, Het Bildt, Utingeradeel, Doniawerstal, Opsterland, en Weststellingwerf, 1578, 1579

7. Stukken, waarvan verband met één der voorgaande archieven niet is gebleken, nrs. 1189-1194

- 1190: Akte, waarbij Gabe Hollinga en Jeppe toe Foudgum, grietmannen in Dongeradeel, een contract bevestigen over de uitwatering door de zijlen van hun grietenij, 10 augustus 1449. Afschrift, 1 stuk. NB: Aan te vragen als: Coll. Gabbema, Toegang 343, inv. nr. 71. Gedrukt, zie P. Sipma, Oudfriesche oorkonden, deel I, 33, 34

8. Stukken van verschillende herkomst

8.1. Stukken afkomstig van Pierius Winsemius, nrs. 1195-1196

8.2. Stukken in afschrift, vervaardigd ten dienste van het Charterboek, nrs. 1197-1198

8.3. Afschriften van stukken van vóór 1580 uit de 16de, 17de, 18de en 19de eeuw, nrs. 1199-1210

- 1205: Overeenkomst tussen Keizer Karel V enerzijds en de inwoners van Friesland anderzijds, waarbij aan eerstgenoemde behalve de gewoonlijke opbrengsten van de jaartax en de ordinaris domeinen bovendien nog een zelfde som wordt toegestaan als de Hertog van Saksen indertijd jaarlijks ontving uit de accijnsen en dit in ruil voor een aantal gunsten in een veertiental artikelen nader omschreven, 20 december 1524. 17de eeuws afschrift, 1 stuk. NB: Aan te vragen als: Staten vóór 1580, Toegang 3, inv. nr. 806. Chron. Reg., nr. 73. Gedrukt: Chbk. II, 150

8.4. Stukken misschien behoord hebbende tot het archief van de Rentmeester der Domeinen, nrs. 1211-1216

- 1212: Staat van ontvangsten en uitgaven van de Rentmeester der Domeinen in Friesland, 1531/32, 1 katern. NB: Aan te vragen als: Staten vóór 1580, Toegang 3, inv. nr. 812. Het boekjaar loopt van 1531 Okt. 1 - 1532 Sept. 30. Chron. Reg., nr. 110
- 1213: Memorie van George van Roorda voor de Stadhouders van Friesland, waarbij wordt voorgesteld, dat aan de landvoogdes zal worden verzocht, om bij de aanstaande verpachting der Bildtlanden, aan de Stadhouders enige landen voor een redelijke prijs in pacht te geven tot onderhoud van zijn paarden, z.j. [ca. 1550]. [Concept], 1 stuk. NB: Aan te vragen als: Coll. Gabbema, Toegang 343, inv. nr. 103. In dorso een grafschrift op Vincentius Cornelis Myropius, thesaurier van Keizer Karel V, alsmede een aantekening betreffende een broeder van mr. Jan Versteveren te Mechelen
- 1215: Rekest van de pachters van de Bildtlanden gelegen op het Zuid van de Middelweg aan de Koning, houdende het verzoek om kwijtschelding van een jaar pacht en verlichting daarvan gedurende zeven jaar, wegens de ellendige toestand, waarin de landen tengevolge van de inundatie verkeren en wegens de schade van doortrekkende soldaten 1574. Met appointment van die van de Financiën te Antwerpen, 1575. Afschrift, 1 stuk. NB: Aan te vragen als: Staten vóór 1580, Toegang 3, inv. nr. 814. Gedateerd: "den XXIII dach van Maerte 1574 vóór Paesschen". Chron. Reg., nr. 613
- 1216: Rekest van de Gedeputeerden van de Staten van Friesland aan de leden van de Raad van Financiën van de Koning te Antwerpen, houdende het verzoek, dat de pachters van Het Bildt de £ 2500, die zij aan de koning hadden voorgeschoten, op hun nog verschuldigde pacht zullen mogen korten, 18 juni 1578. Afschrift, 1 stuk. NB: Aan te vragen als: Staten vóór 1580, Toegang 3, inv. nr. 815. Met beslissing van de Raad van de Financiën. Chron.

8.5. Stukken behoord hebbende tot het archief van de stadhouder, president en raden

8.5.1. Ingekomen stukken, nrs. 1217-1229

- 1219: Rekest van de Volmachten van Engelum, Beetgum, Berlikum en Wier aan de Stadhouder, President en Raden van Friesland, houdende het verzoek om door een deurwaarder van het Hof bij omroep het laten lopen van vee langs de dijken en openbare wegen te doen verbieden, 1561. Met appointement van het Hof, 17 juni 1561, 1 stuk. NB: Aan te vragen als: Staten vóór 1580, Toegang 3, inv. nr. 817. Na 18 juni 1560 is niet eerder weer een Landdag gehouden vóór 27 januari 1567. Chron. Reg., nr. 379

8.5.4. Octrooien, nr. 1233

- 1233: Octrooi van Keizer Karel V, waarbij aan acht advocaten voor het Hof voor het bedienen der arme gevangenen jaarlijks vrijdom van accijns voor 15 tonnen bier en 2 amen wijn wordt verleend, 1540, 1 charter. NB: Aan te vragen als: Staten vóór 1580, Toegang 3, inv. nr. 829. Zie charterfoto nr. 1523. Met zegel in rode was, hangende aan een perkamenten strook. Het is gericht aan de "Stadhouder, President en luijden van onsen Rade in Vrieslandt, den luijden van onsen Rekenkamer in Hollandt ende allen anderen onsen Rechteren ende officieren, dien dit aangaen sal". Chron. Reg., nr. 185

8.5.5. Munt, nr. 1234

- 1234: "Rekenynghe van de munte, die men meest in Vrieslandt vindt". Hierbij de commissie door Thomas Gramay, 's Keizers Raad en Generaalmeester van de munt, verleend aan iemand uit Dokkum om binnen deze stad alle verboden gouden en zilveren penningen te mogen wisselen, 10 april 1528. Afschrift, 1 stuk. NB: Aan te vragen als: Huisarchief Tjaardastate, Toegang 313, inv. nr. 543. Gedrukt: Chbk. II, 520, 521

8.5.7. Stukken, die gediend kunnen hebben in civiele en criminele processen, nrs. 1239-1258

- 1241: Volmacht van Karel, graaf van Egmond en Françoise van Luxemburg, gravin- douairière van Egmond, voor mr. Jan van Keersberghe, procureur voor het Hof van Friesland, om in rechte te handelen tegen Witse van Cammingha Pieterz. in de zaak betreffende de heerlijkheid Ameland, 16 augustus 1530; afschrift, 1 charter. NB: Aan te vragen als: Staten vóór 1580, Toegang 3, inv. nr. 833. Zie charterfoto nr. 1525. Opgemaakt ter griffie van het Hof van Holland en ondertekend door Steynemolen. In dorso: A. Chron. Reg., nr. 104
- 1242: Volmacht van mr. Franck Boot, advocaat voor het Hof van Friesland, voor mr. Jan van Keersbergen en Jan Steveren, zowel gezamenlijk als ieder afzonderlijk, om krachtens een door Lamoraal van Egmond aan genoemde Boot verleende en hier ingevoegde volmacht, in rechte op te treden en te handelen in de zaken van wijlen Karel van Egmond (broer van Lamoraal), als eigenaar van de goederen op Ameland en elders in Friesland, 12 maart 1542, 1 charter. NB: Aan te vragen als: Staten vóór 1580, Toegang 3, inv. nr. 834. Zie charterfoto nr. 1526. In dorso: C? Het stuk heeft geen zegel. Chron. Reg., nr. 193
- 1244: Sententie van het Hof van Friesland in het proces tussen Andries Waltinga, dijkgraaf enerzijds, en de kerkmeesters van Pingjum anderzijds, over de eigendom van de vruchten en het gewas langs de Indijk, gelegen om het dorp Pingjum, 1542. Afschrift, 1 stuk. NB: Aan te vragen als: Staten vóór 1580, Toegang 3, inv. nr. 836. Chron. Reg., nr. 197
- 1245: Baar- of zoenbrief tussen heer Syttie, pastoor te Zurich, enerzijds, en de kerkmeesters aldaar anderzijds, over het gebruik van zekere landen, 19 mei 1543, 1 stuk. NB: Aan te vragen als: Staten vóór 1580, Toegang 3, inv. nr. 837. Zie charterfoto nr. 1528. Chron. Reg., nr. 199

8.5.8. Stukken, afkomstig van Alef van Alewa (Aylva), grietman van Ferwerderadeel, nrs. 1259-1292

8.6. Brieven aan de stadhouders voor 1580, nrs. 1293-1296

8.7. Stukken, behoord hebbende tot de Collectie Varia Staten, nrs. 1297-1302

- 1298-1299: Registers van plakaten en ordonnanties, etc. 1562-1574
- 1301: Vervolg van het proces tussen de steden en de Landen van Friesland, betreffende de ambachten, nering en koopmanschappen ten plattelande geschiedende, 1550-1554, 1 deel. NB: Aan te vragen als: Staten vóór 1580, Toegang 3, inv. nr. 890. Zie ook de stukken van de Landdag van 17 januari 1550. Voorheen Coll. Varia Staten, inv. nr. 46.
- 1302: Antwoord van de Plattelanden op het rekest van de steden; debat van de steden tegen de plattelanden, contra-debat van de landen tegen de steden; antwoord van de steden, 1554, 1 band. NB: Aan te vragen als: Staten vóór 1580, Toegang 3, inv. nr. 891. Zie ook de stukken van de Landdag van 17 januari 1550. Voorheen Coll. Varia Staten, inv. nr. 47

4: Rentmeestersrekeningen

2. Inventaris

2.1. A. Domein-Rekeningen (algemene en Bildtrekeningen) van ("Oest"-) Friesland, nrs. 1a-34

- 1: Rekeningen van heer Tjaerd (van) Burmania, rentmeester van het Bildt 1515-1520, 2 banden. NB: De banden, door vocht beschadigd, bevatten: 1e rekening, oogst 1515-1520 (8 Aug. 1515- 7 Aug. 1520); afgehoord 6 Aug. 1529; 2e en laatste rekening, oogst 1521, 1522 en de helft van 1523; afgehoord 6 Aug. 1529
- 2-6: Rekeningen van de rentmeester-generaal Jan Rataller, 1515-1529, 5 banden
- 7-18: Rekeningen van de rentmeester-generaal Gerrit van Loo, 1531-1556, 13 banden
- 19-34: Rekeningen van de rentmeester-generaal Boudewijn van Loo, 1554-1575, 16 banden

2.2. B. Rekeningen enz. overgelegd als bijlagen bij de domeinrekeningen, nrs. 35-52

- 35-47f: Rekeningen van enige grietenijen, 1524-1530, 13 banden
- 48: Register van verpachting van Bildtlanden en Buitengebied over 14 de jaren 1546-1552, ten overstaan van de rentmeester en andere commissarissen, 1545, 1 deel. NB: Papier. Bijlage tot de 18e Bildtrekening van Gerrit van Loo (inv. nr. 15b)

2.3. C. Rekeningen der beden van de Rentmeester-Generaal van ("Oest"-) Friesland, nrs. 51-53 – NB: De rekeningen zijn op perkament geschreven.

2.4. D Diverse andere rekeningen, nrs. 54-56

- 56: Rekening van Boudewijn van Loo, rentmeester-generaal van Friesland, wegens de omslag van 12 st. per morgen over de Bildtlanden onder St. Jacobiparochie in 1560, de dorpsvolmachten toegestaan bij appointment van de Hove op hun request; afgehoord 6 febr. 1562, 1 stuk. NB: Papier; ingediend hij en afgehoord door de volmachten. Blijkens een der rekeningposten is een der drie exemplaren voor de Rekenkamer te `s-Gravenhage vervaardigd

2.5. E. Andere stukken, nr. 57

3. Regestenlijst, nrs. 1-101

- 001: 1505 februari 22 (am daege Kathedra Sancti Petri)
George, hertog van Sassen, namens de Roomsche koning en het Rijk erf-gubernator in Frieslanden, landgraaf in Durlingen en markgraaf van Meissen, oorkondt, dat hij eet Thomas Boeckel(a)er en de gebroeders heer Jacob ridder, Floris en Dierick van Wyngaerden is overeengekomen, dat dezen tegen betaling van 16000 g.gld. de bedijking van de Groote Bilde in Frieslanden in 1505, volgens opgemaakt ontwerp, zullen voltooien, dat zij deze landen binnen- en buitendijks gedurende elfjaren (één jaar gratis en ieder volgend jaar voor 5 g.glds. per morgen) in gebruik zullen hebben onder reserve der onbruikbare "blicken" en van het vischrecht, en dat Thomas Boeckel(a)er gedurende die 11 jaren grietman aldaar zal zijn, 1505. NB: Afschrift (enigszins door vocht beschadigd) voor in inv. nr. 1a. Gedrukt (abusievelijk gedateerd 18 januari!) In Chbk. II, 243 vv. naar een slechte vgl. Theissen, a.w., pag. 58. 17e-eeuwsche copie van dit afschrift, thans Hs. 9056 J der Prov. Bibl. v. Friesland
- 002: 1509 november 21 (to Leeuwarden)
Jacob Oom, ridder, heer van Wyngaerden en Ruybroeck, Florys en Dirck Oom van Wyngaerden. gebroeders, en Thomas Bueckelaer verklaren, dat zij accoord gaan met de opmeting van de Groete Bilt op last van heer Georgen. hertog van (Sassen) (enz.), volgens het meetboek (waarachter deze is gesteld) en dat dienovereenkomstig de pacht van goede landen en "blicken" betaald zal worden, 1509. NB: Afschrift (eenigszins door vocht beschadigd) voor in inv. nr. 1a.
- 003: (15)15 Juli 6 (to Herlingen)
Floris van Egmont, heer van Ysselsteyn, Sinte (Maertens) dijck etc., stadhouders, en de andere raden in Friesland van de prins van Spangen etc., erfheer en gubernator der Friesland en geven heer Tyaert Buermannie, ridder en raad, commissie als grietman, rentmeester en dijkgraaf op der Bilde, onder verplichting o.a. de excys af te dragen en rekening daarvan te doen aan de rentmeester-generaal, 1515. NB: Afschrift (deels door vocht onleesbaar) voor in inv. nr. 1a
- 004: 1515 Augustus 8 (in onsen stadt van Loeven)
Kaerle, prins van Spaengen (enz.), heer van Vrieslant (enz.), geeft, in verband met de opdracht aan hem, door zijn oom heer Georg, hertog van Sassen (enz.), van Vrieslant "metten Bilt ende andere partien daeran hangende", heer Tjaer(t) Boreman (sic!) commissie als rentmeester van Bilt op een nader te bepalen wedde, door de Rekenkamer in de Haghe in zijn jaarrekening te verrekenen, 1515. NB: Afschrift (enigszins door vocht beschadigd) voor in inv. nr. 1a
- 005: 1515 Augustus 13 (te Bruessel)
N.N. geeft akte, dat Jaer Borreman (sic!) de eed als rentmeester, volgens de commissie d.d. 1515 Aug. 8 (Reg. nr. 4), waarop deze is gesteld, heeft afgelegd in handen van heer Florys van Egmond, jonge heer van Ysselstein, stadhouders en kapitein-generaal van Vrieslant, 1515. NB: Afschrift (eenigszins door vocht beschadigd) voor in inv. nr. 1a. De afschrijver vermeldt, dat de handtekening, ten bewijze dat de eed inderdaad was afgelegd, ontbrak
- 006: (1517)
De "Billuyden", die zich het vorige jaar tot (Heer Florys van Egmond) hadden gewend om vrijstelling van betaling over de eerste jaren en dit voor één jaar verkregen hadden, vragen thans, daar de heer van Rogendorff van deze Bilzaken onkundig is, dat deze toezegging te boek gesteld zal mogen

worden, (1517). NB: Copia copiae (enigszins door vocht beschadigd), naar het memoriaalboek ter griffie van de Hove(?), voor in inv. nr. 1a. Voor de datering vgl. Reg. nr. 7

- 007: (15)17 november 2

N.N. geeft akte. dat heer Florys (van Egmond) en heer Willem van Rogendorff door Johan Rottalder hebben doen gelasten te registreeren dat men verzuimd heeft de "Billuyden" het eerste jaar pacht kwijt te schelden, 1517. NB: Afschrift van een copie van de griffier P. Bullandt uit het memoriaalboek van de Hove, voor in inv. nr. 1a.

- 008: (15)20 Juli 2

Florys van Egmond, heer van Ysselsteyn, Scerpenisse en Sunte Maertensdijck etc., oorkondt, dat hij vóór enige jaren, als stadhouder-generaal van Vrieslandt namens de Koning van Spangnen etc., dengenen die voor 10 jaar Biltlanden hadden gehuurd, ter vergoeding van oorlogslasten 1 jaar pacht heeft kwijtgescholden, 1520. NB: Afschrift (eenigszins door vocht beschadigd) voor in inv. nr. 1a

- 010: 1524 Mei 8

Jan van de Eycke verklaart te hebben ontvangen uit de Rekenkamer in de Hage een opgave van de grootte van de Bilt in 11 bladen ondertekend door J. Wyngaerden, F. de Wyngaerden. D. Wyngerden en Boekelaer ter overhandiging aan Johan Rottalder, rentmeester-generaal van Oestvrieslandt, 1524. NB: Oorspr. op papier voor in inv. nr. 1a

- 012: 1524 oktober 11

Kaerle, gekozen Roomsche keizer (enz.), heer van Vrieslant (enz.), geeft Focx van Dockum commissie als grietman van Dongerdeel Oesterzijde der Paesens, als hoedanig hij jaarlijks daags na Trinitatis, als ten tijde van de vorst van Sassen, rekening en verantwoording zal doen, ten overstaan van de stadhouder of te benoemen gecommiteerden, van ontvangen consentgelden, boeten en breuken, dragende hem tevens op de berging van zeevonden, 1524. NB: Afschrift voor in inv. nr. 36a

- 017: 1524 oktober 11

Kaerle, gekozen Roomsche keizer (enz.), heer van Vrieslandt (enz.), geeft heer Godescalck van Jongama, ridder en raad in Vrieslandt, commissie als grietman van Wonseradeel, als hoedanig hij jaarlijks daags na Trinitatis, als ten tijde van de vorst van Sassen, rekening en verantwoording zal doen, ten overstaan van de stadhouder of te benoemen gecommiteerden, van ontvangen consentgelden, boeten en breuken, dragende hem tevens op de berging van zeevonden, 1524. NB: Afschriften: a. voor in inv. nr. 42a; b. voor in inv. nr. 42c; b. heeft ten deele afwijkende spelling; de grietman heet hier: heer Godscalck van JwyngHEMA

- 018: 1524 oktober 11

Kaerle, gekozen Roomsche keizer (enz.), heer van Vrieslant (enz.), geeft Lyuwe Aedtgaertsz. uit Ylst commissie als grietman van Doenyewerstall, als hoedanig hij jaarlijks daags na Trinitatis, als ten tijde van de vorst van Sassen, rekening en verantwoording zal doen, ten overstaan van de stadhouder of te benoemen gecommiteerden, van ontvangen consentgelden, boeten en breuken, dragende hem tevens op de berging van zeevonden, 1524. NB: Afschrift voor in inv. nr. 43a

- 036: 1525 november 16

Heer Julius van Bottnnia, ridder en raad in Vrieslandt, Nicolaes Cobel en Aernt Boot, heerschappen van de Bilt, stellen in presentie van heer Thert Bourmania, ridder en raad in Vrieslandt, Heyman Scyff, schout, en Maerten Aelbrechts ("Martinus Alberti"), secretaris van de Bilt, de voorwaarden

vast, waarop zij de Biltlanden met ingang van Kerstmis 1525 voor 10 jaar zullen verhuren, 1525. NB: a. Oorspr. op papier voor in Inv. No, 5b, met de handtekening van oorkonders en getuigen; b. Copia copiae voor in inv. nr. 5b

- 042: 1527 Juli 18

Bernard Bucho van Zuichem, deken in Haghe. verklaart ontvangen te hebben van de onder-rentmeester Jan van der Eyck de somma van 24 Rijnsche glds., zijnde een termijn, verschenen Martini (1526), betreffende 12 morgen in' Aesgho Tziummies landen op `t Bilt, 1527. NB: Oorspr. op papier voor in inv. nr. 5b, met de handtekening van de oorkonder

- 043: 1527 oktober 2 (In onsser stadt van Lewairden de llden dach oktobris int jaer onsses Heren dusent vyffhondert soevenentwintich ende van onssen rycken te wetene van de Roomschen ende Germaniën dat negenste ende van Castilliën ende anderen dat elffste)

Kaerle, gekozen Romssch keizer (enz.), heer van Vrieslandt (enz.), geeft Epe Aylve commissie als grietman van Wondseradeel, na afstand van heer Goslick van Jwynghema, ridder, als hoedanig hij jaarlijks daags na Trinitatis, als ten tijde van den vorst van Sassen, rekening en verantwoording zal doen, ten overstaan van de stadhouder of te benoemen gecommiteerden, van ontvangen consentgelden, boeten en breuken, dragende hem tevens op de berging van zeevonden, 1527. NB: Afschrift voor in inv. nr. 42f

- 045: (15)28 Maart 30 (desen penultimen dach van Maerte anno XXVIII stilo Frisie)

Quirynt Pieterss, verklaart ontvangen te hebben van Marcelis van Zegerscappelle de somma van 20 Rijnsche glds., zijnde de tweede termijn van een jaar huur van 9/2 morgen land op `t Bilt, 1528. NB: Afschrift, gewaarmerkt door J. Damas, in inv. nr. 5b (t/o. fol. VIII)

- 052: (1530)

Fritz van Grumbach (?) verzoekt aan de heeren van de Rekenkamer(?) ten vervolge op een vroeger gedaan verzoek aan het Hof, dat zij de rentmeester of de commissaris van Vrieslandt opdracht zullen geven om te komen tot een ruiling van 8 morgen domein temidden van zijn landen op het Bilt tegen een van zijn andere percelen aldaar, (1530). NB: Oorspr. (?) op papier in inv. nr. 6d (t/o. fol. X vo.); Ongedateerd, ongeadresseerd en ongeteekend; blijkens marginale aantekening in okt. 1530 door Fritz van Grumbach bij de Rekenkamer ingezonden

- 055: 1530 September 9

Querynt Pietersz., in (15) 26 administrateur van `t Bilt voor heer Julius (van Botnia), Willem Goudt c.s., verklaart dat overeenkomstig het voorafgaande cohier. door hem afgeschreven uit het verpachtingsregister, de verpachting heeft plaats gehad, 1530. NB: Oorspr. op papier voor in inv. nr. 5b. met de handtekening van de oorkonder

- 057: 1531 november 21 (In onser stadt van Bruessel de XXIten dach van november int jaer ons Heeren duysent vyffhondert een ende dertich, van onsen keyserrvcke tweeste ende van onsen rycke van Spaengen, van beyden Cecilliën ende anderen `t XVIte)

Kaerle, Roomsche keizer (enz.), heer van Vrieslant (enz.), geeft aan hoofd en tesorier-generaal der Domeinen en Financiën opdracht zijn raad heer Tjaert Bourmannia, ridder, naar aanleiding van diens bezwaarschrift als volgt te voldoen: 1e. een post betreffende uitbetaalde soldijen ter bescherming der Bildpachters tegen de Gelderschen te Dockum in zijn Bildtrekening over 1518 alsnog te verifieeren; 2e. a.v. met een post wegens kwijtschelding van /12 jaar pacht aan de Bildpachters in zijn rekening over 1522-onder voorbehoud van verhaal op de pachters -; 3e. een deel van zijn vordering wegens aankoop der heerlijkheden Ilist, Haege en Hummers van wijlen de heer van Wassenaer te verrekenen en 4e. een deel van het door hem als ambtman en drossaard van Hattem in 1528 aan herstel van stad en slot uitgegevene, alsmede geleden schade, uit te betalen, 1531. NB: Afschrift (enigszins door vocht beschadigd) achter in inv. nr. 1b.

- 060: 1532 Augustus 24
Prior en gemeene conventualen der Crucebroeders te Franeker verklaren ontvangen te hebben van Gerrit van Loo, rentmeester-generaal des Keizers in Vrieslant. de somma van 30 g.glds., zijnde 1 jaar rente uit het Bildt, verschenen Martini 1531 en Petri 1532, hun destijds toegelegd door hertog Joris van Zaxen en door de keizer bevestigd in (15)21, 1532. NB: Oorspr. op papier in inv. nr. 8 (t/o. fol. XVI). met fragment van het opgedrukte conventszegel in groene was onder papierruit
- 061: (15)33 September 12
Heer Johannes, pastoor te Wier, verklaart ontvangen te hebben van Gerit van Loo, rentmeester-generaal des Keizers in Vrieslant, de somma van 31-10 pond van 40 grooten, zijnde 1/2 jaar rente uit de Biltlanden, verschenen Jacobi l.l., 1533. NB: Oorspr. op papier in inv. nr. 8 (t/o. fol. XVI), met de handtekening van de oorkonder
- 062: 1533 oktober 14
Heer Jan, presbiter en pastoor te Barlicum, verklaart ontvangen te hebben van Gerit van Loo, rentmeester generaal des Keizers in Vrieslant, de somma van 16-4 pond van 40 grooten, zijnde 1 jaar rente uit de Biltlanden, verschenen Jacobi 1532, 1533. NB: Oorspr. op papier in inv. nr. 8 (t/o. fol. XVI), met de handtekening van de oorkonder
- 063: 1535 februari 28 (Upten lesten february anno XVc vyff ende dertich stilo Frizie)
Jan Geritss. Kuycken, kerkmeester te St.-Annenprochie op `t Bild, verklaart te hebben ontvangen van Gerit van Loo, rentmeester-generaal des Keizers in Vrieslant, de somma van 60 pond van 40 grooten. zijnde 1 jaar toelage voor de kerk ad 50 pond en voor de koster ad 10 pond, verschenen 15 Maart 1532, 1535. NB: Oorspr. op papier in inv. nr. 8 (t/o. fol. XVI vo.), met de handtekening van de oorkonder
- 066: 1544 Maart 22 (Upten XXIIen Marty XVc XLVIII stilo Frisie)
Wolff van Wurtzo, excysmeester van Collom en grietman van het Nyeuwelandt aldaar genaamd `t Cruijslandt, verklaart, dat van de verhuring van dat Cruijslandt over 1540/1541 aan jaartax is opgebracht 179-19-3 pond van 40 grooten, 1544. NB: Oorspr. op papier in inv. nr. 15a (t/o. fol. XCIII), met de handtekening van de oorkonder
- 068: 1544 April 1 (tot Leeuwerden de 1 en Aprillis XVc XLVIII stilo Frizie)
Geryt van Loo bericht aan de Heeren van de Rekenkamer des Keizers in de Haghe, dat hij hun met zijn klerk Jacob van Grootvelt zendt de domeinrekeningen van Vrieslant en de Biltrekeningen van de jaren (15)40/41 en (15)41/42 alsmedede gegevens over (15)42/43, kondigt de overzending over enige maanden van de rekeningen van Groeningen aan en deelt de laatste berichten over de troepen in het land van Holsten, op Fuynen en Zeelant mede, 1544. NB: Oorspr. op papier voor in inv. nr. 10a, met in dorso het opgedrukte sluitzegel van de afzender in roode was onder papierruit
- 069: 1544 Augustus 13
N.N. geeft akte, dat Mr. Marten van Naerden, stadhouders van Groningen etc., ter Rekenkamer compareerende verklaard heeft, dat de artikelen van de nieuwe Biltverpachting in (15)35 alleen wegens zijn daarop volgend vertrek naar Utrecht niet alle door hem geverifieerd zijn. doch dat wel alle verpachtingen overeenkomstig het cohier ten overstaan van hem en de rent-meester Gerit van Loo gehouden zijn, 1544. NB: Oorspr. (?) op papier in inv. nr. 9b (t/o. fol. 111)
- 074: 1546 februari 20 (Upten XXen february XVc XLVI stilo Frisie)

Heer Epo Gerbrandi, prebendarius te Berlicum, verklaart ontvangen te hebben van Mr. Gerit van Loo, rentmeester-generaal van Vrieslant, de somma van 6 pond van 40 grooten uit `s Keizers Biltlanden, verschenen Jacobi (15)45, 1546. NB: Oorspr. op papier in inv. nr. 13 (t/o. fol. XXIV), met de handtekening van de oorkonder

- 076: 1547 oktober 1

Georgen van Ollum, controleur des Keizers van de haven van Kollum en Achtkarspel. verklaart ontvangen te hebben van Geret van Loo, rentmeester-generaal des Keizers in Vriesland, de somma van 15 pond van 40 grooten, zijnde 1/4 jaar wedde van 30 Sept. (15)47, 1547. NB: Oorspr. op papier in inv. nr. 14 (t/o. fol. XXXVII), met de handtekening van de oorkonder

- 082: (15)49 September 23

Peter van Holte (te Deventer) verklaart door zijn dienaar Arent ffan Almelo ontvangen te hebben van Mr. Gerijt van Loo, rentmeester-generaal van Vrieslant, de somma van 140 pond Vlaems of 140 Car. glds., zijnde 1 jaar rente uit 42 morgen Byllanden des Keizers in Sant-Annem-Parrochye, verschenen St. Jacobus (15)49, de rentmeester tevens voor de vorige jaren quitteerende, 1549. NB: Oorspr. op papier in inv. nr. 16 (t/o. fol. XXVI vo.), met de handtekening van de oorkonder; zijn opgedrukt zegel in groene was is verloren

- 091: 1557 oktober 20

Magdalena van Boymers. wed. van Mr. Gouaert van Duenee griffier van Vrieslant, verklaart mede namens hare kinderen ontvangen te hebben van Boudewijn van Loo, rentmeester van der Bildt, de somma van 102-8-10 pond Vlaems, zijnde 1 jaar rente uit `s Konings Biltlanden, verschenen Martini 1555, 1557. NB: Oorspr. op papier in inv. nr. 20 (t/o. fol. XXVIII), met de handtekening der oorkondster

- 093: 1558 Juni 14

Gerryt van Loo. raad des Konings in de Hove van Vrieslandt, verklaart schuldig te zijn aan Boudewijn van Loo, rentmeester-generaal van Vrieslandt, de somma van 30648-7-10 pond Vlaems, door dezen uit de ontvangsten van der Bildt voor hem betaald aan Matheus Ortel, gecommiteerde van Anthonie Foucker, en aan Robert de Bouloingne, ontvanger-generaal der financiën, blijkens de guitanties bij de domeinrekening van 1555/56 en verzoekt de Rekenkamer van Hollandt zijn zoons Bildtrekening van dit bedrag te ontlasten en zijn eigen domeinrekening van 1555/56 ermede te belasten, 1558. NB: Oorspr. op papier in inv. nr. 20 (t/o. fol. XXXVI11), met de handtekening van de oorkonder

- 094: 1560 Maart 13

Julius van Geele, procureur-generaal des Konings in den Hove van Vrieslandt, verklaart, dat voorzover hem bekend geen proces hangende is vanwege de Koning contra die van Franycker terzake van de overmaat der landen op het Bildt door den vorst van Sassen aan de stad geschonken en dat hij omtrent den omvang van die overmaat niet geïnstrueerd is, 1560. NB: Oorspr. op papier in inv. nr. 21b (t/o. fol. XXIV vo.), met de handtekening van de oorkonder

- 096: 1564 oktober 15 (te Leeuwerden)

Boudewyn van Loo bericht aan de Heeren van de Rekenkamer van Hollandt in de Haeghe, dat hij hun met zijn klerk (Herman van der Geest) zijn rekening van 1562/63 met de bijlagen-behalve de décharge van de betaling der garnizoenen in Vrieslant-zendt en verwijst hen voor wat betreft de verpachting der Biltlanden en het voorgevallene met de pachters van de Buyten-Biltlanden naar de rekenmeester Mr. Adriaen Numan, 1564. NB: Oorspr. op papier in inv. nr. 24a (t/o. fol. II), met in dorso het opgedrukte sluitzegel van de afzender in rode was onder papierruit

